

LOGO 1919 til 1955

LOGO fra 1955 til 1986

LOGO fra 1986

FRA 1945 TIL 1995

Vi har kaldt bogen "*50 ÅRS ERINDRINGER*" - den kunne også have heddet "En arbejderkoloni ved bygrænsen" eller "Havebyen igennem 50 år" - for kært barn har mange navne, men vi har med dette lille skrift villet markere, at det at bo, er en mangfoldighed af alle mulige størrelser - sammenhænge - udfordringer - tidsforløb - osv.

Vi har følt, at det har været en dejlig oplevelse at fremstille erindringsbogen. Vi har valgt titlen "50 års erindring", da det er de enkelte personers erindringer, der gør en historie nærværende. Erindringsbogen vil kunne stå en årrække og vil altid kunne tåle en gennemlæsning, hvis man interesserer sig for mennesker.

Vi har ligeledes prøvet at beskrive en historie, der skulle være uhøjtidelig.

På redaktionens vegne

Henning Edvardsen

FOLKETINGETS FORMAND

F O R O R D

Når man i dette skrift ser, hvad der gennem et halvt århundrede er præsteret i afdeling 12 af Arbejdernes Andelsboligforening i Aarhus, kan man ikke undgå at blive stolt og glad over, hvad der kan præsteres i den danske almennyttige boligbevægelse.

Ikke blot har man opført gode sunde boliger, som ingen skulle kunne tjene på. Man har også skabt et velfungerende beboerdemokrati, som har givet beboerne tryghed og vilje til at værne om, vedligeholde og forbedre deres boliger. Det er bebyggelser som afdeling 12's, der med stolthed vises frem for udenlandske besøgende, der interesserer sig for dansk boligpolitik.

For nogen tid siden var beboernes børns arveret til boligerne i fare, men det lykkedes at redde den. Sammen med lykønskningen med de første halvtreds år vil jeg udtrykke håbet om, at arvingerne til boligerne ikke alene vil føre boligerne videre, men også det idégrundlag, der har båret afdelingen så lykkeligt gennem dens første 50 år.

Erling Olsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	3
Indholdsfortegnelse	4
Den spæde start	5-6
Dobbelthuset	7-8
Forhistorien for Arbejdernes Andels Boligforening	9-10
Kvarterets historie	11-16
Beretninger	17-58
Riivangens Stadion	59-60
Byggeriet af Riisvangen	61-63
Hilsen fra arkitektstanden	64
At være barn i Riisvangen	65-66
At være sammen	67-71
Riisvangen under krigen	72
Da Nordvestpassagen var forretningsstrøg	73-78
Moderniseringer	79-83
Oplysninger om byggeriet	84-88
Kilder	89

DEN SPÆDE START

.....eller historie langt tilbage

Brydningerne og omlægningerne af samfundet i 1800-tallet grundet industrialiseringen, er en af de årsager, der har givet århundredet betegnelsen "det store århundrede".

Afvandringen fra by til land skabte boligbehovet og dermed de dårlige sociale forhold, der kom til udtryk ved de kummerlige boligforhold, der blev den nye arbejder- og almueklasse til del.

Byggeriet af brokvarterer ved København og udbygningen i de større købstæder var en kolossal sammenstuvning af befolkningerne, der gav grobund for en socialdemokratisk organisering bag stukfacaderne i første, i anden og i tredje baggård, en organisering, der bekymrede mange velmenende borgere.

En af de personer, der så problemet/faren i denne udvikling, var en arkitekt A.J. Rådvad, så ved at fortælle hans historie, har vi også fortalt historien om havebyens start.

En af de første ideer om dobbelthuset

I 1887 færdiggør arkitekt A.J. Rådvad sit forslag til en arbejderforstad ved København, en stor håndsækning til Estrup og socialreformatoriske kræfter.

Lig en hel armé strømmende arbejderen langs fortovene ud ad broen - som en taktfast march lød det mod stenene. (Stuk Herman Bang 1887).

I Rådvads forslag til en arbejderbebyggelse var der et opgør med mange forestillinger om filantropi og ringeagt for de mindre bemidlede, der havde hersket i mange år. Det blev både taget til efterretning af venner og modstandere af arbejderbevægelsen i bred almindelighed.

De store byers proletariat skæmmer civilisationen og truer den offentlige sikkerhed, proletariatet skal bekæmpes.

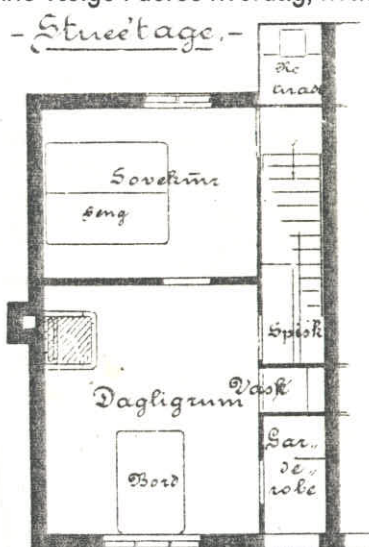
En del af de tanker, som Rådvad fremkom med, kan i dag virke forføjede, også nogle set i datidens lys, og kan i debatten om nutidige almenyttige boligbevægelser stadig komme frem i lyset, f.eks. når det drejer sig om holdninger til beboeren og de kår beboeren skal virke og bo under.

At opmuntre arbejdernes selvstændighedsfølelse må være det afgørende instrument for løsning af arbejderspørgsmålet. Hver arbejder gøres til ejer af sin bolig.

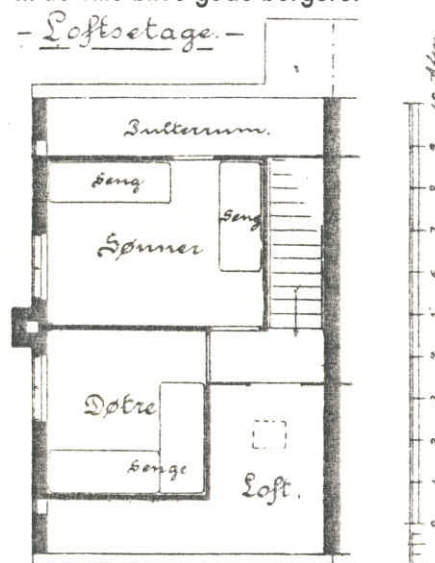
Rådvad mente, at dette var løsningen. Det skæmmende proletariat ville forsvinde, og arbejderne ville blive apolitiske med hensyn til socialistisk fremdrift. De ville stræbe opad på gældende præmisser.

Sådanne synspunkter virker både lidt frastødende og en del sande set i historiens bakspejl. Vi har oplevet en sand flugt fra politiske partier, og i særdeleshed socialdemokratiet, efter at parcelhuskulturen så dagens lys i 1960-erne. Måske er det ikke sammenlignelige størrelser, det at få eget hus og flugten fra de politiske partier, men det er alligevel tankevækkende.

Det var også de småborgerliges tankegange, der her blev luftet gennem Rådvad, og de blev da også imødegået af Friedrich Engels i tre artikler i 1872. Rådvads idé var ikke i første omgang at hjælpe arbejderne til en ny stilling, hvor de kunne vælge i deres hverdag, hvad de ville med deres liv, men et ønske om at de ville blive gode borgere.

Plantegninger af huset vist på forrige side

Dog aldrig på lige fod med det bedre borgerskab. Det var i mange sammenhænge en ny aggressiv og utilsløret offensiv vendt mod arbejderklassen.

Der trænges til en udvikling, en praksis.

Det radikale i Rådvads forslag var en aktiv statsstøtte, ingen socialfilantropi, ingen selvhjælpsorienterede byggerier (såsom Arbejdernes byggeforeninger o.lign.). Tilskuddet skulle ikke gives til indflytteren, men anvendes til veje og institutionsopførelse og til skabelsen af en lånefond, der skulle bruges til hjælp til husleje, ved sygdom eller arbejdsløshed. Man kunne så låne, det vigtigste bånd til at knytte beboerne sammen.

I det videre arbejde med at realisere programmet viste det sig hurtigt, at det var Københavns Magistrat, der stod for infrastruktur, mens lånefonden var der ingen der ville deltage i - det kunne også udtrykkes på en anden måde.

Nyboder som modelby: Den statslige kasernetvang til gavn for fædrelandet.

Der var ingen forståelse for Rådvads ideer.

Selv om Estrup var en af de første, der gav bevillinger til opførelse af andelsboliger/byggeforeninger, var det måske ud fra ideen om det fredelige herredømme over en vel tilpasset arbejderklasse.

Men dette var Danmark, og der skete en historisk udvikling, som ikke levede dette umenneskelige i systemet mange chancer. Der blev udviklet en selvforvaltningsstruktur, den ikke profitgivende andelsbolig osv. Selv om beboerne i de forgangne 30 år er blevet snydt for bevillinger i forhold til det private byggeri (det er en hel anden historie), så er der langt igen på vejen mod boliger, der ikke er klassebestemte, og ejendomsforholdene har endnu ikke fundet sin endelige løsning.

DOBBELTHUSET

Dobbelthuset som form er ikke så gammelt, som man skulle tro, og det kom først til verden omkring starten af dette århundrede, men med en kraft og i sådan en mængde, at det er blevet en almindelig bygningsform.

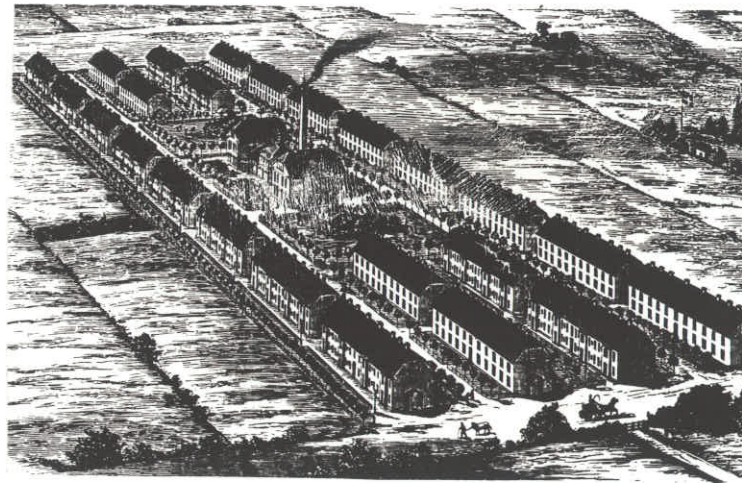
Forgængerer og udviklingen er både præget af en anden opfattelse af byen/huset og af samfundsudviklingen, som den er foregået i de sidste 100 år.

Det fritliggende hus, som er blevet udviklet frem til det kendte parcelhus, som vi kender det fra et utal af kvarterer, som omkranser de gamle bykerner, markerer noget nyt eller anden måde at bo på end den gammelkendte husmandsbolig, men dobbelthuset har sin rod i denne form for bolig. De første mønsterhusmændsboliger fra midten af 1800-tallet, der blev nedfældet på papir, er også med en stram ruminddeling som dobbelthuset har.

Det fritliggende hus, der lå i harmoni med naturen er en gammel drøm, der var forbeholdt de formuende, og som ikke var tilgængelig for menigmand. Det var helt utænkeligt at tænke på det fritliggende hus i 1800-tallets Danmark, da byerne skulle være tætte, sluttede bebyggelser, både af hensyn til militær organisering og for at offentlig forsyning kunne finde sted, såsom f.eks.: nat- og dagrenovation, vægterarbejde, vandforsyning.

Der var også en anden betydelig faktor, der umuliggjorde udflytning af byerne. Det var det bekostelige i at skaffe byggematerialer og grunde. Materialerne blev fremstillet til en kostpris, der var mange gange dyrere end i dag, da disse blev fremstillet uden brug af de fordele, der tilhører industrialiseringen. De industrielt fremstillede byggematerialer og/eller byggekomponenter er vel først kommet i sin "endelige" form i de sidste årtier.

De første bebyggelser, der sprængte rammerne for byen og gav muligheden for menigmand, er de social-filantropiske byggerier som lægeforeningens boliger fra 1853; et resultat af kolera-epidemien, der havde hærget København. Ligeledes de Clasenske boliger, der både var

*Det classenske Fideicommis
Det private forsorgsvæsen i 1800-tallet*

Living and Working in the Smoke

Living in the Suburbs - Working in the Smoke

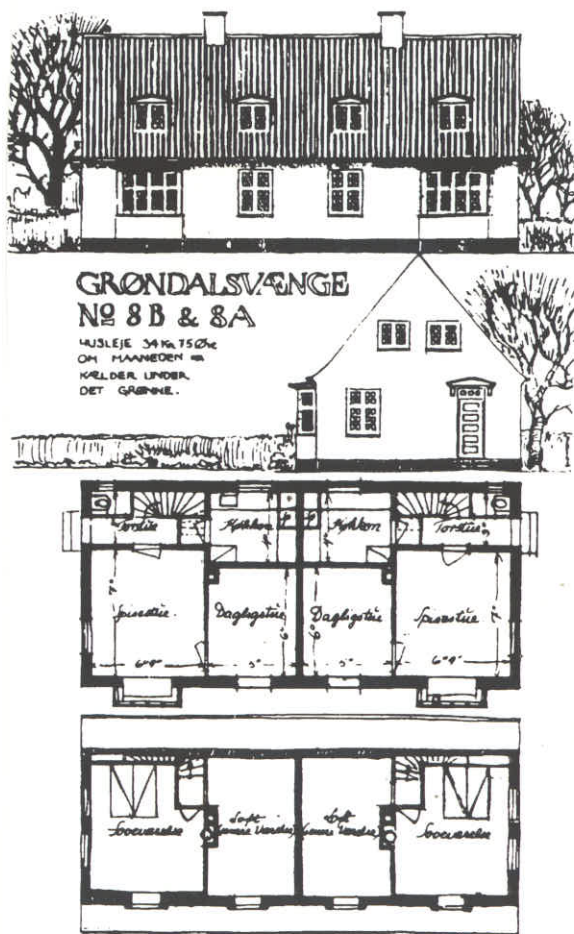

Living & Working in the Sun

I 1920 illustrerede "Punch" ideen om havebyer på denne måde

Beliggenhedsplan

Eksempel på dobbelthus i Grøndalsvænge

et opgør med den tætte karrébebyggelse som idé og et opgør med den gængse opfattelse af, hvad der var behov for i en moderne bolig af bekvemmeligheder som badeanstalt, vaskeri, ordentlige retirader osv.

Der var også andre tiltag, der sluttede det 18. århundrede og som den spirende byggekooperation stod for; huse med forhaver som f.eks. Østboulevarden i Århus. Karrébebyggelsen blev også udviklet med f.eks.: det åbne gårdrum, man kaldte det sågar en "luftgade". Men det mest radikale som type er vel rækkehuset, der havde sit forbillede i Nyboder-bebyggelsen og en lang række af boliger såsom klyngehuse, gruppehuse. Husene er sublime i deres udtryk og deres måde at opfylde skiftende beboeres behov.

Doppelthuset er født med en ideologi og var en af de første boligformer, der faldt i Arbejdernes Boligforening i Københavns tarv at bygge. I 1912 blev der igangsat en bebyggelse, der må siges at være en af de første haveboliger i Danmark. Bebyggelsen er beliggende ved Godthåbsvej og Lyngbygade med en byplan med svungne veje, sådan som vi ser det på Høeg-Hansens forslag, og som vi kan finde rester af i bebyggelsen ved Marienlund, Rugbakkevej. Bebyggelsen var også en af de første bebyggelser på andelsbasis. Medlemmer hæftede solidarisk for foreningens gæld. Ved fraflytning skulle huset overtages af foreningen. Som det ses er disponeringen af rummene omkring skorstenen ikke væsentlig anderledes end afd. 12's boliger eller afd. 1. Ideen var af den engelske arkitekt Ebenezer Howard (1858-1928), der i Danmark fik sin repræsentant Frederik Christian Boldsen (1877-1954), direktør for KAB fra 1920 til 1945. Haveboligen skulle absolut være det modsatte til industrialismens byer; boliger skulle være omgivet af det åbne land, husene skulle være lave og med egne haver og meget grønne og selvforsynende.

Et eksempel på denne disponering kan ses på det idéforslag, som arkitekt Høeg-Hansen udarbejdede over Haveby beliggende mellem Risskov og Skovvangen.

FORHISTORIEN FOR ARBEJDERNES ANDELSBOLIGFORENING

Arbejdernes Andelsboligforening så dagens lys den 11. april 1919. Man kan fornemme en ildhu, som man sjældent ser, et energisk propagandaarbejde og stor arbejdsiver. En stor indsats for alle involverede parter må sikkert være ydet, for at rykke frem mod målet, at skaffe arbejdere egen bolig på egne betingelser.

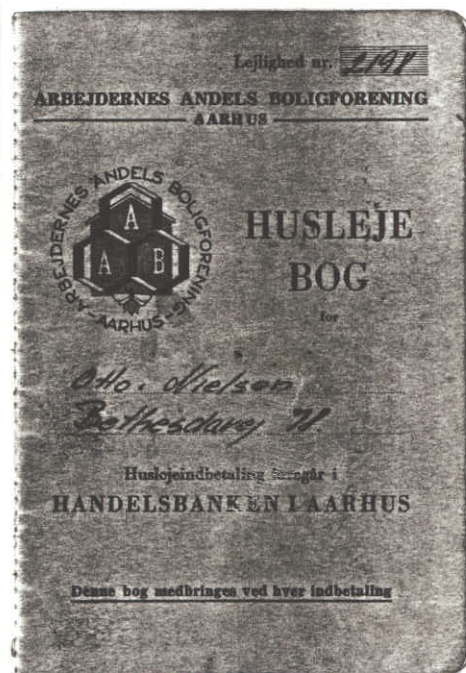
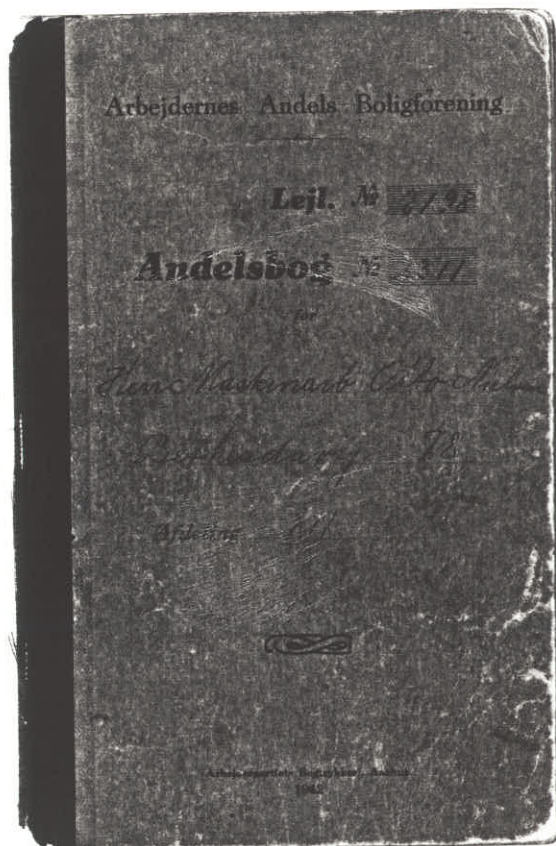
At andelstanken kunne overføres til boligbyggeriet, var ikke en ny tanke, der var startet af foreninger i København, men en sådan var ikke før lykkedes i Århus. Beboerne skulle ved amortisationen af lånene blive medejer af deres bolig. (En rest af denne idé har holdt sig frem til en repræsentationsbeslutning i april 1993, hvor andelsfonden ikke længere tilskrives nye midler til udbetaling til fraflyttede beboere).

Foreningen overtog en projekteret bebyggelse på arealet ved Marienlund, der var udarbejdet til arbejderne på Århus Flydedok, men den vandt ikke arbejdernes tilslutning og blev ikke realiseret. Tømrer Perregaard, der var primus motor i oprettelsen, købte arealet og afhændede det til Arbejdernes Andelsboligforening. Jens Perregaard forbeholdt sig 4000 m² som godtgørelse for det udlæg, han havde haft ved at have grunden liggende.

143 andele blev tegnet på en måned, det må have været en spændende og euforisk tid. Tegninger af arkitekt Høeg-Hansen. (Af andre arbejder fra Høeg-Hansens hånd kan nævnes Aarhus Stadion, Ingerslevs Boulevard). Egne indkøb af materialer, skibsladninger af brosten, direkte indkøb ved teglværk. Som alle foreninger, der består af kød og blod, kom der også trange tider, uoverensstemmelser, berettiget og uberettiget kritik, dårlig ledelse, krig, dyrtid, importforbud, spild, diskrimination osv., men man overlevede.

Indskuddet var sat til 500 kr. og den årlige boligafgift blev sat til 600 kr. Det var mange penge for f.eks. en faglært arbejder i 1919.

(I 1945 blev indskuddet i afd. 12 sat til 1000 kr. og

boligaften androg ca. 660 kr. for boligtype C. Det var dog også en anden finansiering i 1919 end i 1945).

Allerede i 1920 blev indskuddet dog sat op til 1500 kr., da afd. 2 i Tordenskjoldsgade skulle indflyttes og selvwirk-somhederne ophørte ved bygningen afd. 3, Cort Adlersga-de.

I 1922 kom det store opgør - indskuddene var efterhån-den kommet op på 2300 kr. for at flytte ind i den færdige villabebyggelse (afd. 1), og en række ubetalte kreditorer strammede grebet, aktiverne oversteg passiverne med 70.000 kr. Mandater vekslede, krav om regnskabskyndig-hed i foreningen og revision blev rejst.

Det gik slag i slag imellem krigsårene, Teglgaarden, Ingerslevsgaarden, Ringkøbingvej, Marselisgaarden med mange nye og moderne bekvemmeligheder.

Efterhånden skulle der afstås store summer til en andelshaver, der havde bolig i foreningen, for at overtage en lejlighed i Arbejdernes Andelsboligforening, og en eller anden form for regulering blev nødvendig, hvis det var for almindelige mennesker, man ville bygge for. Der blev således nedsat arbejdsgrupper, der fremkom med standard lejebegrebet, det der også er (var) en del af andelsfondens arbejdsgrundlag.

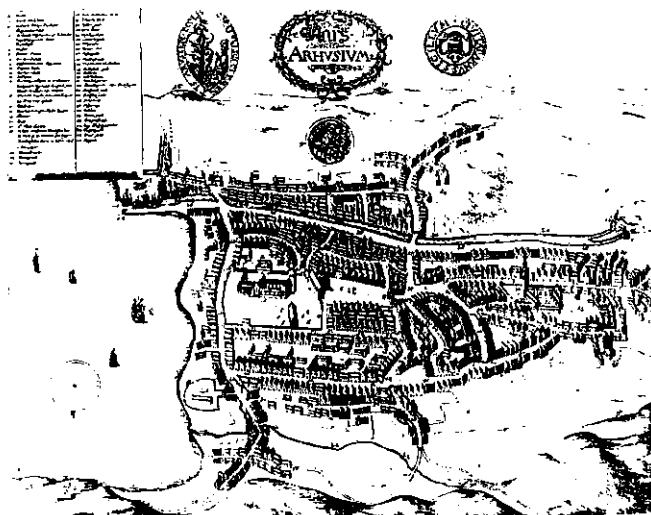
Ved belåning kunne man, hvis man blev erklæret for almennyttig, få op til 90-95% i statslån imod 80% af byg-geudgiften, hvis man ikke var det. Det at blive almennyttig ville naturligvis beskære foreningens råderum. Den 28. september 1938 blev det vedtaget at søge godkendelse som almennyttig boligforening. Under de nye rammer blev Viborggaarden og byggeriet i Riisvangen igangsat med op til 97% belåning i kreditforening og statslån. Det er denne belåningsform Afd. 12 er finansieret med.

KVARTERETS HISTORIE

"Forestil dig en eftermiddag, når solen sænker sine stråler ned fra en skyfri himmel, når vinden hviler, lærken gemmer sig imellem lyngrisene, og fårene kryber sammen under digerne i de gamle grøfter, hvor der er køligst. Oppe på kæmpegraven ligger deres vogter, den grå, langbenede hund og en langbenet hyrde drenge med forpjusket hår, hvorfra lyng og halm stritter ud, han er sortblå om munden af revlingebær og sovet ind, medens han spiste sin mellem-mad, hvis smeltede smør løber ud over fingrene. Det flimrer og bølger og bolttrer sig i solskinnet, tusinde små, uberegnelige væsener hvirvler omkring i enhver lysstråle, får form og farve og giver vidnesbyrd om tilværelser, hvis natur og væsen vi ikke fatter. Det går med solens lys som med sjælens, det befolker og forøger alt, skaber nye verdener eller gør de gamle større.

Vågner vinden for et øjeblik med et dybt langtrukket åndedrag, rejser den en støvsky op fra de gule sandpletter, hvor hugormene snor sig i hjulsporet med spillende øjne, åben mund, og firbenene jager omkring mellem lyngrisene efter myg og fluer. Alt er tavshed, hvile, lys og stråler; sandet brænder, blomsten tørster, kvæget gisper.

Igennem en sådan egn gik alfarvejen fra Århus til Randers og Grenaa, da vi skrev 1518. Den var ikke synderligt banet og blot betegnet ved to små grøfter eller hist og her ved et hasselgærde langs med siderne. To gange om året blev bønderne fra de nærmeste steder drevet sammen til at udbedre denne vej, de fyldte da huller og hjulspor med græstørv og lyng eller jævtede dem ud med grus og kviste, som de hentede fra skoven; men tørvene og kvistene sank, og gruset blæste bort igen. I de våde efterårsdage eller under et langt tøvejr ved forårstid kunne vejen på sine steder være aldeles ufarbar, det var folk nu så vant til, og kørte da ind over grøfterne, hvor de dannede et nyt spor, til også det blev for tungt, så gjorde de et ved siden af. Gik vejen gennem mosegrund, hvor regnen havde bragt vandløbene til at strømme over grøfterne, holdt kusken stille

Kort over byen ca. 15-1600

Udsigt over Århus 1860 fra udkanten af Riis Skov,

foran sumpen, skilte vognen ad og bar den, stykke for stykke, tillige med pakker og gods over på den anden side, her satte han sit køretøj sammen igen og drog videre. - - -

Hen ad den smalle sandvej, der bugter sig mellem marker og lyngbakker, fra Århus nord efter, red den nævnte eftermiddag en enlig rytter i langsom og besindig skridtgang". - - - -

Sådan forestiller forfatteren Carit Etlar (1816-1900) sig landskabet nord for Århus i år 1518, i bogen "Fangen på Kalø".

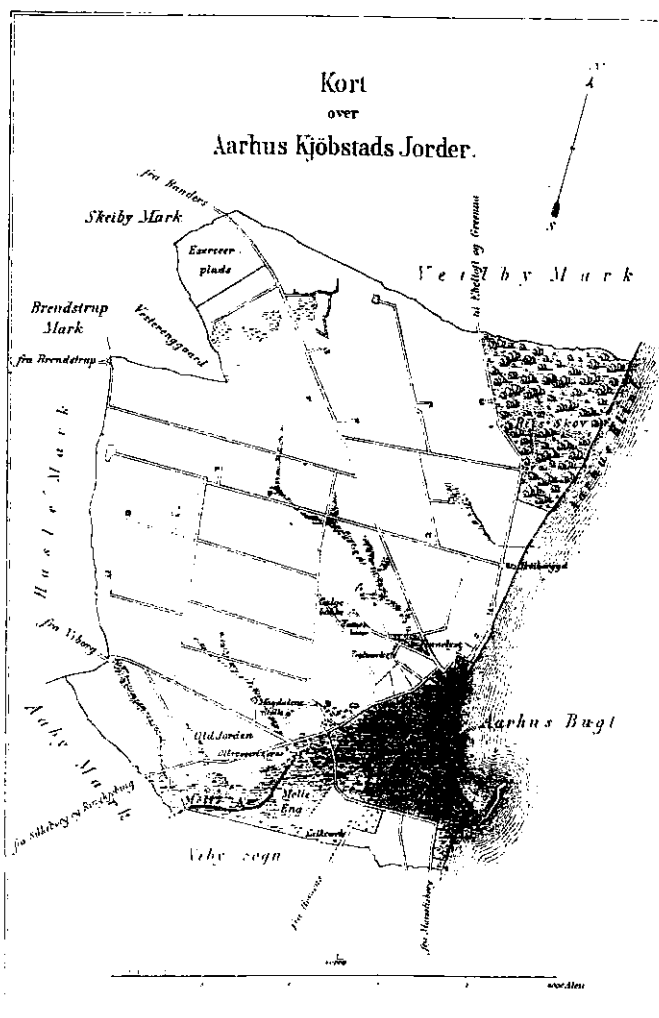
Århus by nåede på det tidspunkt ikke længere ud end til Mejlgedes port, så "Riisvang" lå langt udenfor byen og var en del af det landskab, Carit Etlar beskriver. Men selv da Carit Etlar skriver romanen sidst i 1800 tallet, var der praktisk taget ingen bebyggelse udenfor Mejlgade, selvom porten og konsumtionen (afgift på fødevarer) blev afskaffet i 1857.

Landevejen til Ebeltøft og Grenaa har engang gået langs med vandet under Riis Skovs skrænter, vejen var meget ringe og temmelig farlig, under pålangsstorm og højvande slog bølger ofte op og overskyllede den og undergravede skovens skrænter.

I 1804 blev vejen op ad bakken til Vejlbj, det nuværende Skovvejen, Dronning Margrethes Vej og Grenåvej, udvidet og istandsat, og den gamle vej langs havet blev betragtet som aflagt.

Lige udenfor Mejlgedes port lå Knudrisbakken, hvor vejen snoede sig langs bakkens fod. For fodgængere var der en sti oppe på bakkekammen, hvorfra man kunne nyde den herlige udsigt langs de dybe skrænter.

I sidste halvdel af 1800 tallet fandtes kun få spredte landejendomme og enkelte store villaer udenfor Mejlgade. En herskabelig to-etages villa Marienlyst, senere Marienlund, blev opført i skovbrynet ved Grenåvej omkring 1870 af landinspektør Peter Christian Pedersen.

Kort over Århus købstads jorder 1898. På vejen mod nord ud af byen, passerer inden skellet en gård til venstre - det er med al sandsynlighed den gård, der ses på fotografiet af Grenåvejens udvidelse 1939

En overgang tjente villaen som præstebolig for præsten i Vejlbj.

Omkring 1890 overtog Erni Lausen, svigerinde til direktør Frederik Lausen, Århus Oliefabrik, villaen.

Århus Oliefabrik havde planer om at opføre boliger til deres arbejdere, og i 1917 bad direktørerne H.C. Holst og Frederik Lausen arkitekt Høeg-Hansen om at udarbejde et forslag til en bebyggelsesplan for jorderne ved Marienlund.

Arkitekt Axel Høeg-Hansen var en betydelig arkitekt i Århus, han bragte de nye arkitekturstrømninger til Århus og var med til at give byen dens storbypræg. To af de mest kendte bygninger i byen fra hans hånd er Reginakomplekset og Århus Stadion.

Høeg-Hansen var grebet af "Havebytanken", der var opstået i slutningen af 1800-tallet i England og Tyskland. "Havebyen" var en reaktion på industrisamfundets overbefolkede lejekasserner.

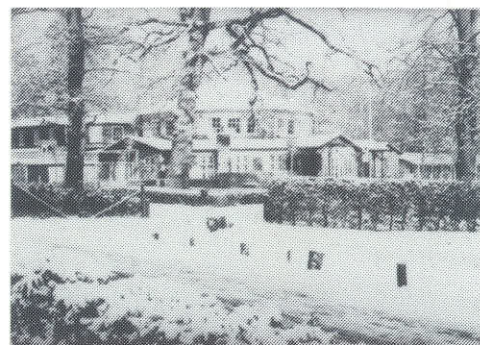
Ved anlæggelse af havebyen blev mennesket og menneskets behov prioriteret højt, karakteristisk var placeringen i landlige og grønne omgivelser - sol, lys og luft var nøgleord. Havebyen skulle være en selvstændig enhed med faciliteter, der dækkede beboernes materielle, sociale og kulturelle behov.

Høeg-Hansens projekt var et spændende "haveby-projekt", men bar præg af at være et ideal-anlæg, der fulgte de engelske forbilleder.

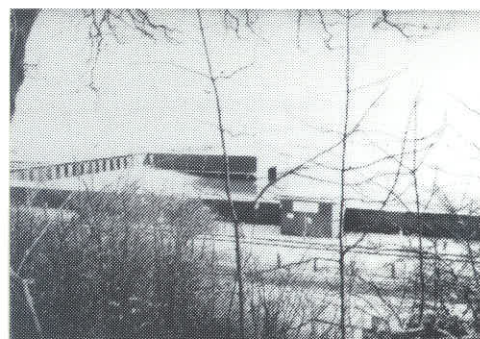
Det oprindelige forslag skulle dække et 100 tdr. land stort areal svarende omtrent til området mellem Dronning Margrethes Vej - Skovvangsvej - Bethesdavej og Gustav Holms Vej. Det var et kæmpeprojekt med 630 villaer og 25 offentlige bygninger.

Hovedfærdselsårerne gennem området er i planen brede og lige og ved knudepunkterne for disse findes fællesfaciliteterne placeret. Høeg-Hansen mente, der skulle være 4 centre fordelt med følgende institutioner:

- 1) Skole - Læge - Apotek.
- 2) Badeanstalt - Bibliotek - Bank - Restaurant - Posthus - Butikker - Forsamlingshus - Alderdomshjem.

Vandrerrhjemmet i Riis Skov

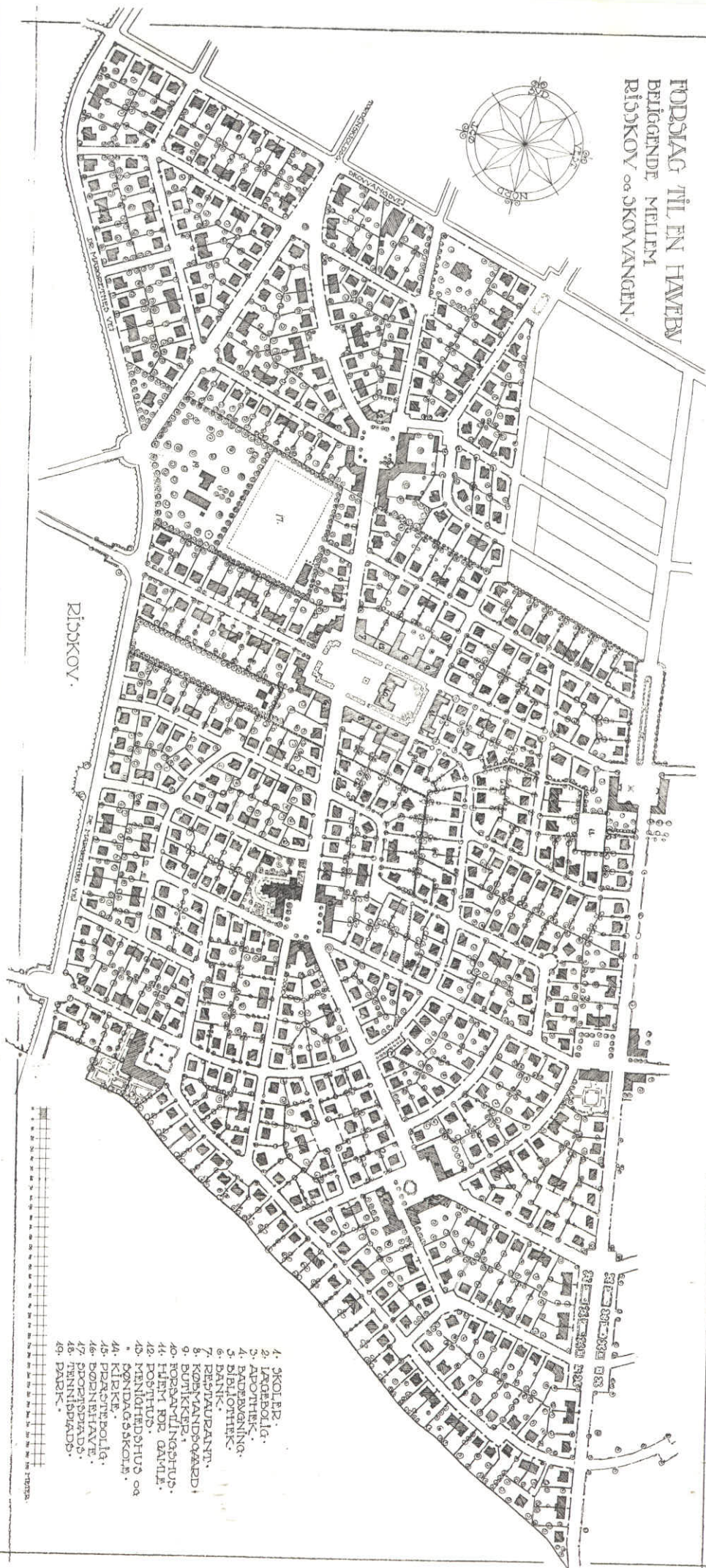
Den Permanente badeanstalt

Børnehaven Risvang Allé 27A

- 3) Kirke - Menighedshus - Søndagsskole - Børnehaven.
- 4) Skole - Aldersdomshjem - Købmandsgård.

FODSLAG TIL EN HAVEBY
BELIGGENDE MELLEM
RISKOV OG SKOVANGEN.

1. SKOLE.
2. LÆGEBOULG.
3. APOTEK.
4. BADSTUE.
5. BADEMANGING.
6. BANK.
7. RESTAURANT.
8. KØPMANDSGAARD.
9. BOUTIQUE.
10. FODSALINGSHUS.
11. HJERT FOR GAVLE.
12. POSTHUS.
13. MENIGHEDSHUS OG
14. KIRKE.
15. PRÆSTEBOLIG.
16. BØRNENHAVE.
17. SPORTEPLADS.
18. TENNISPLADS.
19. PARK.

Disponeringen af en ny bebyggelse, af Høeg Hansen. Bebyggelsen er afgrænset af Bethesdavej mod vest, Skovangsvej mod syd, Risskov mod øst og byskellet mod Vejby mod nord
At bebyggelsen er disponeret med børnehaver, må siges at være et revolutionerende tiltag.

Ude i området skulle der være sportsplads, tennisbaner og et parkanlæg.

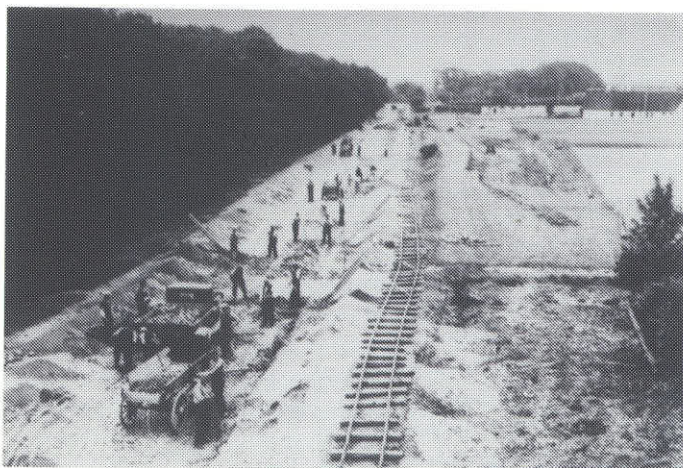
De mindre veje - beboelsesvejene - skulle slynge sig mellem hovedvejene. Alle huse skulle være omgivet af en mindre have på ca. 500 m².

Projektet blev opgivet i første omgang, sandsynligvis fordi det ville blive for kostbart.

Senere er dele af planen eller tanken bag den blevet realiseret bl.a. af Arbejdernes Andels Boligforening, der efter stiftelsen den 11. april 1919 indledte et samarbejde med Høeg-Hansen om opførelsen af havebyen "Skovbakken".

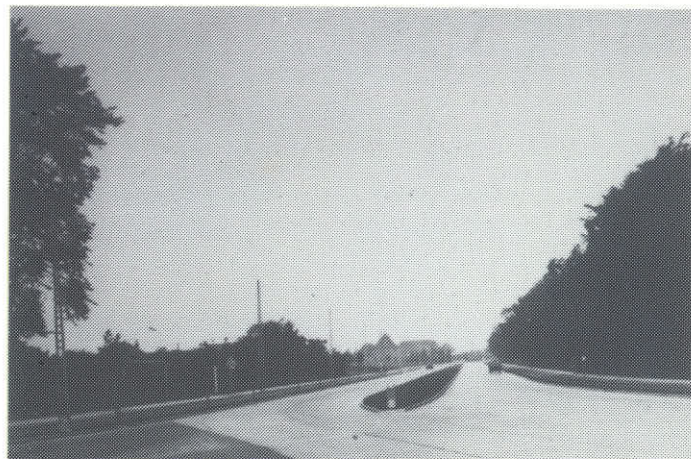
Først i 1940'erne, midt under tyskernes besættelse af Danmark, besluttede AAB, at opføre villabebyggelserne afd. 11 og 12 - "Riisvangen", på arealet.

"Riisvangen" afd. 12 er, ligesom afd. 11, tegnet af arkitekterne V. Puck og Carl E. Jensen. Man kan genkende flere af arkitekt Høeg-Hansens "Havebyidéer" i planen, f.eks.: Villaer med ca. 500 m² have, lige og brede hovedfærdselsårer med mindre beboelsesveje, der slynger sig mellem hovedvejene, - sportsplads og tennisbaner (Riisvangen Stadion), - børnehave- og butikscenter (de nu lukkede og ombyggede forretninger på Nordvestpassagen).

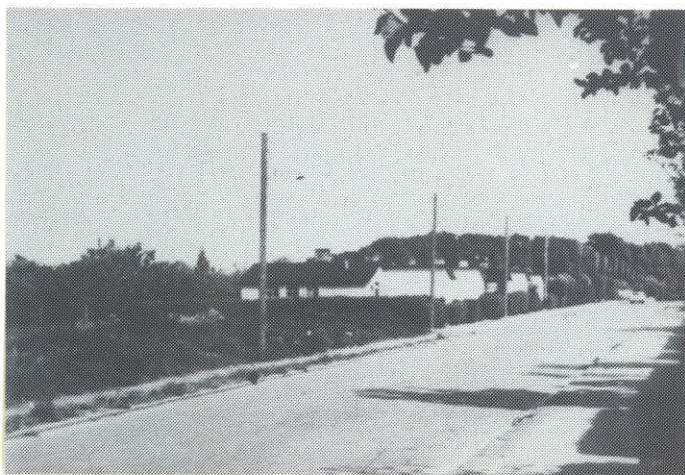

Grenåvej 1938. - Gården til venstre var beliggende ved Otto Sverdrups Vej - Skovbrynet af Riis Skov til venstre. Billedet er Arkes bygninger mod Århus

Grenåvej 1939 - set mod nord - bygningen til venstre er transformatorstationen ved Arke. Bagved kan anes Marie Møllen (I dag Kringvask)

Grenåvej ca. 1945 set mod nord. Taleinstituttets grund til venstre. - Billedet er taget fra Marienlund

I 1945 vedtager byrådet i Århus at indkøbe træhuse fra Sverige og Finland. På Gustavholms Vej opstilles 19 træhuse med 2½ værelses lejligheder med køkken og bad.

*Bethesdavej 66-68-70-72-74-76-78 - flaget til venstre er
hejst i anledning af rejsegildet på Ellengården i midten af
1950'erne*

BERETNINGER

Når man bor i Arbejdernes Andels Boligforening, Afdeling 12, bor man godt!.

Det kan uden videre fastslås - efter at vi har boet i afdelingen i nu 36 år. Aldrig har der været knubbede bemærkninger i forholdet til naboer og genboere, og altid har vi fået den bedst mulige service hos de skiftende afdelingsbestyrelser.

Vi - kone og mand og to børn - flyttede ind i december 1958, og det blev den mest turbulente jul, vi nogen sinde har holdt. Men flyttekasserne blev da pakket ud inden højtideligheden satte ind, og siden har vi haft fredelige dage i hus og have.

Fra den i øvrigt udmærkede 4. sal på Vestre Ringgade kom vi til et hus, der syntes os gevaldigt stort. Haven gav motion, og vi trivedes alle.

På vore ældre dage savnes en slagter, et mejeri, en grønthandler, en købmand og en bager i kvarteret. De var der alle, da vi flyttede ind og endnu mindes de hyggelige stunder, når vi mødtes med naboer i de velassorterede specialforretninger. Tilsyneladende er der et befolkningsunderlag, der kan sikre sådanne forretningers eksistens, men vi må nok indrømme, at vi svigtede indehaverne til fordel for supermarkederne. Det er noget, der svier i dag.

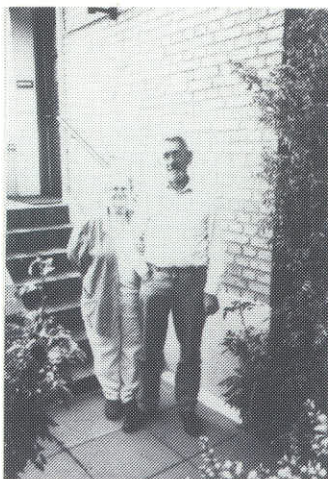
Alt i alt: *Gode år i Afdeling 12.*

Og nu - ved ihærdig indsats af afdelingsbestyrelsen - blev arveretten sikret. Flot klaret. Den afdelingsbestyrelse, som sidder i dag, kan tilsyneladende "gå på vandet".

Venligst og tillykke

Irma og John Dal Jensen, Otto Sverdrups Vej 6.

Der er løbet meget vand i åen, siden jeg som attenårig (i 1952) første gang kom på besøg på Grenåvej. Der boede Søren med sine forældre og sin lillesøster. Der var lang vej til Risskov, når man som jeg var opvokset i Økvarteret nede i Århus midtby. Mine svigerforældre havde havelåge og flagstang og hvor hyggeligt - tænk - vi drak kaffe i forhaven, det kan vi ikke i 1994. Nutildags ligger der ofte papir, flasker og andet forskelligt indenfor langs hækken, og nogle navkapsler er der gennem årene også kommet flyvende. Men der er som med de fleste ting i livet, hvis man tænker over det, flest plusser ved at bo i vort hus (det kunne inspektøren for afdelingen ikke lide, jeg sagde, "det er ikke "jeres hus"", sagde han engang, vi talte sammen). Never mind, vi passer det, som om det er vores, og det var vel også idéen, da mine svigerforældre solgte deres sommerhus i Risskov og brugte alle pengene som indskud, fordi de havde været så heldige at få et hus i Andelsboligforeningen Afd. 12. Det var huse for de, som man siger, "almindelige mennesker" og for folk, som kunne lide andelstanken.

I 1970 overtog Søren og jeg så huset, vi havde heldigvis et boligbrev. Vi fik gode naboer til begge sider, men det var et sølvbryllupskvarter, vi flyttede til. Vore børn var 6 og 8 år, så der var ikke rigtig nogle at lege med, men nu fik de jo hver deres værelse, de fik en have, og skoven var lige til at smutte over i, og det har givet dem gode minder at tænke på de huler, de byggede derovre.

Da vi flyttede ind, startede vi med at få badeværelse nede i vaskekælderen. Dengang havde man ikke fantasi til, at det kunne indrettes andre steder (det giver så den daglige motion).

Vi rendte selv på Rådhuset med tegningerne til omforandringen, (på mindst 6 kontorer) for at få et stempel på, at det var ok at gå igang. Siden har vi bygget carport - havestue - fået termoruder, og sidste år fik vi et dejligt nyt køkken. Nu nærmer vi os pensionistalderen og siger med Piet Hein :

*Alt det meget ingen når
gråner mange menneskers hår.
Glæd dig alt hvad du formår
over alt det lidt du når.*

Vi har stadig den dejlige skov, som vi kan trave i, og til forskel fra 1952 synes jeg i dag i 1994 sagtens, man kan spadserere til Århus midtby. Jo, vi bor dejligt centralt og godt i "vores hus", så tillykke med det og afdelingens 50 år ønsker familien *Jaquet*.

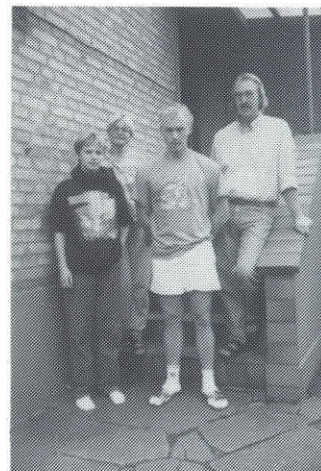
Født i Afdeling 12

Jeg blev født to år efter, at afdeling 12 blev bygget på Bethesdavej nr. 68, i det rum, som senere blev mit værelse, og som en fantasifuld arkitekt havde bestemt, at jeg kun skulle have adgang til gennem mine forældres soveværelse. Men de var lykkelige for det hus - og i det, trods det lille køkken og WC, kakkelovnen i stuen og varmluftskanalerne op til værelserne ovenpå, og trods gruekedel i kælderen, som med mellemrum blev tændt op i til storvask.

Jeg voksede op i det hus og på den vej. Og jeg mindes det med en varm følelse af tryghed og erindringer om naboer og legekammerater, og om, hvordan kvarteret skiftede karakter i 50'erne. For eksempel da gruekedlens tid rindede ud, idet alle beboerne på vejen slog sig sammen om at købe en elektrisk vaskemaskine - på hjul og med nogle ruller, som kunne vride tøjet. Der var dog stadig langt til velstandsbølgen i 60'ernes højkonjunktur.

I den anden del af vort dobbelthus på Bethesdavej boede Puk, en charmerende foxterrier-lignende hanhund. Klog var den også. Mindst én gang dagligt gik den en runde til gode venner. Blandt andet op til kiosken på Illerupvej, hvor den flinke kioskdame havde frikadeller med til den.

Det var i Puks hus, vi stiftede bekendtskab med fjernsynet. Sjældent er to familier kommet hinanden så meget ved, som i det hele eller halve år det varede, inden min mor fik overtalt min far til, at vi også skulle have et. Men så var det også slut med at snakke sammen og høre radio om aftenen. De sort-hvide, flimrende billeder blev centrum, og samtale og diskussion flyttet fra familien ind i en kasse.

Fornemmelsen af at bo i en boligforening, fik jeg fra min tidligste barndom, når jeg skulle passes, mens mine forældre var til den årlige generalforsamling. Min far, Jens Hansen, sad i bestyrelsen.

I 1966 flyttede den daværende formand, Møller-Rasmussen, fra afdelingen. Min mor var vild efter at overtage det lidt større hus med en udbygning og forskellige forbedringer på Grenåvej 23. Hun fik sit ønske opfyldt. Så vi flyttede fra fred og ro til lidt mere husrum - og larm fra Grenåvej. Nogle få år efter flyttede jeg hjemmefra og stiftede selv familie.

Efter at mine forældre begge døde i 1982, overtog jeg sammen med min kone og vore to børn huset på Grenåvej. Det er dog aldrig blevet det samme, som da jeg voksede op på Bethesdavej. Man kunne jo også finde et hus med en lille skov og en sø. Langt fra byen. Fred og ro. Uden frygt for at børn og hunde løber ud på vejen og bliver kørt over. Det er bare så pokkers centralt - og billigt at bo her. Og familien vil ikke flytte. Børnene elsker at bo her. Og jeg tror, at de har haft det lige så lykkeligt, som jeg selv erindrer min barndom.

Carsten Svane Hansen, Grenåvej 23

Det sker ikke hver dag, at man bliver tilbudt et hus i Riisvangen Afd. 12.

Vi blev det i 1972, få måneder efter, at vi var flyttet til 2½ værelses lejlighed i Skovvangsparken. Men med to piger på hhv. 10 og 12 år, var det da et tilbud, der var værd at overveje.

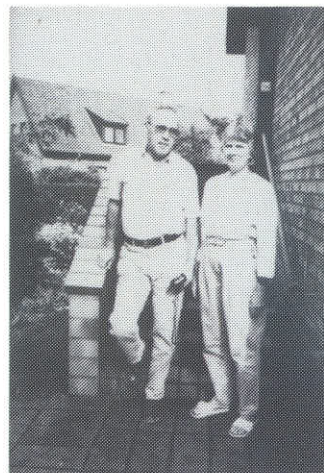
Med kone og to piger ved hånden vandrede jeg, en sen forårsaften, ud for at besigte herligheden på Jens Munks Vej 34. Efter at have nået Jens Munks Vej dalede tempoet mærkbart, da vi nåede havelågen, stoppede det fuldstændigt.

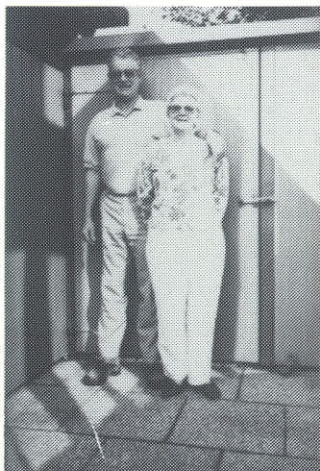
Gadebelysningen på Jens Munks Vej var de gamle emaljerede, med en 40 W lampe, huset var også mørklagt. Efter en kraftig afstemning på fortovet, vendte vi om. Vi var tre mod een. - Vores mor tabte.

Vi gik hjem igen, og sagde tak for tilbuddet. Det var sgu for mørkt.

Vi fik senere et hus på Jens Munks Vej, men skulle, set i bakspejlet, nok have taget nr. 34.

Venlig hilsen, Tage Jørgensen.

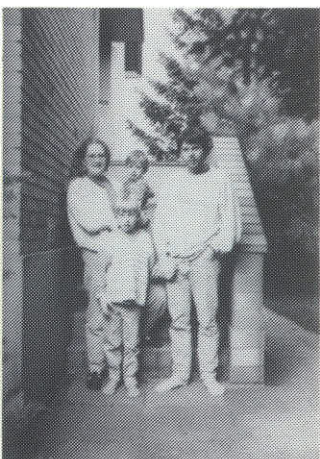
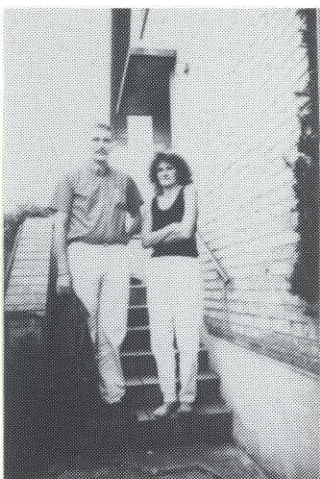
Vi flyttede i 77-78 ind i huset, Hans Egedes Vej 59, fra Norge, sådan i 2 omgange. Vi havde en dreng på 7 år og fik en mere i febr. 78. Den første tid levede vi meget enkelt. Vi havde studiegæld og boede i vort nyindrettede køkken og på 1. sal. Der var langt mellem møblerne. Venlige mennesker forærede os et sort/hvid fjernsyn. Vi satte selv lidt farve på, kromgult skulle det være. Materielt har meget ændret sig siden dengang.

Blandt vore naboer er der også ændringer. Nogle er flyttet, nye er kommet til, og har vi savnet de gamle, ja, så er vi også glade for de nye! Godt naboskab i al stilfærdighed, men også med lidt tryk på en lørdag aften, er ikke det værste man har.

Her er blevet plads til børn i haverne og på vejen. Centralt beliggende i forhold til "byen", skoven og indkøbsmuligheder og alt til en husleje, som er til at betale.

Vi kom hertil efter at have boet andre steder, her og i udlandet, og vi har ikke fortrudt en dag!

Kari og Ole, Hans Egedes Vej 59.

I midten af 50'erne blev Ellengården bygget på Bethesda-vej, vores lille fyr får her en tur på bukken

Luftfotografi, der viser de nybyggede boligblokke på Solhvervsvej. Træhusene og Gustav Holms Vej og Afd. 12 samt Pigeheimmet på Bethesdavej (Ellengården) til venstre

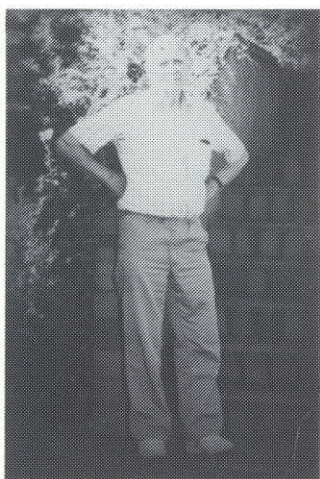
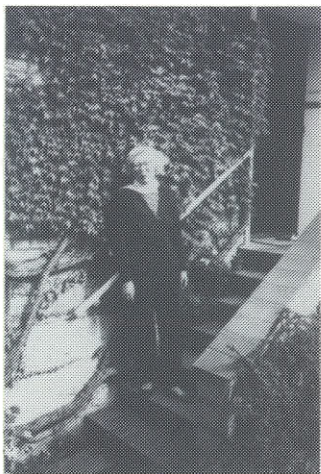

Tilbageblik

Det er nu 50 år siden, vi flyttede til Jens Munks Vej i Riisvangen. Det var den 16. februar 1945. Vi var en familie på tre og en halv personer, der kom fra en 2½ værelses lejlighed i Sdr. Ringgade, som vi havde delt med min svigerfar. Huslejen her var 107 kr. pr. md. med 1500 kr. i indskud. På Grenåvej og Risvang Allé var det lidt dyrere at bo, fordi grundene dér var dyrere.

Det første indtryk var et iskoldt hus - brændsel var rationeret. Kaminen kunne kun varme stuen op, varmekanalerne fungerede slet ikke. Det varede længe, inden vi fik råd til centralvarme.

Om at bo: Vi har altid været glade for det, og hele familien har følt sig knyttet til stedet.

Der er 14 boligforeningshuse på Jens Munks Vej. Dengang en 30-40 børn. De legede godt sammen, mest på vejen. Når det en gang imellem gik for livligt til, blev de sendt ned i skoven. De store tog altid de små med, og man kunne stole på dem. Grenåvej var jo i starten næsten uden trafik.

Det første forår var træls. Da vi flyttede ind, var der kun en tjørnehæk ud mod vejen og fliser ind til fordøren. Imellem grundene var der sat pæle op, så man selv kunne plante hække. Man skulle også have sat skel op i gården ind til naboen. Først da kunne vi begynde at plante og så.

Én af naboerne malede ustandseligt. Sommetider satte han et malet brædt op ud mod vejen. Det betød, at mændene skulle komme rendende for at hjælpe. Det foregik med en snak og en bajer i kælderen. Det var den samme procedure, når nogle havde slået et søm i. Vi var vel nybyggere!

Vi havde også en nabo, som var meget dygtig til at foredrage en vise. Til en "rund" dag med komsammen begyndte han altid med *Tørresnoren*. Vi nød det.

50 år er lang tid at tænke tilbage. Jeg er nu den eneste hér af de oprindelige beboere. Tak til boligforeningen fordi de byggede vore huse. Som vi sagde dengang: "*Det er virkelig en tolvér*"! Også tak til vort valgte repræsentantskab.

Ellen Nissen.

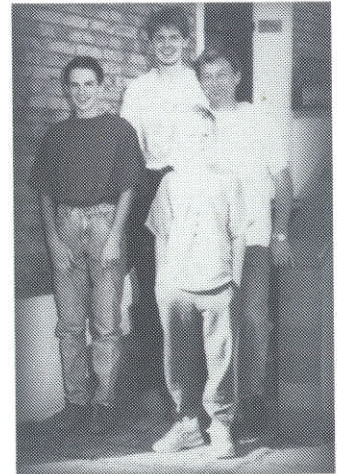
Vi kom til Afd. 12 i 1979/1980 fra en to værelses lejlighed på Skjernvej på 2. sal, vi, dvs. 3 personer. Vi flyttede imellem jul og nytår, så det var en travl tid med juleforberedelser, tapetsering, maling i skøn forvirring.

Det forår, der fulgte, var nok det, der gav de største oplevelser for os alle. Vores dreng kunne sove ude i barnevognen, og vi skulle nu ikke længere gå i den botaniske have for at trække frisk luft. Det, at vi havde fået en have og et hus, der både gav os privatliv og mulighed for at komme i kontakt med andre beboere, var som at vinde i lotteriet.

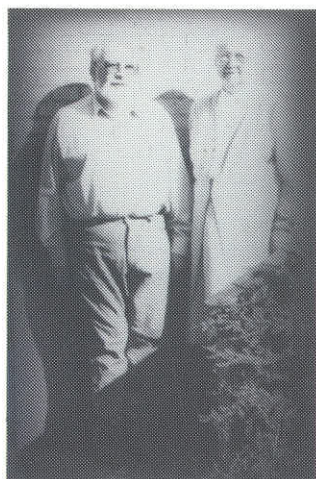
Men som i et lotteri skal man, hvis man vil vinde hele gevinsten, besætte hele sedlen, og det har vi bestræbt os på, og vi kan se, at det har de, der kom før os, gjort ved en vel vedligeholdt lejlighed og have og i det hele taget et godt miljø.

Tak for de første 15 år og tillykke med de 50 år.

Elsa og Henning, Hans Egedes Vej 116.

"COSDA DEL BAGGÅRD"

En hilsen og lykønskning til Afd. 12 i anledning af 50 års jubilæet.

I foråret 1947 flyttede vores familie, far, mor og tre børn til Hans Egedes Vej 59. Det var et bytte med vores 2-værelses lejlighed i Langelandsgade. I 1947 var det nemlig meget svært at få noget at bo i i det hele taget. Så vi var heldige.

Selv om vores huse var fra en tid, hvor der ikke kunne skaffes første classes materialer, var det alligevel dejlige huse. Boligforeningen og vi forbedrede dem henad vejen, som der kom midler og materialer.

Vores husleje var lav i forhold til det, vi havde til rådighed, nemlig stue, køkken, WC og forgang i stueetagen, soveværelse og 2 børneværelser på 1. sal og fuld kælder. Desuden en dejlig have, der efterhånden blev god og gav afgrøder. Huslejen, der var reguleret i forhold til børneantallet, kom vores familie til gode, da der efterhånden var blevet 4 børn.

Det var et himmerige for små børn. Og der var mange små børn. Ikke særlig megen trafik, og for enden af vores vej ud mod Vejlby, var der grønne marker med køer, så vi boede både på landet og i byen, for vi var i Århus. Ganske vist gik der dengang ingen bus helt hertil, man gik simpelt hen til Skovfaldet, Dronning Margrethes Vej. Der var sporvognens endestation. Jeg indrømmer gerne, at man fik lange arme af at slæbe trætte børn den lange vej fra sporvognen og hjem til Hans Egedes Vej.

Når man har børn, kommer man let på talefod med naboerne, og mange familier havde glæde af naboskabet med de andre.

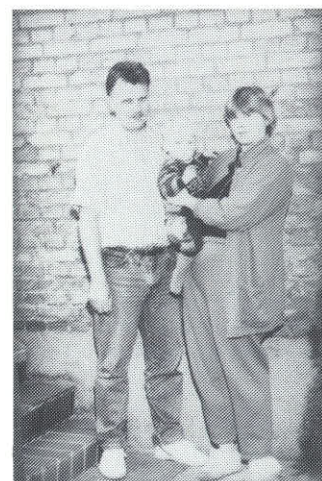
En gang om året holdt boligforeningen fest, hvor der vankede smørrebrød, og så "var der bal bagefter". Men selvfølgelig var der først de mere alvorlige ting med bestyrelsesvalg og planlægning om nye tiltag i afdelingen. Vi dristede os ovenikøbet en enkelt gang til at lave en lille meget lokal revy.

Jo, vi kom hinanden ved. Et andet arrangement, der var meget populært, var tøndeslagningen til fastelavn. Det var en begivenhed, som skaffede os en af vore bedste venner, en norsk børnehavelærer, som to af vore børn slæbte med hjem, "for sådan noget havde de altså ikke i Norge".

Jeg flyttede fra Hans Egedes Vej i 1974, og noget senere overtog en af sønnerne huset og er i dag, en snes år efter, lige så glad for at bo der, som vi var, og har til nabo flere af legekammeraterne fra dengang, som også har overtaget forældrenes huse. Det siger noget om kvalitet og miljø.

Der er derfor al mulig grund til at ønske Afd. 12:
Hjertelig tillykke med de første 50 år!!

Bodil Hansen, Løjt Kirkeby.

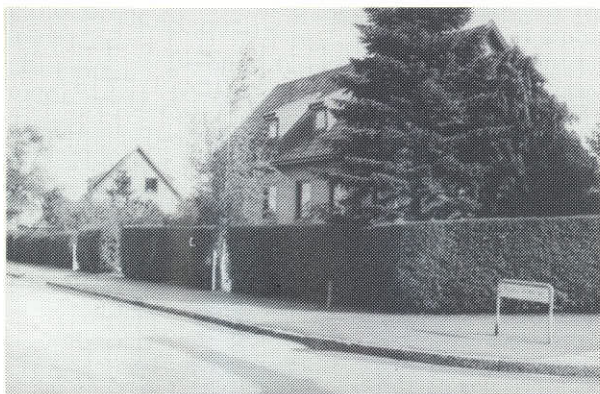
Efter at have boet i næsten 40 år i Afd. 9, Viborggården, var vi så heldige at overtage lejemålet efter fru Bjelgardt her på Gustav Holms Vej 1. En dejlig grøn plet, næsten midt i byen.

Mange timers hårdt slid har bevirket en dejlig bolig efter vor smag, og vi har her mødt stor hjælpsomhed i afdelingen i forbindelse med en ombygning. Det har ikke været svært at falde godt til her i Riisvangen. Skov og strand, næsten lige uden for døren, er ideel til vore mange gode traveture.

Venlig hilsen Aase og John Olsen.

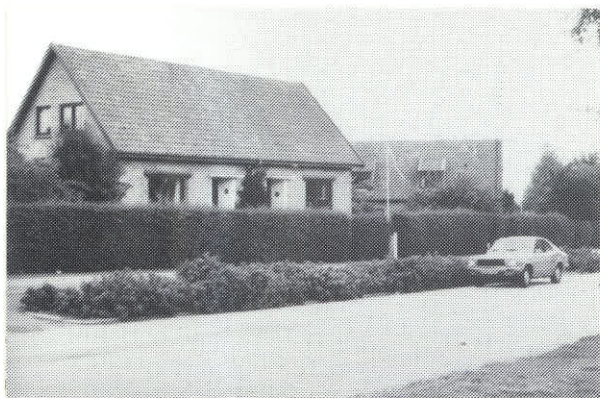
Bethesdavej

Gustav Holms Vej

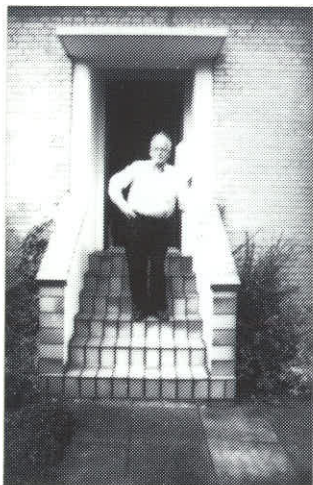
Godfred Hansens Vej

Risvang Allé

Godfred Hansens Vej

Vi overtog huset på Hans Egedes Vej 118 den 1.ste august 1978, og det var en omvæltning til det bedre. Vi kom fra en 4. sals lejlighed i Rytterparken, så det var jo dejligt, at komme ned til jorden med 2 børn, og at de kunne få hvert sit værelse var jo rart.

Men nogle vældige chok fik vi i starten, når ungerne var ude at lege, og vi hørte en bil bremse hårdt op. Vi fór selvfølgelig hen for at se, hvad det var? Var nogen blevet kørt ned? Nej heldigvis, det var når Mercedes-værkstedet afprøvede bremsen på bilerne, det foregik hen ad Hans Egedes Vej. Men det blev da heldigvis stoppet, da Bryggervej blev ført ud til Vejlby Ringvej, så der ikke mere var gennemkørsel fra Bryggervej til Gustav Holms Vej.

Ellers er det jo et dejligt roligt kvarter, hvor der alligevel ikke er særlig langt til næsten alt. Skov og strand, og der er heller ikke langt ned til midtbyen, med gode busforbindelser uanset, hvor man skal hen i byen.

Familien Johansen, Hans Egedes Vej 118

Jeg er en af dem, der har overtaget huset efter mine forældre. Vi flyttede ind i Afd. 12 i 1951. Forældre og en børneflokk på 4.

Mine erindringer fra barndommen på Hans Egedes Vej er de iskolde vintre, hvor vi efter en rask sneboldkamp i haven, varmede tæerne ved den grønne kamin, og der var så koldt på værelserne, at vi havde uldsokker og de tunge dyner på i seng.

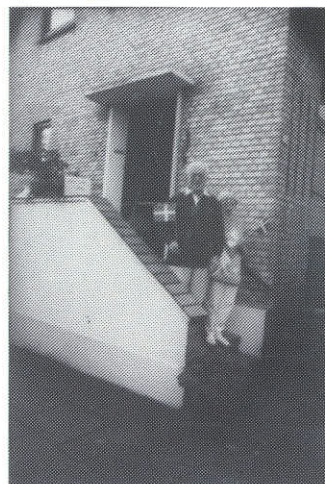
Der var også de skønne somre, hvor vi sloges i vand i haven, eller legede på gaden, hvor vi var mindst 20 unger, drenge og piger legede med biler, rulleskøjter eller fangeleg osv. På marken ved Gustav Holms Vej var der en gård med tilhørende marker, hvor vi tumlede i høet. I krattet byggede vi huler og prøvede at ryge for første gang. Alt i alt en lykkelig og tryk barndom.

I januar 1978 flyttede jeg så tilbage med min egen familie, mand og to drenge. Vi glædede os over, at vore to drenge også fik mulighed for at få en ligeså glad og tryk barndom her i Afd. 12, som jeg fik.

Vi mener stadig, at det er det bedste sted i verden, med rare mennesker omkring os og med mulighed for selv at sætte præg på hus og have.

Hjertelig tillykke med de 50!

Flemming og Karen, Hans Egedes Vej 106.

I en dejlig have i ! Nej, bag ved vort hus sad vi en aften og drak en kop te.

Vi hørte naboer le og munter sludren, det var bare ro og harmoni det hele.

Jo! Haven var en afgørende ting for vor beslutning om at bytte vor moderne lejlighed i Rytterparken med et hus med gammeldags indretninger.

Det gjaldt både vaskehus og egen opvarmning med koks og brænde.

Man siger jo, at enighed gør stærk, og det skal siges, at enigheden om at bytte med Roger og Sonja var helt og fuldt på begge sider.

Roger og Sonja havde 3 piger, som var halvvoksne og skulle til at begynde en uddannelse.

Vi havde 3 drenge fra 1 til 9 år, og vi ønskede os just en have, hvor både vi og børnene havde et fristed for os selv.

Men hen ad vejen kom der gang i forbedringerne; fjernvarme, nye vinduer og meget andet. Alt sammen godt for den daglige dont. Men det afgørende var naturligvis et godt og harmonisk naboskab, som var ret naturligt, kan man måske sige, for sagen er jo den, at den ene ikke ejer mere end den anden, hvad hus og have angår.

I stedet var indtrådt et fællesskab om at værne om og bevare det bosted, vi havde fået overladt i bedste stand.

Det er det, der er AAB's grundlag og succes gennem de 75 år og hermed *hjertelig tillykke* med de 50 år for Afdeling 12 på det samme grundlag.

Else og Fritiof Palm, Gotfred Hansens Vej 38.

Vi flyttede til Afd. 12 i november 1944. 2 voksne og 4 børn ÷ 1, der var sendt på landet til mine forældre, da hun ikke kunne tage krigen.

Vi kom fra en 2 værelses lejlighed i Ivar Huitfeldts Gade 41. Huset var ikke færdigt ved indflytningen, så vi gik mellem tømrer og maler. Vi blev dog færdige, så vi kunne holde jul i et helt nyt hus. Det var pragtfuldt at få så megen plads, så vi var lykkelige hele familien, selv om der stadig var uroligheder omkring. Vi havde fået det lidt nærmere på, da tyskerne indtog Skovbakken.

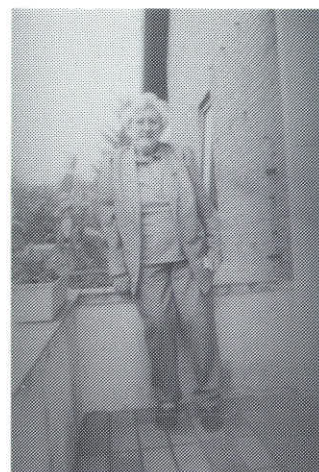
Så blev det forår, og arbejdet i haven kunne begynde. Først fik vi kørt 10 læs muld på, det gav sved på panden og samtidig gav det varme, som det kunne være svært at holde i kulden. Brændsel var rationeret, men der var noget, der hed tørv, så vi fik et helt læs fra Højslev ved Skive.

Så kom endelig 4. maj med det glædelige budskab. Så kan det nok være, vi mærkede det gode naboskab. Vi festede i nr. 42 til langt ud på natten og vågnede op med en befrielse. Min mand havde det som taxa-mand ikke altid lige let, da der både skulle køres med tyskere og frihedskæmpere. Jeg husker en aften, jeg gik og ventede min mand hjem fra vagt, da der pludselig lød støvletrampen på havegangen. Da der blev ringet på døren, turde jeg ikke lukke op, da jeg troede, det var min mand, de kom efter, men jeg måtte jo gøre noget, så jeg lukkede vinduet op på første sal over trappen, og til min lettelse var det bare soldater, der spurgte om vej til Skovbakken.

Vi har hele familien nydt at bo i afdelingen. Børnene er vokset op i et godt miljø, og vi har haft dejlige naboer, så alt har været idyllisk. Nu er husstanden skrumpet ind til 1 person plus 1 4-benet, og nye naboer er kommet til. Jeg føler stadig, det er skønt at bo her i Risvangen, stadig med søde naboer og et godt kontroludvalg, der gør livet behageligt for os i hverdagen.

Jeg vil takke jer alle tre for det store arbejde, I gør.

Hilsen Gudrun Schriver, Godfred Hansens Vej 42.

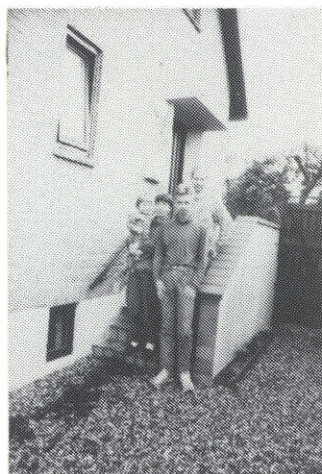

Familien samlet på fortrappen. Trapperne blev brugt til andet end bare at gå ud og ind, også til ophold

Familie på Bethesdavej 78. Karnapvindue, en meget fin sprossering, huset kostede også 2 kr. mere om md. for sådan en herlighed. I vinduet kan der anes en "Bridge" lampe, en af de mest populære møbler i disse år.

Ang. "Nær ved jubilæum".

Vores indflytning i Afd. 12 foregik i maj 1989. Vi havde på det tidspunkt 2 drenge på hhv. 6 og 10 år. En ny dreng blev undfanget kort efter vores indflytning.

Til forskel fra mange andre tilflyttere, kom vi fra større forhold, og måtte altså samtidigt med familieførøgelsen indskrænke os. Vi kom fra Afd. 1, hvor vi havde boet i 5 år i et af de største huse på Dr. Margrethes Vej. Til gengæld for indskrænkningen kunne vi nu bo for et stykke under den halve husleje, og den slags kompensationer er jo til at forstå.

I Afd. 1 steg vores mdl. husleje i gennemsnit med 250 kr. om året. Huset var godt nok med nye termoruder, hulmursisolering og japansk åndenød i køkkenet, men også med svamp i kælderens og en hoveddør, der gabte og kunne slås op med en skulder. En ny hoveddør kæmpede jeg for i alle de år, vi boede der, men fik den aldrig. Og det på trods af, at vi betalte 2½ gange den husleje, som naboerne betalte.

Det værste problem i Afd. 1 var Dr. Margrethes Vej. Evig billarm og mange ulykker lige uden for vinduerne. Vi levede i en evig angst for, at lukke vore børn udenfor havelågen. Så det var noget af en omvæltning at flytte herop på Hans Egedes Vej, hvor den gennemgående trafik mest består af cykler. Her kunne børnene lege og bevæge sig frit, og der er oven i købet legekammerater lige omkring os. Den rolige vej giver også langt mere basis for kontakt mellem naboerne. På Dr. Margrethes Vej var det som om, at vejen afskar os fra at snakke med andre end dem, vi delte hæk med. Oven i den rolige vej, den billige husleje m.m., er der den store åbne nordhimmel, der ved aftenstide giver et uforligneligt lys, som vi nødt vil undvære.

Når jeg tænker tilbage til min skoletid i 60'erne, hvor jeg havde en god kammerat, der boede i de såkaldte barakker på Gustav Holms Vej, kan jeg godt savne, at der ikke var lidt mere gadeliv. Dengang var der et leben uden lige. Men måske syntes nogle af de ældre beboere, at det var lige i overkanten.

Til slut vil vi påpege det gode i at bo i en afd., hvor man tager andelstanken og beboerdemokratiet alvorligt. Jeg har boet i flere afdelinger, hvor man fra hovedkontoret kunne få afdelingsbestyrelserne til at danse fuldstændigt efter deres fløjte. Tak for det.

Venligst fra familien Kaels

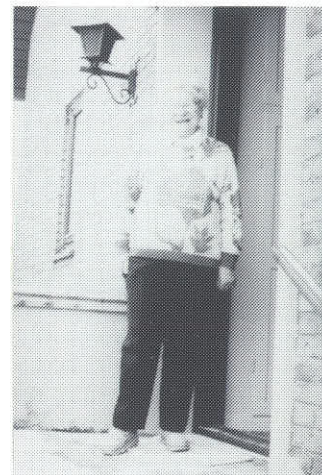
Da vi flyttede ind på Hans Egedes Vej 71 i januar 1973, var det med store betænkeligheder. Vi havde en dejlig lejlighed, 3. vær. på Skovvangsvej 197 og havde vel tænkt os, at det var "vores" sted.

Men så en dag i november 1972 kom varmemesteren i Skovvangsparken Arnold Sørensen, bedre kendt som "Nold", op til os og fortalte, at han kendte nogen der, Knud Hvidberg, som havde et hus ude i den anden ende af Hans Egedes Vej, og at han gerne ville bytte hus med nogle, der boede i en stuelejlighed i Skovvangsparken. Vi kunne jo

tænke over det. Mor og jeg kiggede på hinanden, jeg så uroen i hendes øjne, og hun så også, det trak lidt i mig, vi havde det jo godt her, var der noget i vejen med lejligheden, ringede vi bare til "Nold", og så blev det lavet. Mange af vore venner i parken havde fået bolig her, vi havde også hørt, at de kun havde to sæt tøj, nemlig nattøj og arbejdstøj. Men uroen bredte sig i Gerda og mig, og vi havde lige fået en lille efternøler, Karina, og efter voldsomt pres fra Pia og Bjørn, tog mor og jeg ud i den anden ende af Hans Egedes Vej 71, uden at vide, at det skulle blive her, vi skulle leve de næste mange år. Vi hilste på Hvidberg, kom indenfor og fik kaffe, og blev budt rundt fra kælder til kvist, et dejligt velholdt hus, lige til at flytte ind i, ikke nogle forandringer, hammer, mørtel, arbejdstøj osv. Jeg var dengang formand for Skovbakkens atletik, som tog meget af min tid. Vi kunne se ungerne få et værelse hver, dejligt område og dejlig have. Så efter et par dages betænkelse slog vi til.

Og sådan blev det, at vi den 21. jan. 1973 byttede lige over. Vi lånte en lastbil på mit daværende arbejde, og kørte vore ting til Hans Egedes Vej 71 og tog Hvidbergs bohavede med retur. Da vi var færdige med flytningen og sad sammen med vore venner midt i flytterod og papkasser og spiste grillkyllinger og drak håndbajere, fangede jeg mors blik, og vi tænkte, om det nu var det rigtige, vi havde gjort, men de næste foreløbigt 21 år, der er gået, har vi ikke fortrudt et sekund, at vi flyttede på "landet".

Gerda Ulrik

Hønsehuse - efter en årrække, hvis disse har været forsvundet, er de på vej tilbage.

Efter at have boet i Tåsingegade nr. 22 (Chr. Bjerg) siden vi som nygifte flyttede ind i september 1938, flyttede vi i slutningen af krigen i 1945 til Hans Egedesvej, nu med 2 små piger på 3 og 4 år.

Det var på mange måder en stor forandring. Vi flyttede fra en lille to værelses moderne kvistlejlighed med badeværelse, centralvarme, varmt og koldt vand, og så til Riisvangen. Her med en stor stue og soveværelse med 2 kamre, men med en koksfyret kamin i stuen, den skulle stå for opvarmning af hele huset. Her var kun koldt vand, men en dejlig "stor" have på 600 m² nypløjet jord, uden hæk eller anden beplantning. Det hele var "næsten" færdigt.

Her var stille og roligt. - Da vi flyttede fra Tåsingegade, var Universitetet året i forvejen blevet bombet af englænder-

ne, idet Gestapo havde hovedkvarter i nogle af Universitetets bygninger, der lå lige overfor der, hvor vi havde boet.

Vejene var næsten færdige.

Gadeskiltene sad inde på selve hjørnehusene, og kunne derfor ikke læses, når det var mørkt, så når vi ventede gæster fra byen, så satte vi en læselampe op i vindueskarmen med en rød papirpose omkring pæren, så det røde lys kunne f.eks. ses helt nede fra Marienlund. Husk på, at det dengang lå "langt" udenfor byen, og der var næsten ingen gadelamper. -----

Vi har nu boet her i 50 år.

Det har været spændende at bo her, og følge med i udviklingen med husene. Det første, vi kan huske, var vel nok det, at de oliemalede fordøre blev beklædt af beboerne selv med teaktræslister, som vor afdelingsformand Møller Rasmussen skaffede. Senere kom hulmursisoleringen og Rockwools-måtterne under taget i loftsetagen.

Vi bekostede selv installationen af centralvarme med radiatorer i alle rum, varmt og koldt vand. (1956) - (Herligt!!)

10 år efter (1966) blev det ændret til fjernvarme. Derfor blev næsten alle skorstene fjernet.

Vi fik efterhånden alle vinduer udskiftet med nye trærammer, og med termoruder overalt, osv.

Men den bedste af alle forandringer og forbedringer, synes vi selv, var, da vi i 1969, samtidig med familien Gravgaard i nr. 53, på eget initiativ, fik bygget de to havestuer til huset.

Det at kunne gå fra stuen og direkte ud i haven, og det at kunne sidde i stuen og følge årets gang i haven, og følge dyre- og fuglelivet i haven, det er bare lykken, selv om det svinder stærkt i antallet af fuglearterne på grund af fredningen af rovfuglene og de mange katte.

Vi har nu altså boet her i 50 år. Det har været en god tid for os selv og vore tre døtre, der alle tre forlængst er flyttet hjemmefra, og nu bor alle tre med hus og have.

Vi siger tak for de mange år, og vi slutter denne lille beretning med ønsket om, at de, der kommer efter os, vil få

glæde af forbedringerne og forandringerne, og især af, at "arveretten" igen er blevet indført.

Med venlig hilsen og endnu engang TAK.

Karen og Max Henrik Berg

Hans Egedes Vej 55, Århus N.

Vesterbrogade 24 var rammen om familien, 5 børn og far og mor, til vi i december 1944 flyttede ind i huset her.

Der var marker på alle sider og et gadekær, der hvor Bethesdavej og Gustav Holms Vej mødes.

Det var et slaraffenland for vi børn. Jeg husker de kolde vintre, hvor isblomster dækkede vinduerne i flere måneder. Jeg husker den herlige leg i snehuler, som de større børn havde lavet.

Der var stor aktivitet med at lave glidebaner på vejen, der, når den var glat som is, blev brugt til at løbe på skøjter på, der kom jo aldrig en bil.

Det var børn med store røde kinder og godt trætte, der blev lagt til ro de aftener.

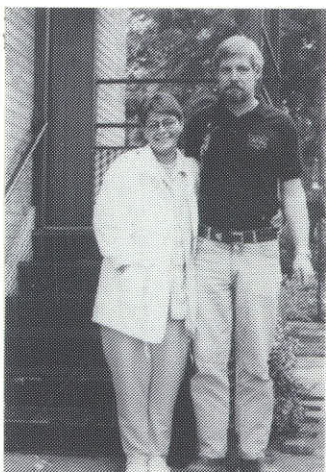
Sommeren var om muligt lige så dejlig, men med helt andre aktiviteter. Der blev hoppet i sjippetov, hinkestenene blev flittigt brugt, marmorkuglerne trillede flere kilometer de somre.

Drengene legede røvere og soldater nede på marken. I fællesskab spillede vi rundbold og tik, jo, vi var havnet i slaraffenland.

Mange af vi børn har jo også overtaget huset efter vore forældre, det ville jo have været svært for os at flytte herfra.

Jeg erindrer svagt, at der gik soldater og satte lygtepæle op, vi måtte ikke snakke med dem, for det var tyske soldater.

Hækken ind til naboen blev plantet den dag, freden kom, så den blev selvfølgelig kaldt fredshækken.

Jeg har haft 47 år i dette hus, gode som dårlige, men flytte herfra, det ville jeg være meget ked af, det hus rummer minder fra hele mit liv.

Tillykke med de 50 år.

Birgit Nørgaard

Et lille tilbageblik på årene 1944-45

Det hele startede i Tordenskjoldsgade 83¹, da der i radioen blev meddelt, at der var givet statsgaranti til opførelse af huse i Riisvangen. Min mand tog straks ned på boligforeningens kontor i "Teglgården" - den idé var der andre, der havde fået. Der var trængsel.

Der var fremlagt en planche over området med husene indtegnet. Det lykkedes min mand at sætte fingrene på et af husene, og blive skrevet op til det.

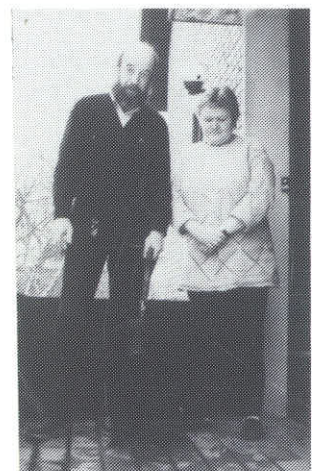
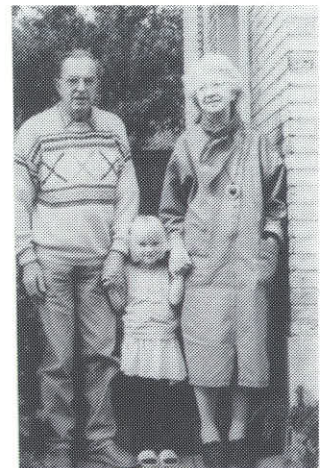
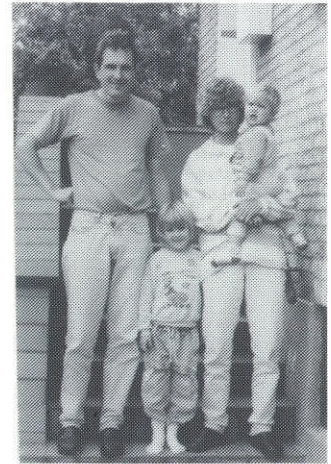
Vi følte, at vi havde "vundet i lotteriet".

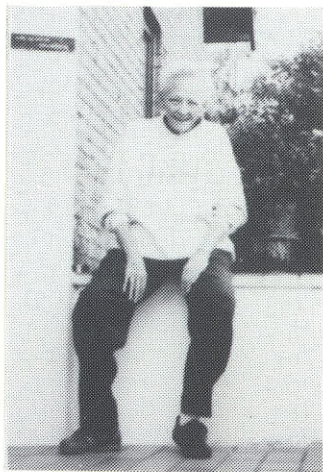
Byggeriet kom i gang, og vore aftenture gik selvfølgelig ud til "vores" hus.

Boligforeningen havde lovet, at vi kunne flytte ind den 1. november 1944, og som de pligtopfyldende mennesker, vi i det mindste selv synes, vi er, opsigde vi vores lejlighed. Det skulle vi aldrig have gjort. Huset var kun halvt færdigt indvendigt, da vi nåede den 1. november. Vores vært var ubønhørlig. Vi kunne ikke få lov at blive boende en måned længere. Vi måtte altså læsse vore møbler på en hestevogn, og køre gennem ælte og pløre ud til "vores" halvfærdige hus.

Værten var en tysk ingeniør, og da vi jo på det tidspunkt var "i krig" mit *das grosse vaterland*, har han jo nok betragtet det som en personlig sejr på den jydsk østfront.

Da vi kom ud til huset, vrimlede det med håndværkere. Her var malere, tømrere og rørleggere. De spurgte os om, hvad vi ville. Vi kunne jo kun svare, at vi faktisk havde tænkt os at flytte ind! De var nu meget medgørlige. Da de i øjeblikket arbejdede i stuelejligheden, måtte vi bære alle vore møbler op på første sal.

Et par dage efter var de færdige i stuen. Så måtte vi flytte det hele derned, og da de meldte færdig ovenpå, måtte vi i gang med at bære de møbler, som hørte hjemme ovenpå, op ad trapperne igen.

Nå, men nu skulle vi så endelig til at bo "rigtigt", troede vi da. Men, nej, vores "paradis" var ikke så ideelt, som vi havde regnet med. Der stod en kamin i stuen, hvis håbløse opgave var at varme hele huset op, men fakta var, at hvis man fjernede sig mere end 3 meter fra den, kunne man ikke mærke varmen mere. Væggene var jo rå.

Om aftenen lagde vi mursten oven på risten, pakkede dem ind i avisen, og lagde dem i fodenden af børnenes senge.

Vi havde 3 børn, da vi flyttede herop, men på grund af kulden måtte vi gamle (vi var dengang 28 og 30 år) kravle tæt sammen. Resultatet: 3 børn indenfor knapt syv år

Når det var rigtigt koldt, frøs vandet i rørene om natten. Så kunne man starte dagen med at tø dem op, inden man kunne blive vasket og få sin morgenkaffe. Engang havde et af børnene lukket vandhanen på toilettet op, men da der ingen vand kom, gik vedkommende bare ud igen. I løbet af natten blev det tøvejr. Resultatet var, at da vi kom ned, var toilet og gang omdannet til en sø. Vandet sivede ned i kælderen og ødelagde noget af den elektriske installation. Elektrikeren sagde senere, at det var et mirakel, at ingen var blevet slået ihjel.

Krigen fik vi tæt på, da tyskerne installerede et luftværsbatteri på Riisvangens stadion. Når det blev brugt, var det med at holde på hat og briller. Vores genbokone, som i begyndelsen boede her med en lille pige, hendes mand, som var politibetjent, var blevet taget af tyskerne og sendt til Neuengamme, kom løbende over til os, og spurgte, om de ikke nok måtte være hos os, for de var så bange, og selvfølgelig måtte de det. Dog skulle hun ikke vente at få megen trøst, for vi var nøjagtig lige så bange som hun.....

Nå, men efterhånden fik vi da has på problemerne.

En meget stor forbedring var, da min mand lavede centralvarme og bad. Jeg jublede, da jeg første gang lukkede op for en vandhane, hvor der kom varmt vand ud, og centralfyret var ikke kræsent. Det "åd" alt, både køkkenaffald og haveaffald og meget mere. Om sommeren samlede vi sammen, så vi havde varmt vand i weekenden.

Om vinteren var det jo mest tørv, vi fyrede med. De var sommetider så våde, at vi måtte anråbe de højere magter for at få dem til at brænde.

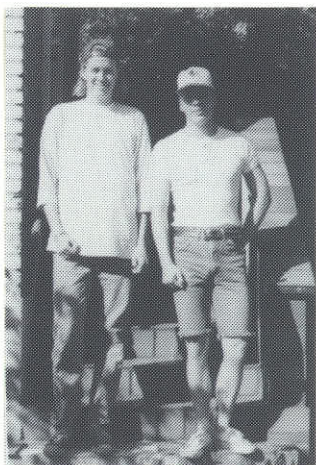
Efterhånden fik vi så flere forbedringer: Termoruder, fjernvarme og el-kraft. Ikke mindst for børnene har det været skønt. Herhjemme har der altid været varmt og hyggeligt, og udenfor var der haven, og en dejlig stor mark, hvor de de første år, kunne tumle rundt mellem køer og heste. De siger selv: "Vi har vel nok haft en dejlig barndom".

Det, som vi dengang flyttede ind i, og som set med vore øjne i dag - 50 år efter - nærmest var på grænsen til slum, har hen ad vejen gennemgået så store forandringer/forbedringer, at det absolut må betragtes som en attraktiv bolig i dag.

Tak for 50 år i Afd. 12

Marie Christiansen

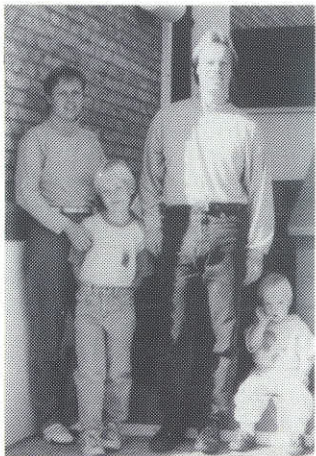
For ca. 2½ år siden flyttede vi fra Veri-parken op til Godfred Hansens Vej. Det var et godt bytte, for nu var der mulighed for at få noget af den "berømte jord" op under neglene. Det fik vi i rigeligt mål, og i tilgift en voldsom stor have, der lignede en mellemting mellem Forsthaven og Vestre, så der skulle fældes og ryddes op.

Indendøre var der 1 badeværelse med 1 bruser og 1 skyllekar, 1 bænke, 285 bænkebidere (sådan ca.), så vi gik i skyllekarret og blev skyllet og legede, vi havde 1 badeværelse. Det var ikke så slemt. Køkkenet var også et, de sagtens kunne bruge i Den gamle by.

Men så bestemte vi os til at få 1 badeværelse uden dyr, og 1 køkken à la 1993. Det var sagen, det blev et helt nyt hus, og jeg ser frem til mange år med jord under neglene, og et godt nabo- + Afd.'s skab.

Det var nogle få betragtninger herfra.

Grete Eriksen, Godfred Hansens Vej 39.

Du har fået hus i Riisvangen

Vi - eller rettere sagt jeg - havde chancen for at erhverve et hus i Riisvangen.

Men knægten, 12 år, nægtede at sige farvel til kammeraterne, og konen var yderst skeptisk.

Jeg havde hørt om et ægtepar på Godfred Hansens Vej 47, der havde mistet modet i nybyggerkvarteret og ønskede at vende tilbage til mere civiliserede forhold på Trøjborg.

Mit medlemsskab af Arbejdernes Andelsboligforening var i orden. Boligbrevet var købt for 50 kr.

Værten i Peder Skrams Gade 11, 2.tv. havde accepteret et mageskifte.

Nu skulle vi trods forskellige holdninger se på forholdene.

En søndag i november 1946 forlod vi Peder Skrams Gade til fods iført træsko eller gummistøvler for at besigtige palæet i Riisvangen.

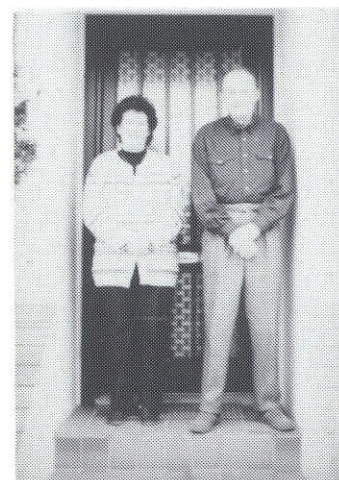
Turen gik ad Tordenskjoldsgade - Marienlunds Allé til sporvognenes endestation. Det sneede. Det blæste koldt. Turen ud ad Grenåvej gik godt, takket være tyskernes flot anlagte betonlandevej fra Århus til Tirstrup. Men da vi drejede til venstre ad Risvang Allé begyndte genvordighederne. Vejen var et leret hjulspor - træsko og gummistøvler sad fast. Vi stred os i snestormen mod vest til vi nåede et pløret spor, der måtte være Godfred Hansens Vej.

De var hjemme i nr. 47 og sad frysende ved kaminen, der var eneste varmekilde i det treetagers hus, og drømte om en lejlighed på Trøjborg med centralvarme - vores lejlighed.

Turen hjem fortøner sig i glemsel, men var ikke motiverende for, at jeg fik hus i Riisvangen - konen var fortsat skeptisk og drengen direkte negativ.

Heldigvis kunne vi dengang springe over nutidig demokratisnak og ligeberettigelse. Far traf en afgørelse.

"Vi skal have hus i Riisvangen. Vi bytter lejlighed med dem i nr. 47".

At flyttebilen med 2 mand på ladet, kone og barn i førerhuset - snestorm - flere gange kørte fast i mudderet på Risvang Allé, er glemt i dag, men det tog sin tid.

At kul/koks, ja, smør, kaffe, sukker og tobak var rationeret er også glemt. Men det var slemt med manglen på koks til den enlige, forslugne kamin. Det var så slemt, at da vi første nat lå i sengene og havde is på dyner og vinduer og ventede på varmen fra kanalerne fra kaminen i stuen, sagde konen: "Nu har du da fået hus i Riisvangen".

Asfalt, fortove og linie 7 kom langt, langt senere.

Skulle vi aflægge civilisationen et besøg, foregik det gennem leret til Marienlund, hvor sporvognen, linie 1 og 2, udgik.. De lerede træsko gemte vi i hækken og skiftede til sko, men vi havde fået hus i Riisvangen, mindede konen mig om.

I dag, hvor vi har termoruder, fjernvarme, TV med hybridnet m.m., kan jeg roligt sige, jeg fik og har hus i Riisvangen, og det har jeg aldrig fortrudt.

Godt nok var opstarten krævende, men den gav sammenhold. Man hjalp hinanden. Der opstod venskaber, som stadig eksisterer.

Børge Wendelboe, Godfred Hansens Vej 47.

Den 1.6.1990 flyttede vi ind i nr. 43 på Godfred Hansens Vej! Månederne forud havde vi gjort huset i stand.

På administrationen i Langelandsgade havde de spurgt, om vi var interesseret i en bolig, hvor vi skulle gøre alting selv. Det sagde vi ja til. Ret hurtigt derefter fik vi tilbudt huset i Afd. 12. Vi stod som nr. 4 til huset, men alligevel blev vi de heldige. Der blev meget at lave!

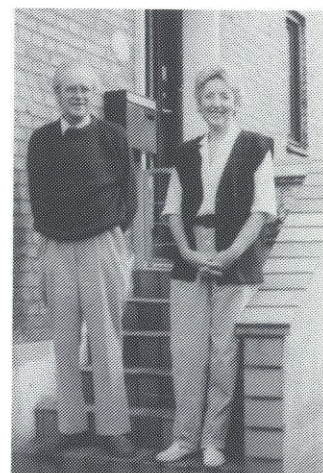
I meget lang tid vaskede vi os under en vandslange, vi havde hængt op i vaskekælderen. Da vi senere skulle lave bad i vaskekælderen, kom vi på en hård prøve - vaskekarret, vi fjernede, var af jernbeton (hvis det ikke var jernbeton, så virkede det sådan). Vi blev færdige, og det var en dejlig sommer.

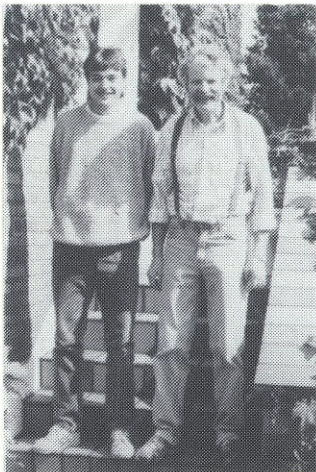
Nu skulle vi til at se os om. Hvad var det, vi havde fået i stedet for den gode, moderne, men alt for store bolig, efter at børnene var flyttet hjemmefra.

Det viste sig at være et hus med sjæl og en spændende have med mange planter og træer. Det bedste er 2 æbletræer, som vi har meget glæde af. Dem vil vi forsøge at bevare i mange år endnu.

Vi håber, at vi også vil få mange år her, for det er en daglig glæde at bo her.

Frode og Toni Mahnecke.

En tidlig forårsdag den 1. april 1945 skulle flytningen til Hans Egedes Vej 57 være, men hvor var det koldt. Huset var knapt færdigt, på 1ste salen var der endnu intet gelænder sat op, det var farligt, da mine søskende kun var 2 og 6 år gamle.

Jeg selv blev konfirmeret 8 dage efter i hylende snestorm. Vejene var ikke helt i orden, men kusen på droschen fandt dog vejen, selv om varmen var holdt med flere gibernakkere.

Der var et stort sammenhold mellem de mange børn i gaden. Der var mange. Mange er rejst igennem årene, men mange af os var så heldige at komme tilbage.

Jeg var en af dem. Den 9. november 1956 flyttede jeg på Hans Egedes Vej igen, denne gang i nr. 120, som havde været mine svigerforældres hus. Det skete i et stormvejr af rang, så der måtte fyres godt. Vi havde fået et hus med centralvarme, det var skønt, at kaminen var blevet afløst af et smuldfyr, senere oliefyr, nu fjernvarme. Det har været dejligt for børnene at vokse op her. Den ældste blev 3 år nogle dage efter, vi havde indtaget huset, de to yngste er født her.

Jeg var kun herfra 4½ år.

De første mange år var her utrolig dejligt, med markerne for enden af vejen, hvor køerne græssede. At vågne en sommermorgen med lyden af en brølende ko er ubeskrivelig dejligt. De allerførste år kunne vi hente mælk ovre på gården, som lå, hvor Bryggervej er. Den blev jo så revet ned, men mange af de store træer stod der i flere år efter, og det var en skøn tumleplads for mange af børnene. Siden blev busgaragerne bygget, så blev det jordvoldene, der havde glæde af ungerne.

Når tankerne går tilbage, så ved vi jo alle, at meget er forandret. En af tingene, der stadig består, er vores årlige tøndeslagning. Vi, der boede på Hans Egedes Vej, var særlig heldige i flere år, da tøndeslagningen foregik her på vejen (der var ikke så megen trafik). Jeg synes stadig, at det var et mere varmt og intimt miljø, end det er i dag, men vi er jo nok selv med til at forme tingene.

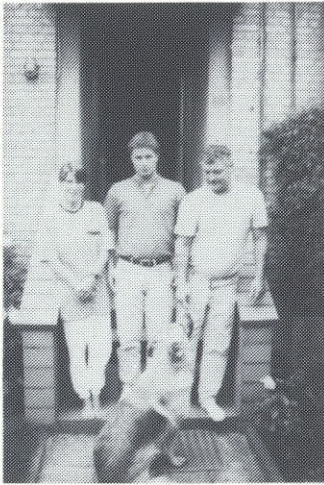
De første generalforsamlinger var pragtfulde, jeg var kun 15 år, da jeg var med første gang. Alle talte med alle, det var jo så nyt, det med eget hus og et fællesskab omkring det. Men tiden forandrede sig og vi fik det bedre, måske?

Vi har også haft nogle pragtfulde udflugter, det kan vi stadig have, viste det sig i år. Jeg har selv været så heldig, at have et indgående kendskab til mange af dem, der er ældre her i afdelingen. I januar 1946 kom jeg i huset hos købmand Haldrup på Risvang Allé, hvor jeg kom i lære hos en utrolig positiv familie. Haldrup var absolut en ener, altid med sin uundværlige hat på, når han tog på auktion. Friske grøntsager var hans hjertebarn. Vi kan også prale med, at vores butik var den første i Århus, der fik selvbetjening, lempet meget til danske forhold.

Men også nostalgien i forretningen, når jeg tænker tilbage, varmer i min gamle købmandssjæl, kom ind i forretningen i december måned. Kvinderne, husmødrene eller fruene, alt efter, hvad vi vil kalde det i dag, skulle købe ind til julebagningen, f.eks. 5 gr. potaske, 1 dl. rosenvand el. sirup i løs vægt, melet, sukkeret blev vejlet af i det kvantum, der nu skulle bruges. Spegesilden blev fisket op af tøndene, osten blev skåret ud i ostekælderen, petroleum blev pumpet op, sæbespån og soda vejlet af, og sådan kunne jeg blive ved, for ikke at tale om rationeringsmærkerne; dem kan der fortælles mange historier om. Nogle havde for lidt og enkelte for mange, men det var mit arbejde at stemple efter lukketid og sørge for, at alt passede, ikke mindst da vi fik chokolademærker. Da var vore forretninger virkelig service-minded, som det kaldes i dag, og så lang tid siden er det trods alt ikke.

Elin Thomsen, Hans Egedes Vej 120.

3. februar 1945 kom jeg fra Vejle op til min mand i Århus, (han var dengang træner i Skovbakken), vi havde været så heldige at få en andelsvilla i Afd. 12. Vi syntes godt nok, at et indskud på 1000 kr. og en månedlig husleje på 78 kr., var mange penge dengang, men hver en krone har været det værd. - Da vore børn kom til, fik de hver sit værelse (vild luksus), en dejlig have at lege i, med god kontakt til andre børn og gode naboer i kvarteret. - Tak for 50 dejlige år i Riisvangen, og tak til vores afdelingsbestyrelse for det store arbejde, de gør for vores trivsel.

Til lykke med de 50 år

Gustav Holms Vej 27.

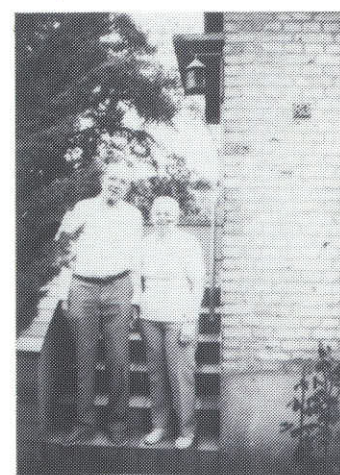
Haven kan anvendes til leg, ikke kun kaffebord og grøntsager.

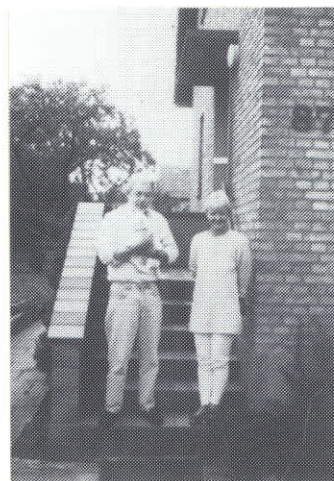
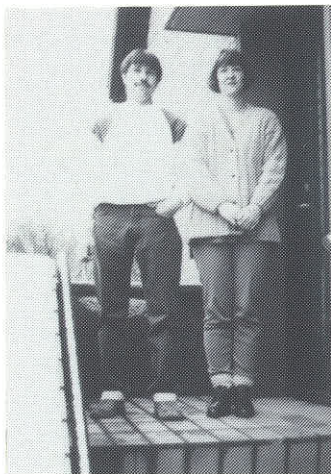
Da jeg d. 1/9-1987 flyttede til Riisvangen, var jeg meget glad. Jeg glædede mig til huset og haven og til alt det spændende, der følger med en flytning: at møde nye naboer, lære omgivelserne at kende osv. Men mens min mand, Bjarne, faldt til med det samme, syntes jeg efter kort tid, at det var dødssygt! Man mødte aldrig nogen mennesker - så man endelig nogen, var det kun gamle, så det første halve år ønskede jeg bare, at komme tilbage til Sigridsvej til de folk, jeg kendte. Vores søn Michael havde det ligesådan, han tog næsten hver dag bussen hjem til Sigridsvej, for der var ingen legekammerater det nye sted.

Så kom foråret og sommeren 1988. Haven blomstrede op - og det samme gjorde kontakten med naboerne - og dermed mit humør, - nu begyndte jeg faktisk at synes om det, og har siden da følt mig hjemme og godt tilfreds i Riisvangen. Nu ønsker jeg bestemt ikke at komme tilbage!

Til slut vil jeg anbefale alle nye beboere at komme til generalforsamlingen - det er en god mulighed for at lære hinanden at kende, så man undgår at føle sig ny og fremmed alt for længe.

Lisbeth Johansen, Risvang Allé 24

Vi var en familie, som bestod af to piger på henholdsvis 5 og 8 år, samt to voksne, der flyttede ind i sommeren 1976.

Den største omvæltning var nok for børnene, nu skulle de ikke gå ned fra 4. sal, for at komme ud at lege, men blot åbne døren, så var de ude i det fri.

For vi voksne var det selvfølgelig også en forandring, at komme fra en 4. sals lejlighed i Finsensgade, til et hus i Riisvangen, hvor der lige pludselig var en have, der både skulle nydes og passes, samt et helt hus, man gerne ville indrette i løbet af en sommerferie, det tog nu lidt længere tid, og vi synes, det er lykkedes i årenes løb.

Der er ikke mange boligvarter, der tillader, at når ungerne gerne vil have grillmad, og det er januar måned, at man så kan stå i kælderhalsen og grille pølser. Her er der muligheden for dem, der vil.

I håbet om, at nuværende og kommende beboere må få lige så stor glæde af vore huse, som vi har, ønsker vi *tillykke med første 50 år*

Familien Ovesen, Gustav Holms Vej 25.

Et tilbageblik

Igennem længere tid havde vi ønsket at købe hus, men det skulle være i Riisvangen, efter vores mening det helt rigtige sted. Men mulighederne var ret begrænsede.

Så en søndag i december 1962 så vi en annonce i avisen: Boligforeningshus i Riisvangen byttes med moderne lejlighed i Rytterparken.

Vi var hurtige og ville gerne bytte med vores 2-værelses lejlighed i Rytterparken. Og beboerne i huset ville også gerne have vores lejlighed.

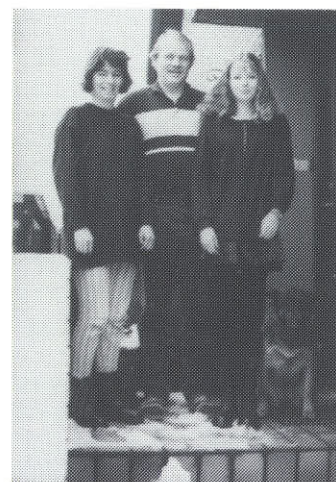
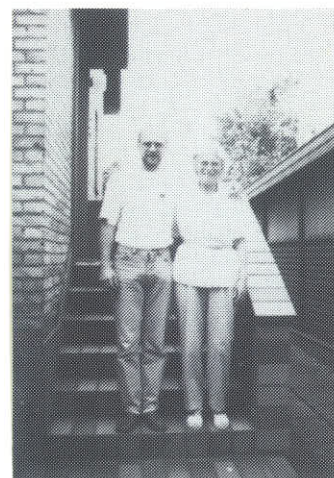
Men - - så begyndte besværet. På daværende tidspunkt skulle der ansøges ved det kommunale Boliganvisningsudvalg på Rådhuset om overtagelse af huset, Og svaret var nej! Det kunne ikke lade sig gøre, da vi kun var 3 personer. Igennem andre hørte vi, at afgørelsen kunne ankes, så vi sendte en ny ansøgning ind med flere oplysninger, både fra husets beboere og os. - Så kom der et ja!

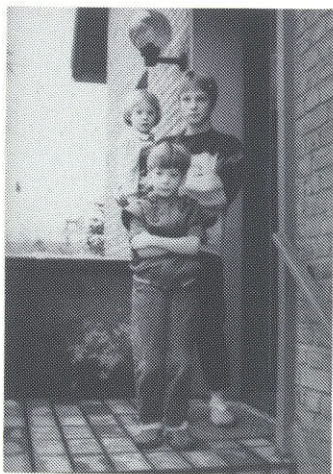
Den 1. marts 1963 i stærkt snevejr flyttede vi ind og de tidligere beboere ud.

Det var sandelig ikke lykke i starten. Der var kun os, der havde boet i lejligheden i Rytterparken, og så kom vi til et hus, der bar stærkt præg af, at kræfterne ikke havde slået til hos de tidligere beboere. Tankerne gik tit tilbage til Rytterparken.

De første 3 uger, vi havde huset, kunne vi ikke være i det, men måtte bo "i byen", mens håndværkerne tog fat. Bl.a. fik vi det gamle vaskehus slået ned og fik installeret badeværelse. Så ville vi jo heller ikke nøjes med kamin, når vi havde været vant til centralvarme. Der blev så installeret centralvarme med oliefyr. (Et par år senere fik vi fjernvarme).

Endelig kunne vi flytte rigtigt ind, men til nye overraskelser. Gulvet i kælderstuen var så råddent, at vi gik igennem det, da vi satte nogle ting ind. Så måtte vi bekoste nyt gulv.

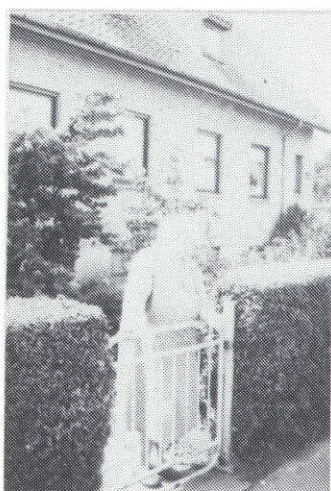

Men da trængslerne var forbi, blev vi meget glade for at bo her. Vores datter fandt hurtigt søde veninder og kunne også blive ved med at gå i samme skole, som hun gik i. Vi følte os rigtigt "hjemme", og nød, da vi havde fået haven anlagt, den behagelighed kun at skulle gå et par skridt, og så være ude i det frie og kunne nyde fugle og planter.

Vi vil håbe, at helbredet vil være til, at vi kan blive boende mange år endnu i Afd. 12.

Tillykke med jubilæet fra

Inge og Poul Mikkelsen, Hans Egedes Vej 110.

Vi flyttede herop d. 1.8.1965. Vi kom fra en dejlig 2½ værelses lejlighed i Skovvangsparken. Vore tre drenge på 18, 16 og 12 år kunne nu få hver deres værelse og indrette sig, som de syntes.

Det er en god afdeling, vi er havnet i, gode naboer og et roligt kvarter.

Haven kan vi godt lide at rode i, men som alderen kommer listende, og helbredet ikke er, hvad det har været, så synes man, hækken er enormt lang, og da det er en hjørnegrund, skal hækken jo klippes på begge sider. Vores gode nabo har også et lille stykke hæk på Hans Egedes Vej, det har vi klippet udvendig, når vi alligevel var ude med værktøjet. Så får vi langet et par håndbajere over hækken. Det er blevet til mange i årenes løb.

Vore børn er flinke til at møde op to gange om året med klippere og godt humør, det er et godt team.

Vi synes, vores afdelingsbestyrelse gør et stort arbejde, så vore interesser og ønsker bliver hørt.

Med hensyn til arvefølgen gav I ikke op, det får I en stor fjer i hatten for, det kan vi alene takke jer for.

Gunnar og Aase Nielsen, Gustav Holms Vej 29.

Raketsilo 67

Blandt de mange aktiviteter, der herskede på Hans Egedes Vej i de glade 50'ere og 60'ere, var der nok specielt én, der kun var kendt af en lille skare.

I en af kældrene blev gamle cykelpumper skilt ad, højglanspoleret og forsynet med såvel spids som dyselukke, så de opnåede C-værdier i luftmodstand, som ville få selve Pininfarina til at spidse øren.

Pumperne eller forsøgsraketterne, som de rettelig var, blev fyldt med de mest farverige blandinger af både hemmelige og alment kendte kemikalier i alkens sammensætninger. En hovedbestanddel var hentet i de sene nattetimer efter de årlige fyrværkerier henne på Riisvangens Stadion. Det hændte tit, at nogle af fyrværkeriraketterne ikke var brændt helt ud, så en del af drivstof og krudt kunne bruges, og disse illegale værdier blev fundet på vejene og i haverne bagved stadion.

Når dagen oprandt, hvor en eller flere raketter var klar til affyring, blev en lille del af marken afspærret, og hovedkvarteret blev oprettet bagved et betryggende antal halmballer. Udkigsposter blev placeret, og vi ventede med spænding på udfaldet af eksperimentet.

Der blev meldt klar bane og luntten blev tændt. Jeg erindrer ganske klart, at rekordhøjden lå omkring de 200 m - men LYDEN! LYDEN var en himmelsk fryd. Den gjorde, at i nogle tilfælde blev hovedkvarteret omgående nedlagt, og de resterende forsøg blev udsat et par dage,

da både bondemænd og forældre havde hørt den himmelske lyd. Vi tog ikke den direkte vej hjem.

Somme tider blev de vellykkede og uforstyrrede forsøg bagefter fejret i hulen i træet på marken, hvor såvel rejsegrammofon som enkelte cigaretter var til rådighed.

Hvad rejsegrammofonen hed kan jeg ikke huske, - men cigaretterne hed EIFEL....

Boller op - og bolden ned!

En af de årlige begivenheder, der står tydeligt i min erindring fra mine unge år på Hans Egedes Vej var et par dage om foråret.

Forestil dig et hus fyldt med slik, frugter og ikke mindst med fastelavsboller. Da min far var afdelingsformand i de år, var det en tradition, at dengang der var noget, der hed fastelavnsposer, skulle disse pakkes og opbevares hjemme hos os i nr. 67.

Alle børn skulle slå katten af tønden og have en pose. Indholdet i posen kunne svinge lidt fra år til år, men hovedbestanddelen var store lækre fastelavnsboller.

Dagen før tøndeslagningen mødte de flinke leverandører op med store kasser med alle lækkerierne, og hele afdelingsbestyrelsen mødtes for at pakke godteposerne med slik, æbler og appelsiner. Om søndagen kom så de længe ventede store bakker med boller i alle mulige farver, som næsten fyldte huset. Sikke en duft! Om der var nøjagtigt tal på bollerne ved jeg ikke. Jeg håber det sandelig ikke....!

Så blev børnene stillet op i lange rækker, og efter at den sidste pind fra kattetønden havde snurret på snoren i en halv time, før en af de små endelig fik ram på den, så den skvattede ned, og vi kunne få vore poser.

Det er senere blevet påstået, at bilister ved disse lejligheder, mens de har kørt op ad Gustav Holms Vej, er vendt om på grund af en skrækkelig larm, der mest havde mindet om lyden af hundredevis af smaskende børn.

Det var også ved disse lejligheder, at de lidt større børn benyttede tøndeslagningen til at træne i de specielle "kølle-teknikker", der skulle bruges for at blive optaget i "SHIVAH-Banden" (opkaldt efter en kendt radio-gyser-thriller-serie på den tid). Denne bande skulle efter sigende ligge i stadig kamp med "Syver-banden" og "dem fra træhusene" om de territoriale krav på marken og den tilliggende fodboldbane, hvor gadens mange store talenter har givet inspiration til senere kendte navne som Allan Simonsen, Elkjær og de andre.

Her gjaldt det om ikke at blive valgt til målmand og om at komme på Ole Larsens hold. Hans hold vandt altid 10 ud af 10 kampe. - Skide irriterende.....!

Kære beboere i AAB's afd. 12, Riisvangen II

På foreningens vegne er det med oprigtig glæde, jeg ønsker samtlige beboere hjertelig tillykke med afdelingens 50 års fødselsdag.

Når man læser i de gamle protokoller, var det bestemt ikke lutter lagkage for nyindflytterne for 50 år siden. Byggeriet var jo opført i skyggen af verdenskrigen 1940-45 (for vort vedkommende), og byggematerialerne var både få og af ringe kvalitet.

Vi kan imidlertid glæde os over, at mange beboere igennem årene har ofret rigtig mange timer foruden penge på at forbedre disse boliger med det resultat, at afdelingen i dag fremstår som en vel vedligeholdt bebyggelse, som er særdeles efterspurgt af mange af AAB's øvrige beboere.

Personligt har jeg jo den fornøjelse, af helt naturlige årsager, at have min daglige gang i afdeling 12, og jeg tror, at beboerne ligesom jeg, synes at Riisvangen er et herligt sted at bo. Frisk luft, tæt ved skov og strand og få minutter til byen, det kan næsten ikke være bedre.

Mit første møde med afdelingen havde jeg som forholdsvis nyvalgt hovedbestyrelsesmedlem. Det var med afd. daværende formand Mads Andersen fra Jens Munks Vej, hvor jeg har drukket adskillige kopper kaffe sammen med Mads og hans kone, og Mads og jeg havde mangan en god snak, der udviklede sig til et godt venskab.

Hvis man kaster blikket tilbage her fra 1995 til 1945 og måske til 1919, vort stiftelsesår, må vi stort set konstatere, at vi AAB og dermed også afd. 12, i lighed med hele den øvrige almennyttige boligbevægelse, har gennemlevet en rolig og stabil tilværelse, hvor man har klaret problemerne i den rækkefølge, de opstod, uden de helt store armbevægelser og til beboernes tilfredshed.

Når jeg skriver stort set, er der det lille men, at tilværelsen for den almennyttige boligbevægelse det sidste år har ændret sig totalt.

Flere både større og mindre boligforeninger har desværre gentagne gange overtrådt de mest almindelige regler, både de moralske og de lovgivningsmæssige med det resultat, at vores bevægelse i den grad er under folketingets - de kommunale myndigheders og ikke mindst mediernes bevågenhed, med en mistænkeliggørelse, især fra dagbladenes side, der ikke altid syntes fair.

Til dette kan kun siges, at vi her i AAB, må sørge for at holde vores sti ren, en opgave, som hviler på alle os, der har bolig i foreningen.

Med endnu engang et hjerteligt tillykke med de 50 år og med mange gode ønsker for fremtiden for afd. 12's beboere, sender jeg de varmeste hilsener.

Henning Mikkelsen

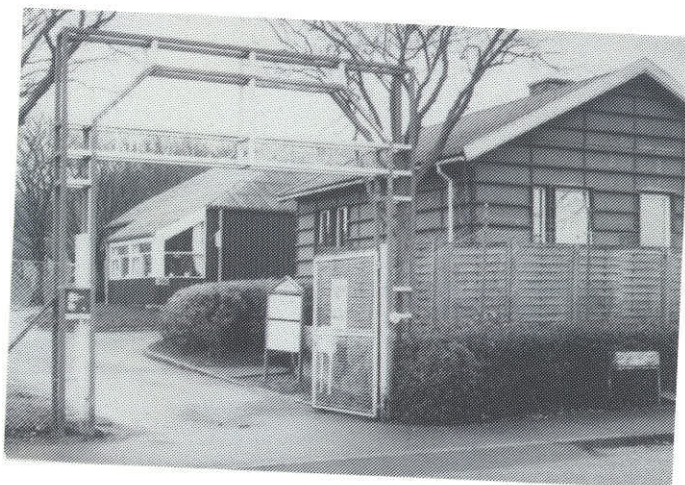
"RIISVANGEN STADION" og "ANNEX HALLEN"

Riisvangen Stadion er opført på kommunens initiativ sidst i 1930'erne. Idræftsforeningen "Skovbakken" var igennem mange år tæt knyttet til Riisvangen Stadion, hvor den indtil midt i 1970'erne havde alle sine sportsaktiviteter.

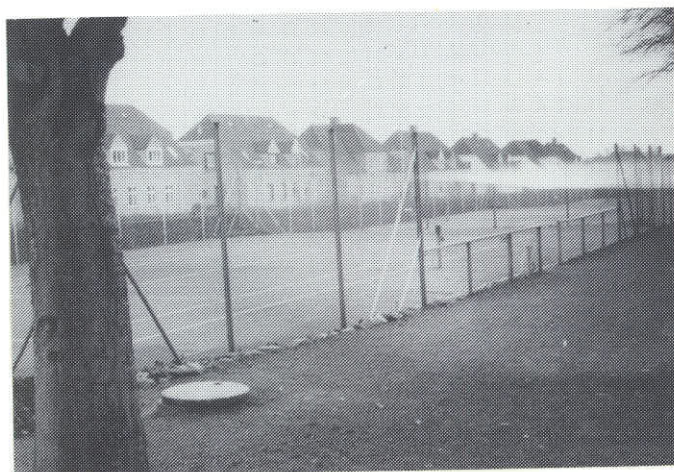
Idræftsforeningen "Skovbakken" blev stiftet den 23. april 1927 på initiativ af bl.a. AAB.

Forhistorien er, at beboerne i villabyen "Skovbakken", havde svært ved at acceptere ungdommens sportsudfoldelser på villavejene og på torvet ved Marienlunds Allé. Forretningsfører i AAB Kresten Kaasgård skaffede nogle arealer på "Toften", en mark tilhørende gården "Marienlund" til sportsudøverne.

I 1933 blev "Toften" indviet som "Trøjborg Stadion". 6 år efter flyttede klubben "Skovbakken" op på det nybyggede "Riisvangen Stadion", - Mange beboere i kvarteret kan sikkert endnu huske store sportspræstationer, udøvet af idrætsfolk fra "Skovbakken". - I dag er det "Århus Fremad", der hører til "Riisvangen Stadion".

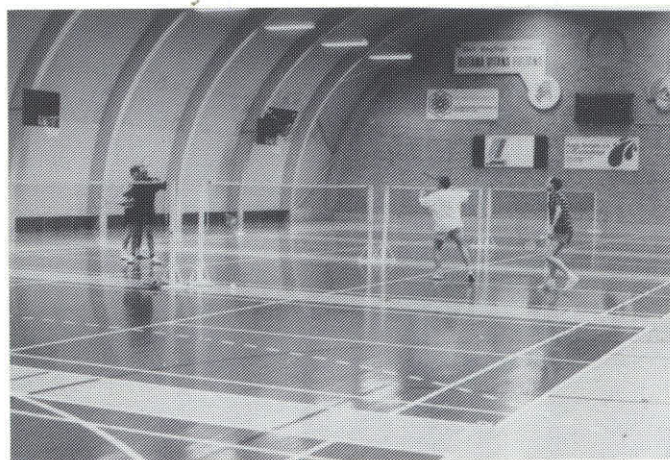
Indgangen til Riisvangen Stadion - bestyrerbolig til venstre

Tennisbanerne på Riisvangen Stadion

Broncestatuen, - diskoskasteren på Riisvangens stadion.

Annexhallen, - Hallen

Stadion blev anlagt som beskæftigelsesarbejde i 1930'erne.

Under besættelsen beslaglagde tyskerne med kort varsel den ene fodboldbane på stadion, for at bygge lette kanonstillinger og halvdelen af klubhuset blev taget til mandskabsrum.

Modstandsbevægelsens 5. kolonnegruppe anbragte 8 bomber mod kanonstillingen på Riisvangen Stadion i slutningen af krigen - nogle beboere i kvarteret kan erindre de store brag, der lød da de sprængte den 17. april 1945.

"Annex Hallen" på Bethesdavej overfor stadion blev bygget i 1952-53 på initiativ af AAB, fordi "Skovbakken" og andre sportsklubber i Nordbyen havde dårlige indendørsfaciliteter.

Det var igen Kresten Kaasgaard fra AAB, der fik idéen til hallen, den blev tegnet af arkitekt Lorin Rasmussen og anskaffelsesprisen var 540.000 kr. Finansieringen klarede AAB og Århus Kommune m.fl. uden belastende gæld for den selvejende institution "Annex Hallen".

Annexhallen - set fra Bethesdavej

BYGGERIET AF RIISVANGEN

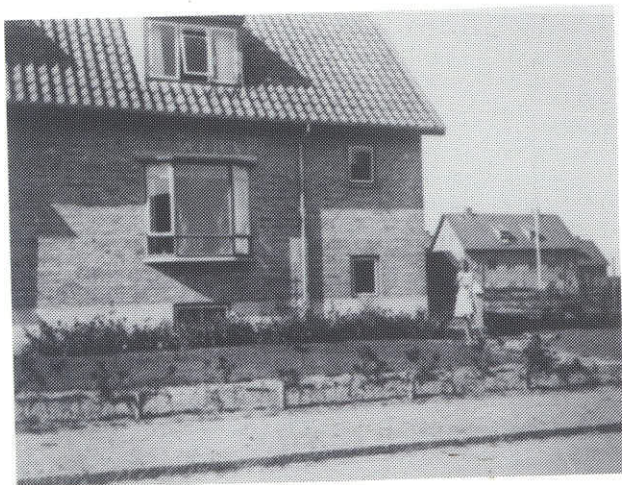
Rigsdagen vedtog den 30. juni 1940 en ændring til loven om statslån, hvorefter det var muligt at opnå statslån, der sammen med 1. og 2. prioritetslån kunne dække op til 97% af anskaffelsessummen ved nybyggeri.

Dette ansporede AAB til at genoptage boligbyggeriet efter tyskernes besættelse af Danmark. Kommunen fremsatte ønske over for AAB om et villabyggeri i Riisvangen og boligforeningen gik ind på det.

På arealet i Riisvangen var der i første omgang plads til 70 dobbelte villaer, de blev anslået til at ville koste 3½ mill. kroner. Man kunne i første omgang kun starte med opførelsen af 31 villaer, fordi man måtte vente på, at kornet blev modent og indhøstet på arealet for de resterende 39 villaer.

I juni 1942 gik man igang med de første 31 villaer, men pludselige cementrestriktioner og begrænsninger i leverancerne af søm og træ, foruden et usædvanligt regnfuldt vejr, hvor håndværkerne praktisk taget vadede i pløre hver dag, forsinkede byggeriet. De sidste af de i alt 70 villaer blev taget i brug sep. 1943 (afd. 11).

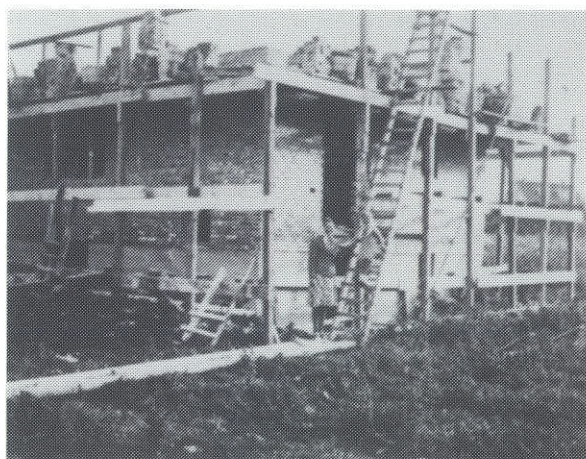
Der blev yderligere bevilget statslån til udvidelse af villabyggeriet i Riisvangen med 58 lejligheder (afd. 12), som man antog ville være afsluttet sidst i 1944.

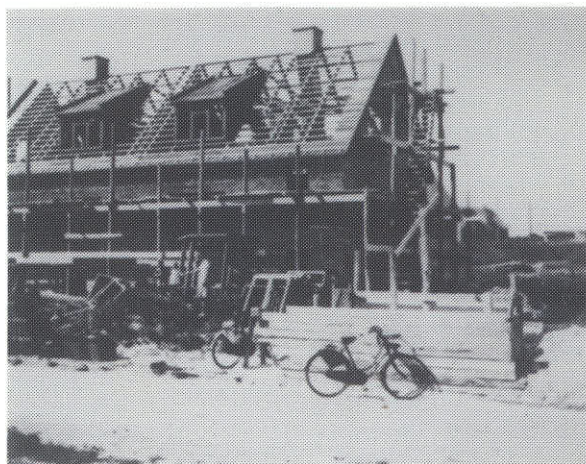
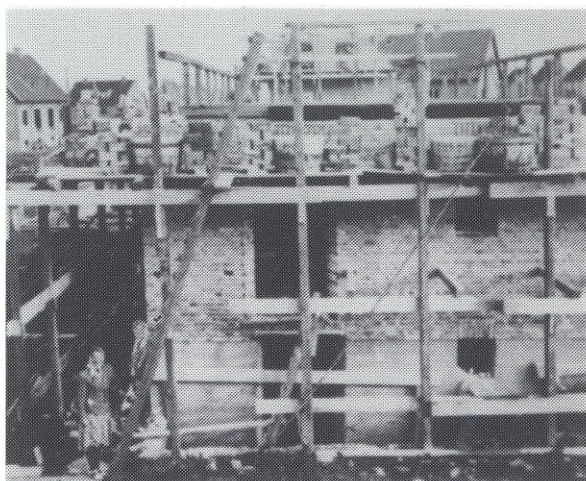
- færdiggørelsen

Hans Egedes Vej 53-55 - soklen støbes

- stueetagen opmures

- spær og kviste

Demokraten

Organ for det socialdemokratiske Arbejderparti.

Frihed.

Lighed.

Broderfælle.

Torsdag den 8. Juni 1944

Villabyen i Risvangen snart færdig

Villabyen i Risvangen koster 6—7 Mill. Kr.

Arbejdernes Andels-Boligforening venter sig meget af denne storstilede Bebyggelse

ARBEJDERNES Andelsboligforening i Aarhus har som ingen anden Forening sat sit Præg paa den jyske Hovedstad. Gennem sit Byggeri har den i høj Grad bidraget til Udviklingen af det nyere Aarhus. Gennem Aarene har Andelsboligforeningen bygget for Millioner, skabt Arbejde til mange Hænder og gode, sunde Boliger til et meget stort Antal Mennesker. End ikke Krigen har kunnet stække dens Virksomhed. Snarere tværtimod. Gennem de fem Krigsaar har Arbejdernes Andelsboligforening bygget som aldrig før.

Dens Virksomhed steg med det private Byggeris Tilbagegang og blev af uvurderlig Betydning for Aarhus. Boligmangelen, der er vokset proportionalt med Krigens Værdighed, vilde have været katastrofal. Folgerne kunde være blevet uoverskuelige, om ikke Arbejdernes Andelsboligforening i Krigsaarene havde skabt Hundreder af nye Lejligheder. Naar Boligsituationen i Aarhus ikke er saa prekær som i mange andre Byer, kan Arbejdernes Andelsboligforening med god Samvittighed tage en meget væsentlig Part af Æren herfor.

11-1200 Indbyggere i Villabyen.

I Risvangen — Aarhus Kommunes aller nordligste Del — har Arbejdernes Andelsboligforening sat sig selv et Monument, der vil blive staaende til sene Tider. Her, hvor der for kun faa Aar siden var grønne Marker, har Andelsboligforeningen nu bygget en hel lille By i Byen. Villa ved Villa er rejst ved et Net af nye Veje, hvis Navne mange Aarhusianere slet ikke kender. Ialt 128 dobbelte Villae vil Villabyen i Risvangen tælle, naar den til Efteraaret staar fuldt færdig. I Øjeblikket er 58 Villae under Udførelse, og mange af disse er godt paa Vej til at være færdige, mens der til andre endnu kun er støbt Grund. Byggesummen for disse 58 Dobbeltvillae beløber sig til rundt regnet 3½ Mill. Kr. I Forvejen er der opført 70 Dobbeltvillae til en Byggesum af ca. 3½ Mill. Kr., og disse Villae er forlængst taget i Brug. Den samlede Opførelsesum for Villabyens 128 Dobbeltvillae beløber sig saaledes til ca. 6½ Mill. Kr.,

og der har været saa stor Interesse for disse Huse, at de alle har været lejet ud, endnu før man tog fat paa Byggeriet.

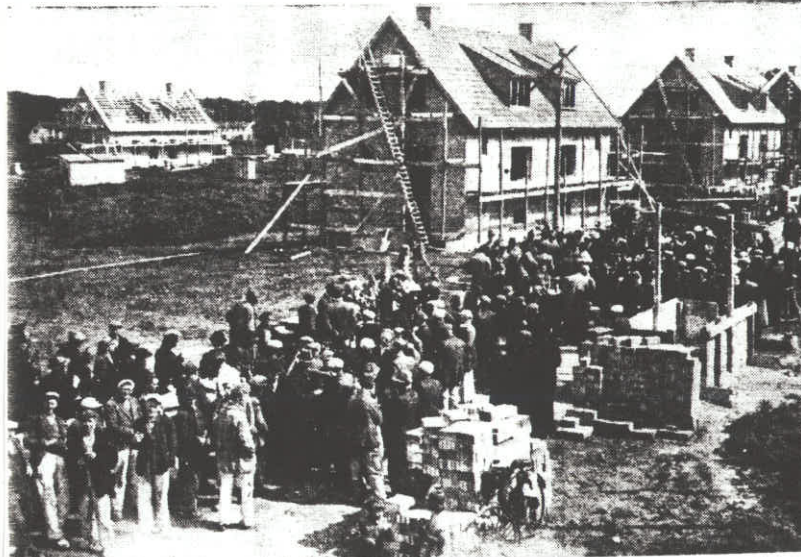
Ved Siden af dette storstilede Byggeri har Arbejdernes Andelsboligforening endnu et stort Byggeri i Gang, nemlig paa Viborggaarden, hvor man er i Gang med Opførelsen af 95 Lejligheder, der ventes færdig i Løbet af Efteraaret. Arbejdernes Andelsboligforening fejrede fornylig Jubilæum, og i Jubilæumsaaret har den Boligbyggeri i Gang for 4¼ Mill. Kroner.

Godt 200 Lejligheder i Jubilæumsaaret

I Gaar holdtes der for 3. Gang Rejsegilde i Villabyen i Risvangen. Arbejdet paa de sidste 58 Dobbeltvillae er saa langt fremme, at de fleste af Villaeerne allerede er under Tag. Og var Rejsegildet for 58 Villae paa en Gang usædvanligt, var selve Festen, hvad Tilslutningen angaar, det ogsaa. Ikke færre end 250 Haandværkere deltog sammen med deres Mestre, Arkitekterne Carl Jensen og Fritz, Boligforeningens samlede Bestyrelse og en Række særligt indbudte, bl. a. Økonomidirektør Rambusch og Vicebygningsinspektør Rasmussen.

Formanden for Andelsboligforeningens Bestyrelse, Repræsentant N. P. Nielsen, bød velkommen til den store Forsamling og oplyste, at Andelsboligforeningen i sit Jubilæumsaar har godt 200 Lejligheder under Opførelse. Og der er Trang for vort Byggeri, fortsatte Formanden. I et godt og velordnet Samfund skal man nemlig lægge Vægt paa Lejligheder baade for Familier uden eller med kun faa Børn og paa Lejligheder for Familier med mange Børn. Tidligere var det jo saaledes, at Familier med 2—3 Børn havde vanskeligt ved at skaffe sig Lejlighed. Husejerne vilde kun have Lejere uden Børn. Her hos os spørges der ikke om, hvor mange eller hvor faa Børn man har, men kun om de paagældende er egnede til at bo sammen med andre i Fordragelighed.

Formanden fortsatte med at bringe en Tak til Stat og Kommune for Støtte til Byggeriet samt til Haandværkere for godt Arbejde, og han sluttede med at udbringe et Leve for Arbejdernes Andelsboligforening.

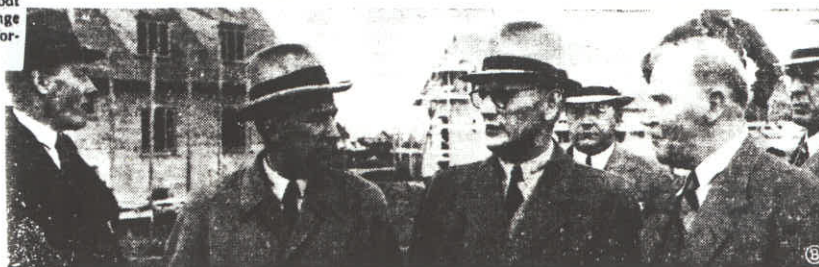
Arbejdernes Andels-Boligforening i Aarhus har i Risvangen opført en hel Villaby, der nu snart er færdig. Ialt 128 dobbelte Villae opføres paa det store Areal, og Beboernes Antal vil blive omtrent lige saa stort som i en lille dansk Købstad. I Gaar var der Rejsegilde for de sidste 58 Dobbeltvillae, der skal være færdige til Efteraaret. Rejsegildet havde blandt Deltagerne samlet 250 Haandværkere. Til venstre for Omtalen inde i Bladet.

Billedet viser Hans egedes Vej 114-116 / 118-120

Paa de øvrige

Sider:

- Side 2: Klasselotteriets Trækning i Dag.
- Side 3: Villabyen i Risvangen koster 6—7 Mill. Kr.
- Side 4: Kronik: Fra Skillemisernes Overdrev.
- Side 10: Sporten: Endnu ingen Afgørelse paa Fodboldmesterskabet.

For Folioat tog dette Billede ved Rejsegildet. Fra venstre ses Formanden for Arbejdernes Andels-Boligforening, Repræsentant N. P. Nielsen, Økonomidirektør Rambusch, Forretningsfører X. Kaasgaard, Arkitekt Carl Jensen, Snejder L. M. Mikkelsen, der er Sekretær i Bestyrelsen, og Arkitekt Puck.

Demokraten

Organ for det socialdemokratiske Arbejderparti.

Frihed.

Lighed.

Broderfælle.

Torsdag den 8. Juni 1944

Villabyen i Risvangen snart færdig

Villabyen i Risvangen koster 6—7 Mill. Kr.

Arbejdernes Andels-Boligforening venter sig meget af denne storstilede Bebyggelse

ARBEJDERNES Andelsboligforening i Aarhus har som ingen anden Forening sat sit Præg paa den jyske Hovedstad. Gennem sit Byggeri har den i høj Grad bidraget til Udviklingen af det nyere Aarhus. Gennem Aarene har Andelsboligforeningen bygget for Millioner, skabt Arbejde til mange Hænder og gode, sunde Boliger til et meget stort Antal Mennesker. End ikke Krigen har kunnet stække dens Virksomhed. Snarere tværtimod. Gennem de fem Krigsaar har Arbejdernes Andelsboligforening bygget som aldrig før.

Dens Virksomhed steg med det private Byggers Tilbagegang og blev af uvurderlig Betydning for Aarhus. Boligmangelen, der er vokset proportionalt med Krigens Væghed, vilde have været katastrofal. Folgerne kunde være blevet uoverskuelige, om ikke Arbejdernes Andelsboligforening i Krigsaarene havde skabt Hundreder af nye Lejligheder. Naar Boligsituationen i Aarhus ikke er saa prekær som i mange andre Byer, kan Arbejdernes Andelsboligforening med god Samvittighed tage en meget væsentlig Part af Æren herfor.

11-1200 Indbyggere i Villabyen.

I Risvangen — Aarhus Kommunes aller nordligste Del — har Arbejdernes Andelsboligforening sat sig selv et Monument, der vil blive staaende til sene Tider. Her, hvor der for kun faa Aar siden var grønne Marker, har Andelsboligforeningen nu bygget en hel lille By i Byen. Villa ved Villa er rejst ved et Net af nye Veje, hvis Navne mange Aarhusianere slet ikke kender. Ialt 128 dobbelte Villae vil Villabyen i Risvangen tælle, naar den til Efteraaret staa fuldt færdig. I Øjeblikket er 58 Villae under Udførelse, og mange af disse er godt paa Vej til at være færdige, mens der til andre endnu kun er støbt Grund. Byggesummen for disse 58 Dobbeltvillae beløber sig til rundt regnet 3½ Mill. Kr. I Forvejen er der opført 70 Dobbeltvillae til en Byggesum af ca. 3½ Mill. Kr., og disse Villae er forlængst taget i Brug. Den samlede Opførelsessum for Villabyens 128 Dobbeltvillae beløber sig saaledes til ca. 6½ Mill. Kr.,

og der har været saa stor Interesse for disse Huse, at de alle har været lejet ud, endnu før man tog fat paa Byggeriet.

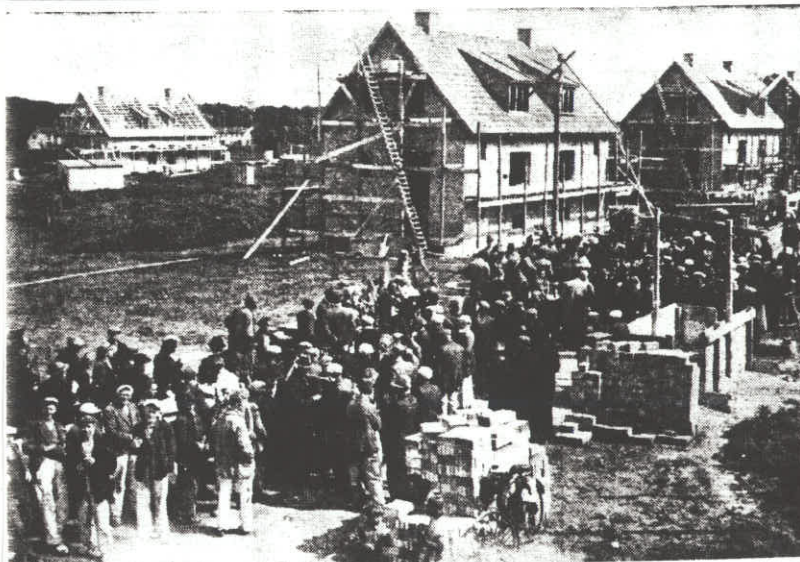
Ved Siden af dette storstilede Byggeri har Arbejdernes Andelsboligforening endnu et stort Byggeri i Gang, nemlig paa Viborggaarden, hvor man er i Gang med Opførelsen af 95 Lejligheder, der ventes færdig i Løbet af Efteraaret. Arbejdernes Andelsboligforening fejrede fornylig Jubilæum, og i Jubilæumsaaret har den Boligbyggeri i Gang for 4¼ Mill. Kroner.

Godt 200 Lejligheder i Jubilæumsaaret

I Gaar holdtes der for 3. Gang Rejsegilde i Villabyen i Risvangen. Arbejdet paa de sidste 58 Dobbeltvillae er saa langt fremme, at de fleste af Villaeerne allerede er under Tag. Og var Rejsegildet for 58 Villae paa en Gang usædvanligt, var selve Festen, hvad Tilslutningen angaar, det ogsaa. Ikke færre end 250 Haandværkere deltog sammen med deres Mestre, Arkitekterne Carl Jensen og Fritz, Boligforeningens samlede Bestyrelse og en Række særligt indbudte, bl. a. Økonomidirektør Rambusch og Vicebygningsinspektør Rasmussen.

Formanden for Andelsboligforeningens Bestyrelse, Repræsentant N. P. Nielsen, bød velkommen til den store Forsamling og oplyste, at Andelsboligforeningen i sit Jubilæumsaar har godt 200 Lejligheder under Opførelse. Og der er Trang for vort Byggeri, fortsatte Formanden. I et godt og velordnet Samfund skal man nemlig lægge Vægt paa Lejligheder baade for Familier uden eller med kun faa Børn og paa Lejligheder for Familier med mange Børn. Tidligere var det jo saaledes, at Familier med 2—3 Børn havde vanskeligt ved at skaffe sig Lejlighed. Husejerne vilde kun have Lejere uden Børn. Her hos os spørges der ikke om, hvor mange eller hvor faa Børn man har, men kun om de paagældende er egnede til at bo sammen med andre i Fordragelighed.

Formanden fortsatte med at bringe en Tak til Stat og Kommune for Støtte til Byggeriet samt til Haandværkere for godt Arbejde, og han sluttede med at udbringe et Leve for Arbejdernes Andelsboligforening.

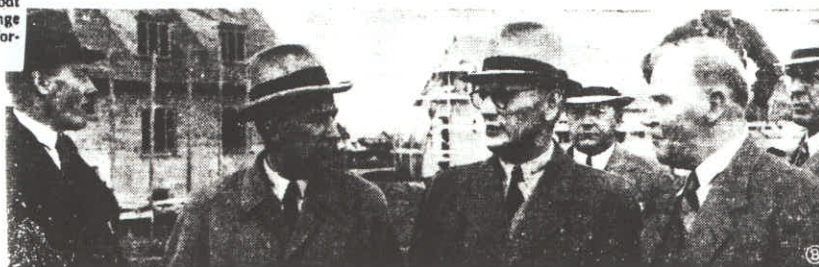
Arbejdernes Andels-Boligforening i Aarhus har i Risvangen opført en hel Villaby, der nu snart er færdig. Ialt 128 dobbelte Villae opføres paa det store Areal, og Beboernes Antal vil blive omtrent lige saa stort som i en lille dansk Købstad. I Gaar var der Rejsegilde for de sidste 58 Dobbeltvillae, der skal være færdige til Efteraaret. Rejsegildet havde blandt Deltagerne samlet 250 Haandværkere. Vi henviser til Omtalen inde i Bladet.

Billedet viser Hans egedes Vej 114-116 / 118-120

Paa de øvrige

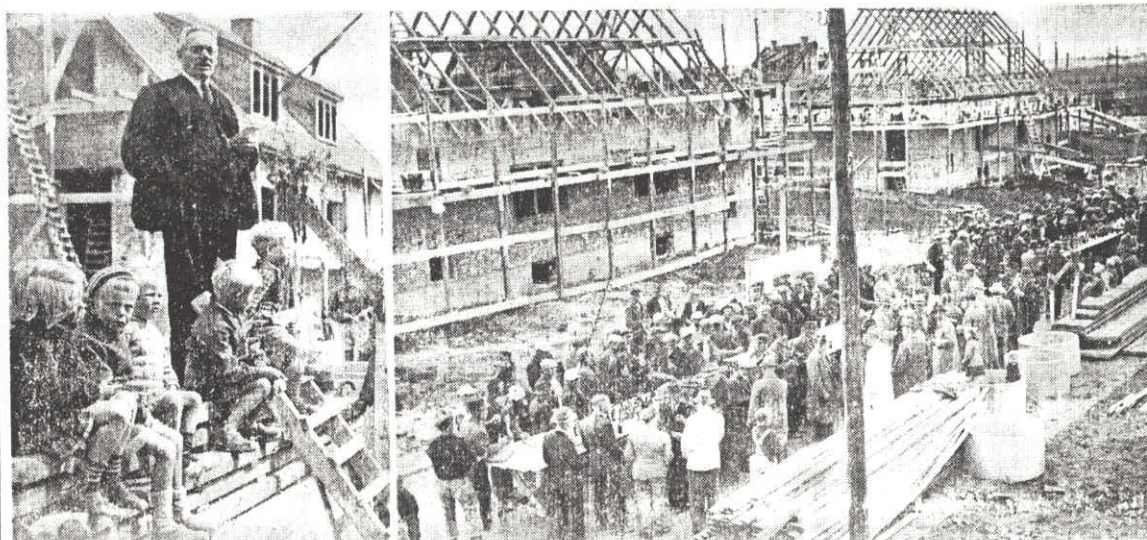
Sider:

- Side 2: Klasselotteriets Trækning i Dag.
- Side 3: Villabyen i Risvangen koster 6—7 Mill. Kr.
- Side 4: Kronik: Fra Skillemisernes Overdrev.
- Side 10: Sporten: Endnu ingen Afgørelse paa Fodboldmesterskabet.

For Fotografer tog dette Billede ved Rejsegildet. Fra venstre ses Formanden for Arbejdernes Andels-Boligforening, Repræsentant N. P. Nielsen, Økonomidirektør Rambusch, Forretningsfører K. Kaasgaard, Arkitekt Carl Jensen, Snekker L. M. Mikkelsen, der er Sekretær i Bestyrelsen, og Arkitekt Puck.

Aarhuus Stiftstidende

Billedet viser den tredje Kransefejning, som Arbejdernes Andelsboligforening i Gaar holdt i Riisvangen. De to foregaaende var i 1913 og 1912. Kranse var højst over 58 nye Dobbeltvillaer til tre Millioner. Til venstre taler Foreningens Formand, Repræsentant P. Nielsen, der ønsker Lykke for alle, som skal flytte ind i de nye Villaer til Efteraaret. Til højre de 250, som deltog i Kransegildet, taget fra en nærliggende Villa. Se Artiklen Side 7.

7

By som Mariager i Riisvangen

Afsnit med 58 Huse indviet

FRA SOMMEREN 1942 til i Dag er i Riisvangen Vest for Grenaa Landevej i Aarhus i dobbelte Villaer opført en By paa Størrelse med Mariager. Den kan rumme 1200. I Gaar holdtes Kransegilde ved Nybygningerne paa Hans Egedesvej for et Selskab paa 250.

Sidste Afdeling omfatter et Byggeri til tre Millioner Kr. af 58 Dobbeltvillaer, hvoraf 27 er under Tag. Ved det første Kransegilde i Efteraaret 1942 drejede det sig om 31 Villaer, ved det andet i 1943 om 39.

Til Stede ved Kransegildet i Gaar var foruden Haandværkere, Mestre, Arkitekter og Repræsentanter for Aarhus By Bestyrelsen for Arbejdernes Andelsboligforening med Formanden, Repræsentant P. Nielsen og Forretningsfører Kaasgaard. Blandt de Indbudte saas Økonomidirektor Ram-bussen, Vicebygningsinspektør Rasmussen, Stadsingeniør Rambøll og Arkitekterne Jensen og Puck, der har ledet Arbejdet.

200 Lejligheder i Jubilæums-aaret

Andelsboligforeningens Formand, Repræsentant Nielsen, takkede for godt Samarbejde og haabede, at det stadig maatte være muligt at skaffe de fornødne Materialer. Han glædede sig over, at man i Foreningens Jubilæumsaar havde kunnet bygge 200 Lejligheder, hvortil der i høj Grad er Trang. Et godt Samfund maa have gode Boligforhold. Det faar Familier med mange Børn heroppe. Tidligere blev der altid spurgt forud for nye LejemaaIs Indgaaelse: — Hvor mange Børn? Led Svaret to eller tre, blev man afføjet med en Bemærkning om, at Værten kunde faa Leiere nok uden Børn. Heroppe spørges kun: — Kan du bo, hvor der er andre Mennesker? Formanden takkede Stat og Kommune, uden hvis Hjælp saadant Byggeri ikke kunde gennemføres, og sluttede med et Leve for Andelsboligforeningen.

Højt til Loftet

Forretningsfører Kaasgaard oplyste, at Foreningen paa to et halvt Aar har opført 128 dobbelte Villaer foruden Viborgsgaarden. Her er højt til Loftet og vidt til Væggene, ret er ideelt Tilstedeværelse for Børn, sagde han bl. a. Arkitekt Carl Jensen indbragte et Leve for den Ungdom, som skulde gro i Riisvangen i de kommende Aar. Tomrermester Skorstengaard glædede sig over, at der inden Gnidninger havde været og takkede Bestyrelsen og Forretningsfører for det veltilrettelagte Arbejde.

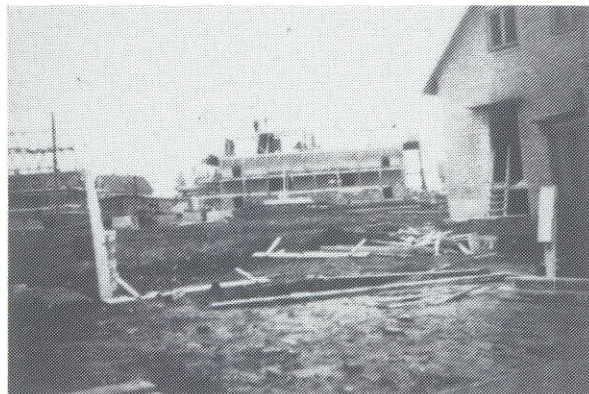
Murersvend I. P. Nielsen bragte Arbejdskammeraternes Tak for Gildet og sagde, at kun i Biblen fører den

var det til kolde Gaarde, men heroppe er Vejene brede og Lyset rigt.

Fra de nye Dobbeltvillaer vejede Kranse og Flag. Gildet fandt Sted paa Vejen foran nogle af dem. Næsten symbolsk skete det under en Uvejrhimmel af truende Skyer, men med Solen bag, og Regnen holdt sig borte.

(Se Billederne paa Billedsiden).

Billedet viser Hans Egedes Vej 65-67 / 69-71

Efteråret 1944, opførelse af Hans Egedes Vej 67 og Godfred Hansens Vej 42-44-46-48

HILSEN FRA ARKITEKTSTANDEN

For 52 år siden, i 1943, var Danmark i krig med Tyskland. Fra min fars hårrejsende beretninger ved jeg, at det var dengang vintrene var iskolde, somrene glødende hede og nætterne sorte som kul. Lægges hertil rationering, materialeknaphed og mangel på ordentlige boliger, er rammerne sat for Arbejdernes Andels Boligforenings nybyggeri i Riisvangen. Helt derude i Århus, hvor kragerne vender i ly af Riis Skov.

Besøger man området i dag, er der ingen spor, der tyder på de oprivende fødselsvilkår. Den pionerånd og tro på fremskridtet, der herskede her engang, ligger under en tyk dyne af borgerlig soliditet, pænhed og tantede dyder.

Trods dette begrænsede, åndelige korset må man alligevel som arkitekt tage hatten af og kippe med flaget. De gule teglstenshuse med de tunge røde vingeteglkyser er nemlig velbyggede. Den håndværksmæssige standard er høj, og brugen af gedigne danske materialer er prisværdig. Veldisponerede friarealer giver lys og luft, mens de rummelige boliger sikrer fleksibilitet i brugen. Der er en robusthed, som ikke eksisterer i vor tids minimalboliger, hvor de 13 mm tynde gipsplader mærkes for livet ved det første møde med terminatorjunior i fri dressur.

Helt uden malurt er hyldesten dog ikke. Et nøjere eftersyn viser uheldige vinduesudskiftninger og ufølsomme tilbygninger, der skæmmer. Nogen delikat nydelse er heller ikke de manglende skorstenspiber eller de malede, spraglede indgangspartier. Mit bidrag til jubilæet skal derfor være et fromt ønske om mere følsomhed og respekt for de bygningskulturelle arkitektoniske værdier.

Det fortjener de dobbelte parcelhuse i Riisvangen. For deres harmoni og orden samt som eksempel på, hvor vellykket resultatet af samarbejdet mellem en visionær boligforening og en begavet arkitekt kan blive.

Venlig hilsen

Gøsta Knudsen, rektor Aarhus Arkitektskole

*Arkitektforeningens hjælp til Bornholm efter krigen var disse huse - ligheden er slående.
Husene skulle hjælpe de udbombede beboere i Rønne og Nexø*

AT VÆRE BARN I RIISVANGEN

En barndom er mange gange noget der, i sagens natur, tales om bagefter, men nu, hvor det skal samles i en erindringsskrivelse, der strækker sig over 50 år, så bliver oplevelser altid meget intense, da man får en tidsperiode at "hænge" oplevelser op på.

Det har intet at gøre med, hvor man bor og om hvilken oplevelse, der står klarest, men man må sige, at boligerne i Afd. 12 er sunde og har givet og giver de børn, der har boet og bor i afdelingen, gode sunde rammer.

Men det at bo, er ikke kun gode boligmæssige rammer, det er også trygge rammer i familien, arbejde, indkomst, osv.

Bebyggelsen havde, som et nyt kvarter i yderkanten af byen lige ved overgangen fra by til land, været et sandt eldorado i de første år; placeret op til skellet imellem Vejlbj og Århus med græssende køer, vandhuller, en mark, der blev benyttet til bortkastning af haveaffald, og en Riis Skov med mange udfordringsture til f.eks. den permanente badeanstalt.

Ved at studere den kommunale årbog, ser man straks, at der var mange børn i alle husene i begyndelsen, i modsætning til nu, da var det et krav for at kunne flytte ind. Der blev da også leget på vejen og som sagt i skoven og på marken. De børn eller unge, der var i teenage-alderen ved indflytningen, kunne måske føle, at de var kommet på landet, væk fra de gode kammerater og vante omgivelser og skulle begynde i en ny skole osv. Men der kom dog hurtigt nye kammerater til og specielt for de yngste var det meget let at komme i clinch med andre, og der blev da også knyttet mange hurtige kontakter imellem børneforældre, og sådanne bekendtskaber er da også grundstenen til det gode boligmiljø, som er oplevet i de forløbne år.

Afdelingsbestyrelsen eller boligforeningen skulle egentlig ikke arrangere eller forestå nogle aktiviteter. De kom helt naturligt. Det skete en enkelt gang, at afdelingsbestyrelsen skulle slå et slag for børnene. I 1985 prøvede

Fra højre: Annie - Ove - Elinor og Rolf - sommeren 1945. Det er lige før hunden bliver spændt for.

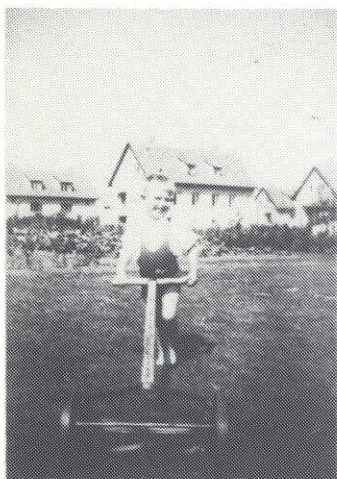
Børn der leger på hjørnet af Bethesdavej og Gustav Holms Vej i årene 47-48

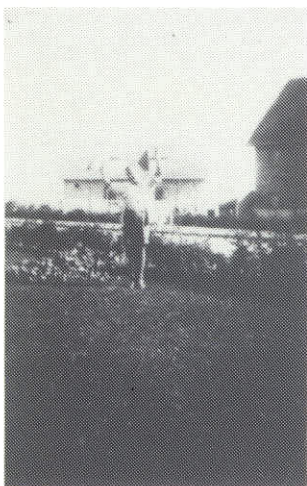
Hans Egedes Vej 55-57 - børn i baghaven

Børn leger i "haven" vinteren 45-46. Der var hønsehus ved de fleste boliger. Masten ved hønsehuset er for telefonforbindelser. Husene er Godfred Hansens Vej 42-44, 46-48 og 47-49-51-53, og længst tilbage Bethesdavej 72 og 74

Tidlig havearbejder
Hans Egedes Vej 65

Svæveflyver - pas på luftledninger.
Godfred Hansens Vej 47

afdelingsbestyrelsen at "redde" marken ved Gustav Holms Vej og efter en sej "kamp" fra afdelingsbestyrelsens side mod kommunen, blev der i slutningen af 80-erne etableret et grønt areal på resterne af det, der havde været marken op til det gamle skel imellem Vejlbj og Århus ved Gustav Holms Vej. Afdelingsbestyrelsen havde dog ønsket, at området fik den lidt "vilde karakter", så legen kunne ske på børnenes egne præmisser med huler, bål, vandhuller, sådan som den havde foregået i tiden lige efter bebyggelsens indvielse, men det kunne desværre ikke lade sig indpasse i kommunale standarder.

De børn, der havde haft deres gang på marken lige efter bebyggelsens indvielse, kan berette, at når man mødte andre børn i f.eks. FDF- eller spejderforeninger og fritidshjem eller fra andre miljøer, så var disse begejstrede for, at de skulle ud at lave bål og bygge huler osv., men det vidste vi andre da alt om, og det kunne ikke begejstre os, der var vant til dette.

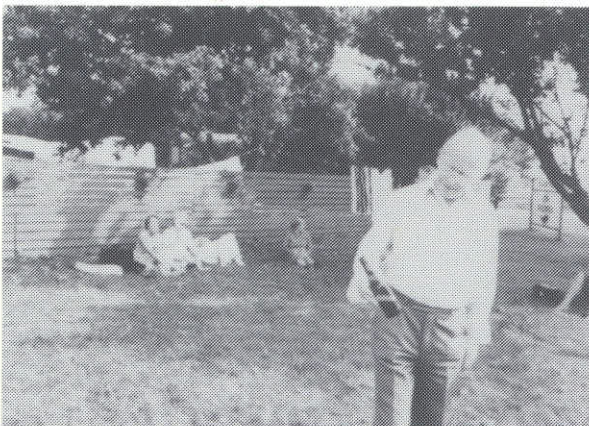

En af de mange udflugter, der som en tilbagevendende begivenhed bliver afholdt hvert år. Billedet er fra 84

Udflugten i 1983 foregik ikke pr. traktor, men under besøget på Hjernø blev deltagerne transporteret rundt på traktor

Et berettiget hvil på Hjernø. Johs. Fisher Laursen, mangeårigt medlem af afdelingsbestyrelsen

DET AT VÆRE SAMMEN

Fra byggeriets start var der en stor grad af fællesinteresser, alle havde fået nyt hus, og der var ingen der ikke forstod, hvilke krav, man blev stillet overfor. Man var andelshaver og havde et ansvar for vedligeholdelsen af huset på alle leder, udvendig og indvendig, men ikke alene det. Der var også et fællesskab bag, en tryghed for, at hvis det skulle gå galt, så var der hjælp at hente.

"Man kan ikke få hele gevinsten i klasselotteriet, hvis man kun spiller på kvarte lodder".

(Frit efter Søren Kierkegaard)

Set udefra har andelshaverne i afd. 12 aldrig spillet på kvarte lodder i forhold til fællesskabet. Man har deltaget i det sociale liv - både det officielle, det i afdelingsregi og det private. Den store interesse skyldes vel i første omgang, at de andelshavere, der flyttede ind, havde et fælles mål og var meget ens; alle var børnefamilier, og det store gennemsnit var faglærte arbejdere eller funktionærer.

Af festligheder i foreningens regi kan nævnes afdelingsmøderne, udflugter, fastelavnsarrangementer m.v. Der er snart ikke den plet i Århus og omegn, hvor busserne med afdelingens beboere ikke har været - turene har været talrige, og over 50% af boligerne har altid været repræsenteret.

Udover disse selskabeligheder, har der altid været en stærk opbakning bag afdelingen. Her tænkes på de rettigheder, som afdelingen har kæmpet for at opnå eller bevare: arveretten til boligerne, arveretten til andelsbrevene, andelsfonden, den private råderet over boligerne, lånemulighed i hovedforeningen, osv. - listen er lang. En aldrig svigtende interesse har altid været kendetegnet for afdelingen, og den er kommet til udtryk i diskussionerne på afdelingsmøderne og beboerne imellem.

En vis interessekonflikt imellem afdelinger som afd. 12 og hovedforeningen har kunnet spores, og specielt nu, hvor

AAB Århus administrerer ca. 7.000 lejemål, kommer også enkelte afdelinger let i klemme. Den voldsomme regulering, der sker ved den stadig stigende lovstrøm, der udgår fra Folketinget, er ikke en let sag at få til at fungere, og fremtiden vil stille store krav til alle. Men det vil ikke være i afdelingen, problemet vil være størst, for her er interessen til stede, og vi kan kun håbe, at denne vil fortsætte i fremtiden.

"Først venner, så forretning".

Kravet til medlevenhed i afdelingen kommer naturligvis først når man kender hverandre, og det kommer man til, når der holdes fest og selskabelighed, og der er utrættelig opbakning om afdelingsmødet, altid over 50% fremmødte - en sjælden interesse i forhold til andre.

I andre etageejendomme, hvor der kun sker en kontakt på trappeopgangen, eller i et tilfældigt klubmiljø, er der behov for at arrangere selv den mindste fest, og sammenkomst. Dette er ikke nødvendigt, hvor andelshaverne føler ansvar og deltagelse, og hvor det kræves, at de er aktive i vedligeholdelsen af husene og boligerne, så hvis dette forhold kan viderebringes til de kommende andelshavere, så er der ingen nervøsitet for fremtiden.

En beboerfest ca. 1979 på Hans Egedes Vej 67

Selskabelighed, fru og hr. Juel overrækker præmien ved afholdelse af Amerikansk lotteri ved udflugten i 1984

Fastelavnsfest - en tilbagevendende begivenhed - "En cowboy slår til"

ARBEJDSFERNES ANDELS BOLIGFORENING

AFDELING XII's

25 ÅRS JUBILEUM - 1970

Melodi: Den evigglade kobbersmed.

I aften skal der festes, syng nu med som I formår,
afdeling XII har rundet sine femogtyve år,
da husene blev bygget, var det småt med mange ting,
og for at skaffe sig et hus, en masse stod på spring.
At det var på "landet", det gjorde ikke spor,
busser kørte der heller ej så langt mod nord,
lillemer med barnevogn trillede afsted,
når hun skulle til byen - man tog det hele med.

I husene blev stillet op en rigtig flot kamin,
men det var bare svært at skaffe no'et at putte i'en,
for koksene var rationer't, og de var hurtig slugt,
så både tørv og træ - ja, selv papir blev også brugt.
Tiderne blev bedre, og nogle tænkte på,
at centralfyr kunne det være rart at få.
Med et koks-fyr started' man her og der - hvor nemt,
og da olien kom, blev det endnu mer' bekvemt.

Forbedringer i XII det blev der også sørget for,
da vi fik isoleret, interessen den var stor,
det lusede med garanti, ideen den var god,
men forsatsruder sløjfed' man, de fleste var imod.
Også gaskomfur kom der ind en skønne dag,
at det var lidt lille, det er en anden sag,
og at gøre alle tilpas, det volder kval,
selv om XII nok har ord for at have kapital.

Fjernvarme har vi fået nu, og det er ideelt,
dengang det kom på tale, vore meninger var delt,
nu nyder vi det alle - dog er der et lille men -
når regningen den kommer, brokker vi os lidt - såmænd.
Men det varme vand kan vi allesammen li',
med etagevask er det heldigvis forbi,
under bruseren bli'r vi skyllet - det er rart,
og en opvask kan klares nu i en vældig fart.

Og tiden har forandret sig, her er ej landligt mer',
nu bor vi i et tætbygget, men et rart kvarter,
som paddehatte husene skød op - hu høj, det gik,
forretninger i massevis vi tilmed også fik.
Ned til byen kommer vi nemt og ligetil,
vi har bus og sporvogn, hvis ikke vi har bil.
Haven nyder vi, den er nemlig rar at ha',
mange dage om sommeren der vi slapper a'.

Nu venter vi på maleren, vort udhæng det er slemt,
måske er det kun enkelte, som han endnu har glemt,
og males kan der ikke mere, før det bliver vår,
men kommer han en skønne dag, han får en kaffetår.
Sneen får vi fjernet, det er et svineheld,
men alligevel må vi fjerne meget selv,
det er svært for mange at klare dette job,
og når ploven den kommer, de ånder lettet op.

Tilbage er den største halvdel fra den første start,
at de har følt sig hjemme her i XII er åbenbart,
men andre de er flyttet bort, det er en ærlig sag,
og ventelisten på et hus bli'r større dag for dag.
Vi skal til at slutte, for visen blev lidt lang,
pladsen på papiret er også blevet trang,
skal vi allesammen til slutning glasset ta',

Boligforeningens Afd. 12., Riisvangen.

Mel: Pigerne fra Smaaland.

I Aar vi atter samles, - men til Jubilæumsfest,
med Lynets Hast de fem Aar gik, det synes vist hver Gæst.
Vi alle var saa glade for vort hyggelige Hus,
mens Haven som en Brakmark laa, med Brokker, Sten og Grus.
Naa, men paa med Vanten, spyt i Næven ud med Træsko paa,
sa' Farmand til sin Kone og til sine Unger smaa,
nu ska' vi ha' ryddet Senegræs af Jorden Fod for Fod,
saa varer det ej længe inden Mulden den blir' god.

Og nu vi Resultatet ser af dette Pukleri,
hver Have staar saa pyntelig med Trær og Blomster i.
Og Bedene de toner frem saa prangende paa Rad,
nu avler vi det "grønne" selv til vores Middagsmad.
Ja hvor dejligt det nu er, vi plukker Frugt og Bær i Flæng,
og tænkt, det hele koster næsten ingen Verdens Ting.
Ja selv Hønehuse skyder op i Haver rundt omkring,
og Hanerne de galer højt, men det gør ingen Ting.

Her i vort lille Paradis, der er saa sundt at bo,
og Børneflokket øges rask, med een- til Tider to
med Æblekind saa rød og rund, de springer rask omkring,
og spiser saa til Får og Mor, der blir' slet ingen Ting,
de saa pæne og saa rene hver en Morgen blir' sendt ud,
og glemmer rent at agte paa hver Moders strenge Bud,
ej du grise maa dig til, og rive Tøjet heit itu,
men inden det blir' Aften - Ak og Ve hvor ser de ud.

Som Villaejer slipper man dog ikke for Besvær,
for Huset skal vedligeholdes baade her og der.
Vi pynter paa Facaden med lidt Maling og lidt Kit,
mens Mutter pudser Vinduer med Klude og med Sprit.
Men hvis Huset det slaar Revner, eller Taget blæser ned,
og Kælderen staar fuld af Vand, og Laagen gaar af Led,
straks vi maa ha' Bud til Grosen med den hvide Murerhat,
saa snakker vi om Sagen, - "og i Morgen tar' han fat".

Det øvrige Kontroludvalg, jo ogsaa Fligter har,
Jens Hansen for den nordre Del er baade Mor og Far,
mens Mogensen jo skærer Driv- og Hønseluse ned,
og holder vaagent øje med om Folk har Gaas og Ged.
Kriminalen sine Tanker ej fra Haven kan faa væk,
han passer ganske nøje, at du studser pønt din Hæk.
Mester Graabæks Interesse er jo Rør og Sanitet,
naar Varmen den skal drøftes, er han dertil straks beredt.

Og hvis at nogen flytte skal fra dette Paradis,
da skal jo alt vurderes for at naa den rette Pris,
saa møder vores Formand i sin lille graa Fiat,
og hele Huset synes, før Haandværkerne tar fat.
Men saa staar der blot tilbage, - hvem mon nu skal flytte ind,
Resultatet af vor Møje - Folk har ganske skiftet Sind,
de vil gerne flytte til vort lille Risvangs Ønskehus,
ak mange staar paa Listen, - det er vist en kold Fidus.

Nu gaar vi kun og sukker for, at Varme vi maa faa,
en Radiator gerne i hver Stue der maa staa,
ja ogsaa paa det lille Rum, - det her med Træk og Slip,
vi meget nødig vil, at vi af Varmen skal gaa Glip.
Og vi vedjo at Hr. Kaasgaard, - vores allesammen's Far,
han vogter paa vort Velfærd, og de samme Ønsker har,
og derfor han nu til Slut ska' ha' et dundrende Hurra,
Afdeling XII og Kaasgaard leve højt HURRA - HURRA!!

Hurra

RIISVANGEN UNDER KRIGEN

Interview med *Elin Thomsen*, Hans Egedes Vej 120, kan huske nogle episoder fra besættelsen: "Jeg boede i nr. 57 på Hans Egedes Vej. Vi var de første, der flyttede ind, det var inden krigen var slut - de første huse i afd. 12 var færdige i 1944 og de sidste i 1945.

Vi flyttede ind i april 1944, der manglede meget inden det var færdigt; der manglede rækværk foroven, det var svært at få materialer under krigen, og det var ikke de fineste materialer, men de har jo holdt godt!

Jeg kan tydelig huske, da bomberne faldt nede på "Skovbakken". Jeg kan ikke lige huske datoen, men det har været mellem den 15. april, da vi flyttede ind, og den 5. maj 1945. Vi kalder det "Skovbakken" - "Riisvangen Stadion", det er kommet til senere, men dengang var det boldklubben "Skovbakken".

Jeg er ikke sikker på, at bomberne "faldt", det er muligvis nogle bomber, modstandsbevægelsen har sprængt. Det var i hvert fald nogle brag af rang! Vi var i kælderen, og alt blev simpelthen oplyst! - Modstandsbevægelsen havde anbragt nogle bomber der, og de er muligvis sprunget under et luftangreb. Det kan også have været lysbomber, det kan jeg ikke sige! Dengang gik vi ikke så højt op i det, der skete så meget - det var vildt heftigt og sådan et barn i konfirmationsalderen syntes jo, alt var spændende!

Jeg kan også huske befrielsen den 5. maj. Jeg kom hjem den 4. maj om aftenen fra arbejde og hørte det i radioen. Vi kom tidligt ud af skolen, fordi tyskerne havde taget Skovvangskolen, så vi fik valget mellem at blive flyttet til andre skolen rundt omkring eller komme ud allerede den 1. februar. Jeg valgte at komme ud og fik arbejde i huset den 15. januar 1944."

DA NORDVESTPASSAGEN VAR FORRETNINGSSTRØG.

Der var fra starten planlagt et "forretningscenter" i "Riisvangen", hvor beboerne kunne gøre deres dagligindkøb. I dag kan man kun ane, der har været forretninger i husene nederst i Nordvestpassagen ved Roald Amundsens Vej og Jens Munks Vej. Husene er bygget om til lejligheder, men de adskiller sig fra de andre, ved at være bredere og længere. Kun én butik i "forretningscentret" ud af 7 har overlevet udviklingen, det er Nærbutikken på Risvang Allé.

Elin Thomsen, Hans Egedes Vej 120, kan huske dengang der var forretninger på Nordvestpassagen, hun arbejdede selv hos købmanden på Risvang Allé:

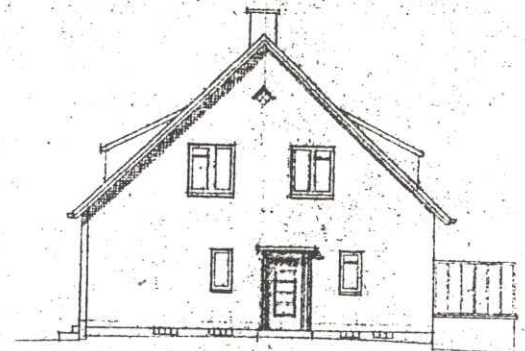
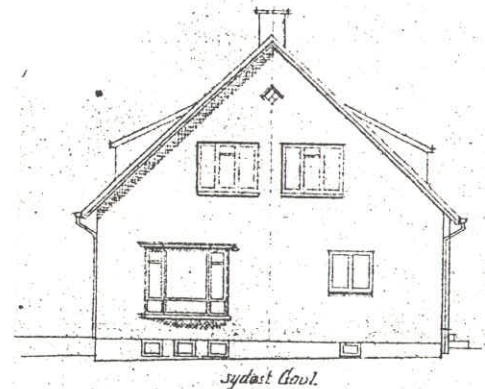
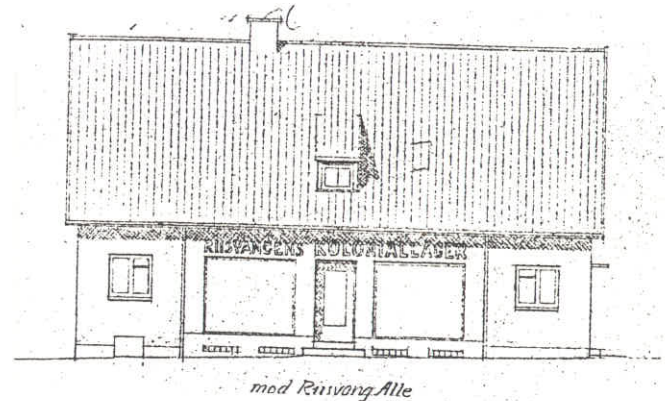
"Det er 50 år siden til 1. februar jeg begyndte i butikken og den 1.6.1945 kom jeg i lære som kommis og var i lære i 4 år, det var ikke så almindeligt med kvindelige kommiser dengang, men det var begyndt.

Vi var flyttet herop i Riisvangen i april 1944, mine forældre og os 3 børn.

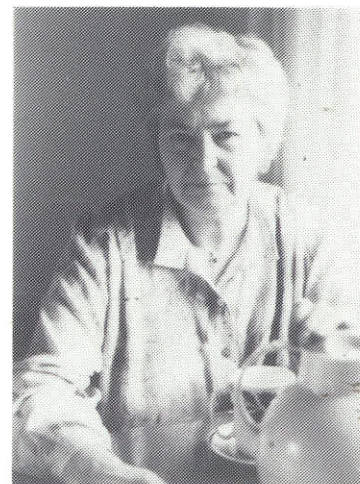
Jeg blev så udlært dernede ved købmand Haldrup, det var forøvrigt den første selvbetjeningsforretning i byen, men det var ikke selvbetjening, som vi kender det i dag, vi lavede forretningen helt om, så folk kunne tage de fleste varer selv.

Det var omkring 1950-51; jeg var i forretningen til 1953. Jeg blev gift i 1952 og jeg blev ved med at arbejde til jeg fik det første barn. Jeg var meget spændt på, om jeg kunne blive i forretningen efter læretiden. HALDRUP's var af den gamle skole, det er dem, der har den store blomsterforretning ude på Ndr. Strandvej i dag. Det var faktisk nogle fantastiske mennesker, de havde forretningstalent, så det baskede! Der var 3 ansatte i forretningen, 2 udlærte og en lærling foruden ejeren.

Vi skulle lave alting selv, selvom det var selvbetjening, folk var ikke modne til det - de skulle have noget betjening, mens de snakkede med hinanden. Det var spændende, jeg kunne lide det! Jeg kunne lide miljøet! - Alle de gamle heroppe, som handlede dernede siger: "Nej er du den lille frøken" - De kan huske mig endnu.

Risvang Allé nr. 3 - Nærbutik/købmand

Elin Thomsen

Mine forældre handlede i forretningerne i Nordvestpassagen. Man handlede i lokalbutikkerne dengang, og det var meget almindeligt, at folk havde "bøger" ved købmanden. Man fik skrevet ugeregning eller månedsregninger. Så stod vi og talte kollonnerne sammen - og nogle kunder fik et stykke chokolade, når de betalte regningen, hvis det var en af de gode kunder - det var sjovere end i dag ved et kasseapparat i supermarkedet. - Jeg kan godt lide at handle - jeg har haft mange "private kunder", det har man, når man står sådan et lille sted, det har man ikke i de store forretninger i dag!

Nordvestpassagen var en hel forretningsgade dengang. Der var fiskehandler i nr. 5, det blev senere grøntforretning, i nr. 7 var Riisvangens kødudsalg, i nr. 11 købmand Johannesen og i nr. 15 var der mejeriudsalg, i det private byggeri på hjørnet af Fridtjof Nansens Vej og Nordvestpassagen var der et "Sæbehus". Det var ikke nødvendigt at tage på Trøjborg i Tordenskjoldsgade for at købe ind af dagligvarer - der var jo også bagerforretningen og købmand Haldrup på Risvang Allé

Hos Haldrup lavede vi alting selv, i kælderen havde vi ostelager i den ene ende. Vi vejede mel, sukker og kartofler af i poser og tappede petroleum på flasker.

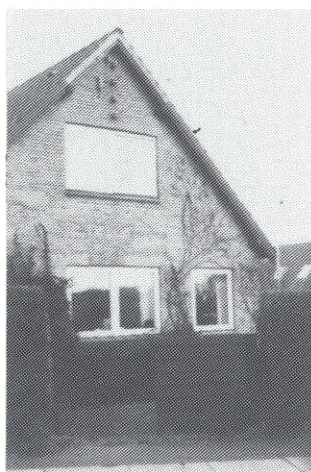
Min mor handlede ikke selv i den forretning jeg var i, hun handlede ved Johannesen i Nordvestpassagen. Der var konkurrence mellem de 2 købmænd, og vi handlede hos Johannesen!"

Henning Thomsen: "Det var en sjov forretning den ved Fridtjof Nansens Vej, det var et sæbehus ligesom Schous Sæbehus i gamle dage. Når man kom ind i forretningen, kunne man der lugte, hvad de skulle have at spise, hun stod og brasede ude i køkkenet og så kom hun farende ind - "Ja, hvad skal der være!" Det har også været kiosk og en tøjbutik.

Der har for øvrigt også været et mejeriudsalg i enderækkehuset på hjørnet af Rydersvej og Risvang Allé. Det var en stor forretning, hvor vi handlede meget - og så var der en frisør i kælderen henne om hjørnet i det første hus på

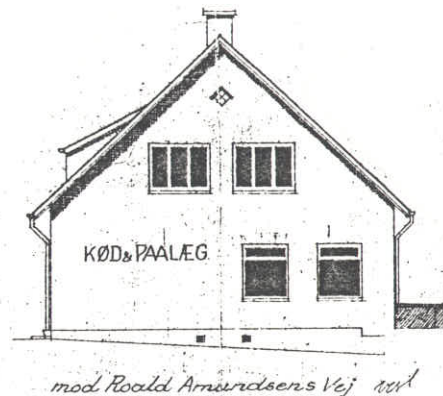
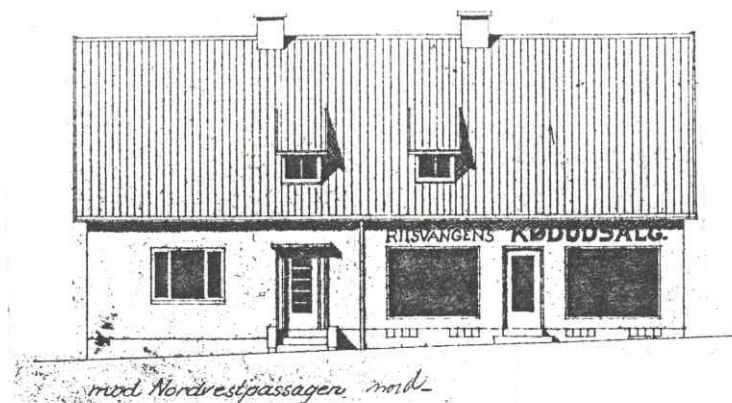
Risvang Allé 1

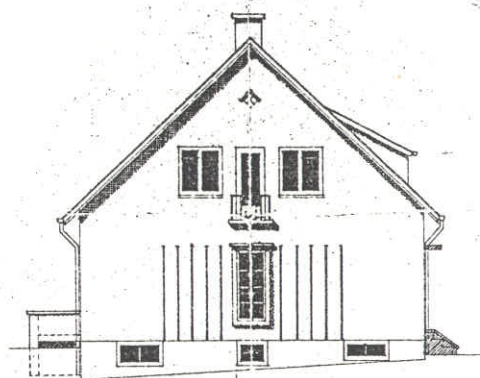
Hj. Rydersvej - tidligere mejeri.

Nuværende benyttelse beboelse (tilhører Afd. 13)

Risvang Allé nr. 24. Der tror jeg alle mændene i kvarteret dengang er blevet klippet der. Der var kun et lille skilt ved kældernedgangen i husgavlen, det var et hyggeligt sted, hvor man fik sig en god sludder!"

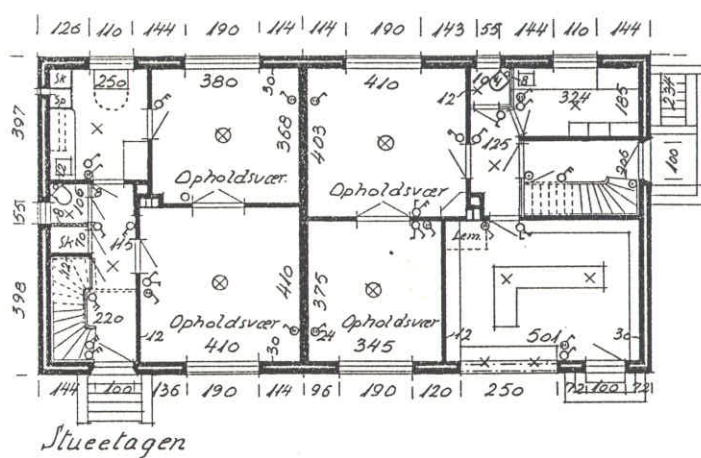
Nordvestpassagen 7 - tidligere slagter, nuværende benyttelse beboelse

Nordvestpassagen

mod Vejen.

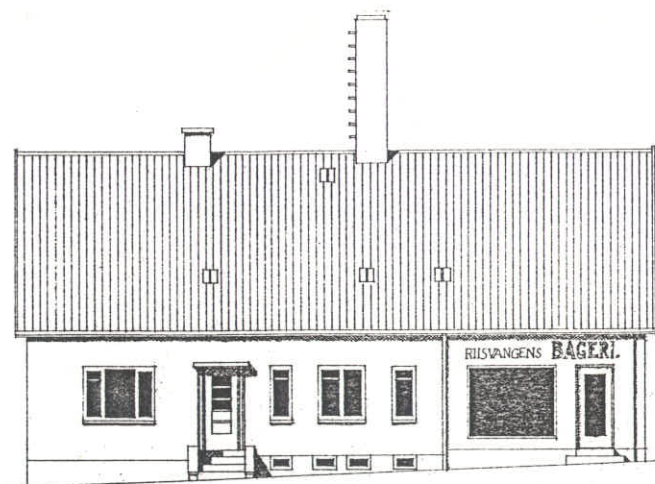
Stueetagen

Nordvestpassagen 9-11 - tidligere købmand, nuværende benyttelse beboelse (tilhører Afd. 11)

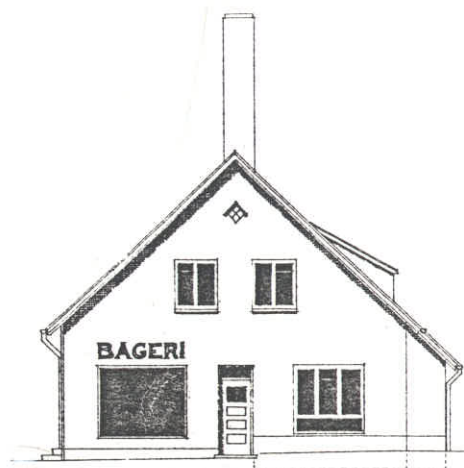
Nordvestpassagen 13-15, tidligere mejeri, nuværende benyttelse beboelse (tilhører Afd. 11)

Hjørnet af Fr. Nansens Vej og Nordvestpassagen, tidligere bladkiosk og sæbehus, nuværende benyttelse beboelse (privat ejet)

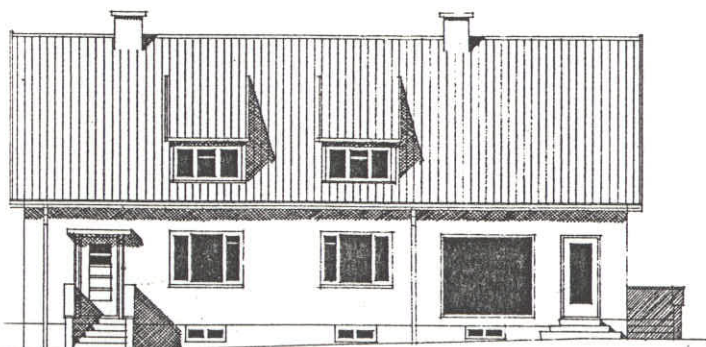
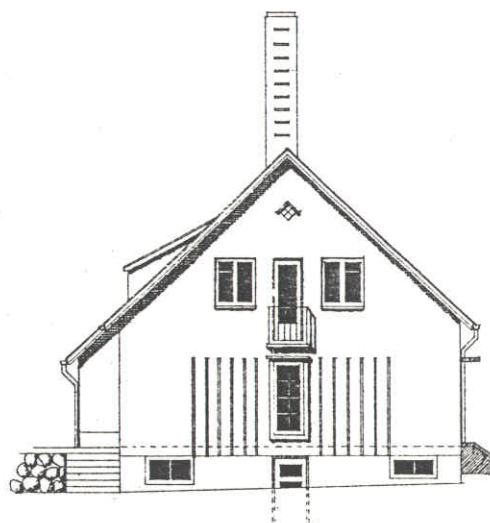
mod Riisvang Alle

mod Nordvestpassagen

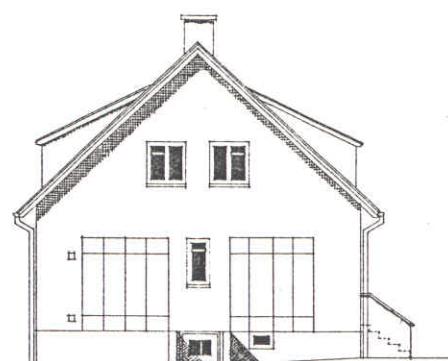
Risvang Allé 9 - tidligere bageri. Nuværende benyttelse beboelse.

Facade mod Gaden

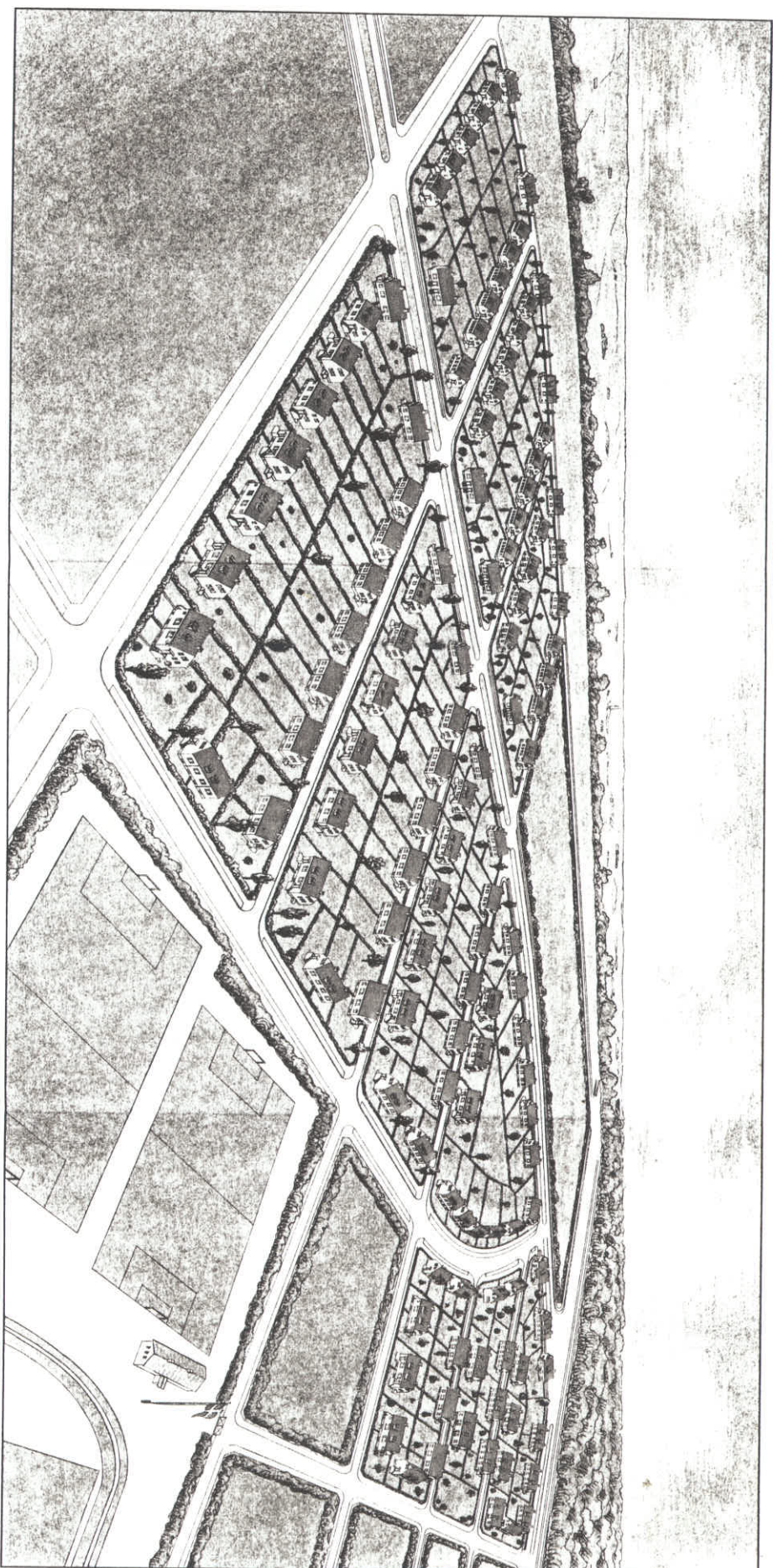

Vest Gavl

Øst Gavl

Nordvestpassagen 3-5 - tidligere fiskehandel og grønthandler, nu beboelse

Arbejdernes Andels-Boligforening
Villabebyggelse i Riisvangen
1942—1944

Tegningen viser bebyggelsen Afdeling 11 og 12 set mod nordøst. Illustrationen er fra AAB's jubilæumsskrift fra 1944.

MODERNISERINGER

Allerede fra første færd blev andelshaverne gjort bekendt med, at de selv skulle gøre en indsats i boligen, da overenskomsterne sagde, at den "indvendige og udvendige vedligeholdelse påhviler andelshaveren".

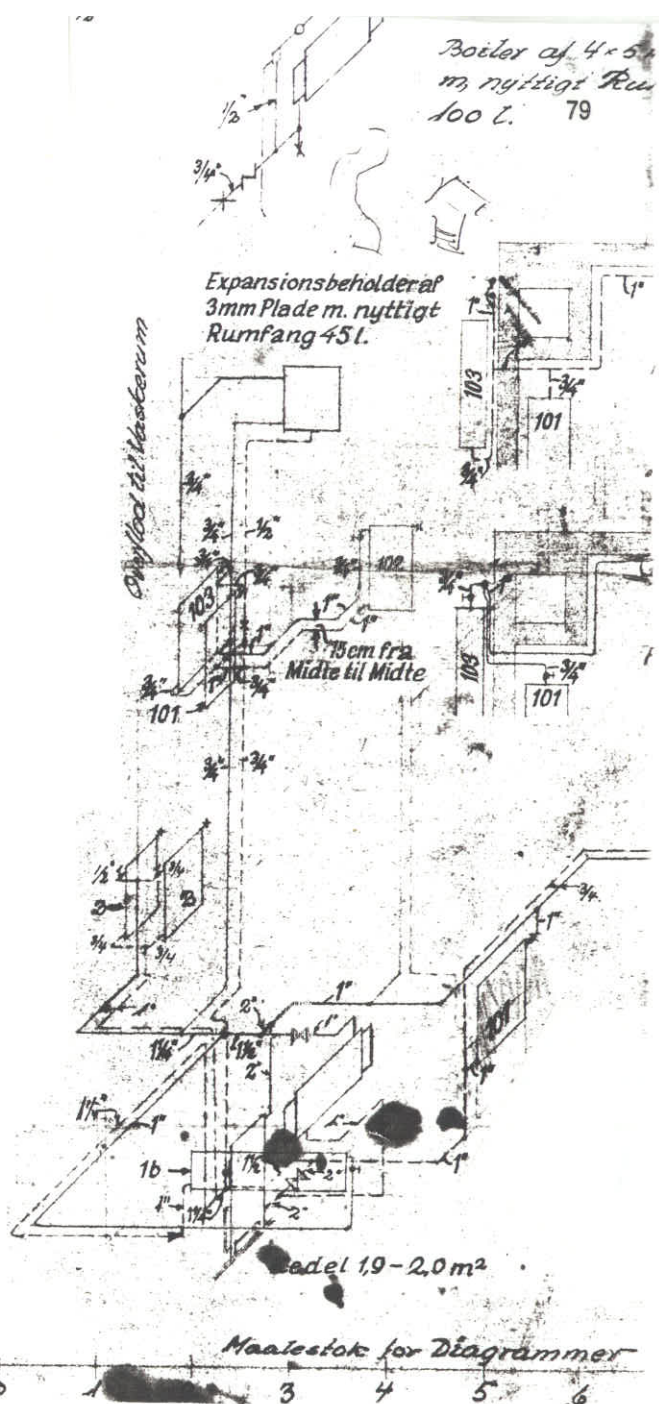
De første nye andelshavere kom til bebyggelsen i den sidste krigsvinter, og der var bestemt ikke noget luksus over forholdene - ingen vejbelægning - ingen gadelys - ingen brændsel, og nogle huse var plaget af byggefugt og stykket sammen efter det forhåndenværende søms princip. Onde tunger sagde da også, at "det var rent barakbebyggelse og at husene skulle rives ned inden 25 år".

Denne profeti blev grundigt gjort til skamme, og andelshaverne virkede da også på den idé, at det kunne betale sig selv at gøre en indsats med vedligehold og modernisering, nogen vil måske sige, at det var ud fra simpel nød, men det var også ud fra tesen, at for at bo godt, må man gøre en indsats ved at arrangere vedligeholdelsesarbejderne selv. For man kan altid få boligafgiften til at stige, ved at kræve ind og få arbejdet over boligafgiften, men det vil altid være noget dyrere end ved selv at tage fat.

Varmeanlæg

Det første store moderniseringsarbejde, der kom i stand, var etablering af centralvarmeanlæg, de forslugne kaminer var en rest fra krigens vareknaphed. Der måtte ikke og kunne ikke forventes, at der var mulighed for at bruge så meget jern (rør og radiatorer) i byggeriet under krigen, og det ville også have givet en meget højere boligafgift.

Arbejdet blev udført af beboerne selv enten som håndværker, holdved-montør eller som bygherre, og der var en meget fin finansieringsordning ved at få lånet som et personligt lån gennem foreningen over et pantebrev, der blev afbetalt over en årrække, en rest af dette system eksisterer dog stadig eller er genopstået ved de sidste moderniseringer af badeværelser og køkkener. Den nye

Havemur opføres mellem Hans Egedes Vej 65 og 67

Foråret 1945. Hr. Grosen graver haven, Hans Egedes Vej 67. Grosen var i en lang årrække medlem af afdelingsbestyrelsen (tidligere kontroludvalget) og formand i mange år

finansieringsordning har dog ikke givet beboerne de mange valgmuligheder som datidens ordning gav, en opgave for fremtidens afdelingsbestyrelser.

Da arbejdet foregik i fritiden, blev der indrettet et stødpudelager ved et af medlemmerne i kontroludvalget (afdelingsbestyrelsen), Eigil Grosen, så man kunne hente et stykke fittings kl. 23. Da de fleste havde fået deres centralvarmeanlæg, blev restlageret solgt, og der blev købt 50 mm tykke mineraluldsmåtter til at isolere tagkonstruktionen. De skulle lægges ud i tagrummet af beboerne selv, et hårdt og ikke særligt sundt job. I de tider var isoleringstykkelsen 20 mm det normale, så det var både et fremskridt og en ekstra isolering, som ikke var normal. Nogle må kunne mindes, hvordan det kløede.

Prisen for et centralvarmeanlæg androg i 1952 2400 kr. og et sådant beløb kunne afdrages over 5 år med en ydelse på 49 kr. pr. måned, og renterne var naturligvis fradragsberettigede.

Der blev ikke brugt meget på administrationen, et forhold man kunne lære meget af i dag: Et simpelt pantebrev for etablering af centralvarmeanlæg, så var den klaret.

Som det fremgår af tegningen, var der ikke regnet med de store trækninger af rør, radiatorerne blev ikke anbragt under vinduerne på første sal, men omkring de lodrette rør: Se på forrige side, der viser etableringen af varmeanlægget.

Køkkenmodernisering

De første køkkenmoderniseringer så dagens lys med gaskomfurerne, der blev lanceret til en overkommelig pris først i 1960-erne. Der var tale om et Voss mini med tre blus og ovn, og gasbordet blev kasseret. Men i al almindelighed var det, at modernisere og vedligeholde ens køkken, en løbende proces, linoleum, maling, køleskab. Ud med isskabet/flueskabet, nye greb, nye kulører. Spisekammeret fjernes, emhætte og for slet ikke at tale om elektriske hjælpemidler kommer ind.

Et moderniseret køkken midt i 60'erne, orange tapet - teaktræsfinerede låger - plastlaminat - sålvask og brune fliser - ja, hvilken herlighed

De 50 år, der nu er afsluttet, har bestemt været en revolution på husholdningsområdet.

I 1974 blev der indlagt 380 volt og installeret el-kom-furer af afdelingen. Samtidig med el-installationen blev installeret, blev afviklingen af bygasinstallationen igangsat. Denne forsvandt først helt ved årsskiftet 1980/81.

I de senere år har der været en interesse i at udskifte køkkenet ved at boligafgiften bliver hævet i en ti-årig periode. Kritiske røster har dog påpeget, at man ikke har gjort brug af de kræfter, der ligger i, at beboerne selv deltog aktivt i arbejdet som ved fortidens moderniseringer.

Hoveddøre

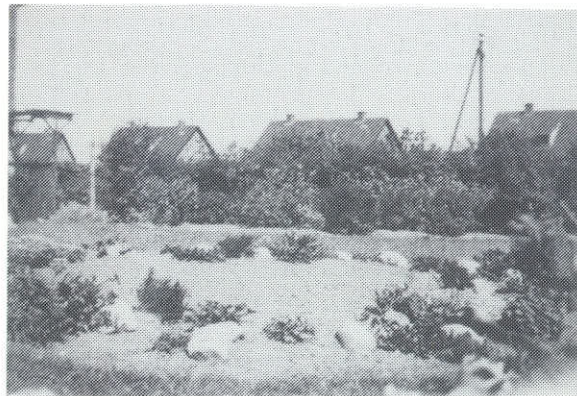
I starten af 1955 blev det bestemt, at hoveddørene skulle beklædes med teaktræslister, for hoveddørene kunne man således undlade at male, og de grimme fyldinger, der bulede, ville være dækket. Der blev således læsset et nøje antal lister af ved hver bolig, og så var det bare på med vanten og få dem monteret.

Udvendigt malerarbejde

For mange en pestilens og for mange en naturlig indsats. Arbejdet blev indtil sidst i 60-erne foretaget af andelshaverne selv med en 3-årig turnus, men som beboerne blev ældre og de fleste måtte købe sig en maler til at male træværket, vindskeder og vinduer, blev det arrangeret med maling over foreningens udgift, dog har man åbnet mulighed for, at dem der selv kan, vil få lejlighed til at male deres eget hus og få det, som afdelingen sparer, overført på deres indvendige vedligeholdelseskonto. Det må siges at være let tjente penge, hvis man er ved helse og har tid.

Vinduer

Igennem tiden har der været diskuteret meget om, der skulle gøres noget ved vinduerne. I starten af byggeriet blev der talt meget om, at der skulle monteres forsatsvinduer, koblede rammer, pris og besparelse osv., men da oliekrisen kom med forhøjede oliepriser i starten af 1970-erne, kom

*Haverne gror til fra slutningen af 1950'erne.
Gustav Holms Vej 39-41*

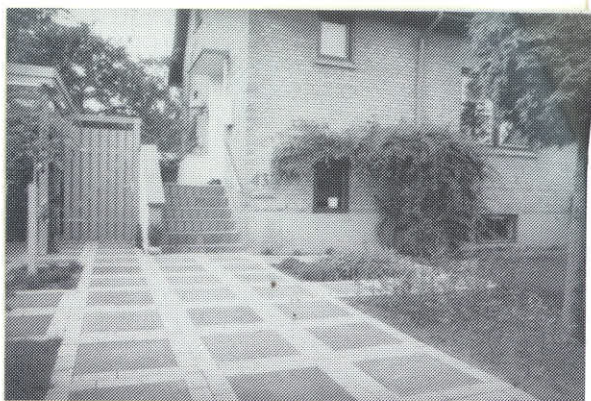
Haveindretning i bebyggelsen - bede - nyttehaver - græsplæner - knækfliser - kummer osv. Gustav Holms Vej 45 ca. 1970

*En haveindretning som man kan møde dem i disse år
(Risvang Allé 28)*

En meget populær indretning, den murede bue, nærmest en nødvendighed ved boligindretning i slutningen af 40'erne og begyndelsen af 50'erne

Havearbejde

der skred i sagerne. Det blev arrangeret, at der kunne skiftes vinduer med personlige lån, optaget enten igennem foreningen eller gennem et pengeinstitut og en variabel afdragstid var mulig at opnå, og lånenes renter var fradragsberettiget. En bred vifte af muligheder, der kun var mulig med en stor grad af fleksibilitet fra hovedforeningens side, og der var ingen tvang. Andelshaverne kunne selv bestemme om de ville være med eller ej. Man klarede således en meget stor investering på ca. 15.000 kr. pr. bolig (1976) for ca. 225 kr. i en 5-årig periode.

Fjernvarme

I 1965 blev det muligt at få tilsluttet centralvarmeanlæggene til det kommunale fjernvarmenet og mange havde fået skiftet koksfyret ud med oliefyr og lugten af støv fra koksaflevering varslede ikke længere efterårets komme. Stikafgiften og etablering af samme beløb sig til 2250 kr., der blev afholdt af beboeren enten ved kontant betaling eller ved et lån gennem hovedforeningen. Det at få fjernvarme gav også mulighed for udnyttelse af kælderen på en anden måde end hidtil.

Isolering af hulmure

Der blev i starten af 1960-erne foranstaltet et forsøg med varmeisolering af hulmure, en prøve på polyurethanskum faldt meget dårligt ud, og det blev valgt, at alle husene skulle have indblæst Rockwool granulat (en god beslutning), og denne øvelse var sikkert en af de første og større arbejder på efterisoleringsområdet, der blev foranstaltet "og der er da også smuttet langt færre kalorier ud af murene siden". Udgiften blev foretaget over afdelingens regi.

Der er gået mange moderniseringsarbejder hen over afdelingen de senere år. Badeværelsesetableringer og køkkenmoderniseringer ikke med den store indflydelse fra andelshavernes side på afdragstid og standard, og til helt andre priser end tidligere tids priser. Men det har aldrig været nogen tvang, beboerne har selv stillet deres individu-

elle krav til standarden og ydet deres part, et særsyn i den debat, der foregår om den almennyttige boligbevægelse, hvor der finder en stadig stigende holdningsændring sted, således at beboere bliver til klienter og ikke andelshavere. Dette forstærker man kun hvis man ikke bærer sig ad som Afd. 12.

Der vil naturligvis komme mange andre tiltag i de næste 50 år, og der er da allerede tegn på, at det bliver omkring det økologiske, vedvarende energi og ressourcebesparelse m.v., og naturligvis omkring den stadige fornyelse, der er nødvendig, når tingene bliver slidt ned. Men husene har vist, at de er i stand til at bære de skiftende modeluner og fremskridt, f.eks. der, hvor der har været en gruekedel, er der nu et fuldt moderne badeværelse. Der hvor der ikke er brug for alle børneværelserne, bliver der taget vægge ned osv. Et helt specielt kapitel er de mange tilbygninger, terrasser, havestuer, garager, værksteder, hønsehuse, en stor fleksibilitet. Det bliver en spændende tid, vi vil møde. Forhåbentlig vil det, som det hidtil har gjort - foregå på andelshavernes præmisser.

OPLYSNINGER OM BYGGERIET RIISVANGEN II

Beliggenheden er som følger: Grenåvej 17-27, Otto Sverdrups Vej 4-6, Jens Munks Vej 28-42, 31-41, Roald Amundsens Vej 28-34. Risvang Allé 1-9, 22-24, 28-34, 38-40, Nordvestpassagen 3-7, Fridtjof Nansens Vej 79-95, Hans Egedes Vej 106-120, 53-71, Godfred Hansens Vej 30-48, 31-33, Bethesdavej 60-78, Gustav Holms Vej 21-45.

Matrikel nr. 54 cl, cm, cn, co, cp, Århus markjorder.

Lejlighedsfordeling:

14 stk. 3 rum, 89 stk. 4 rum, 8 stk. 5 rum, 2 stk. 6 rum og 1 stk. butik.

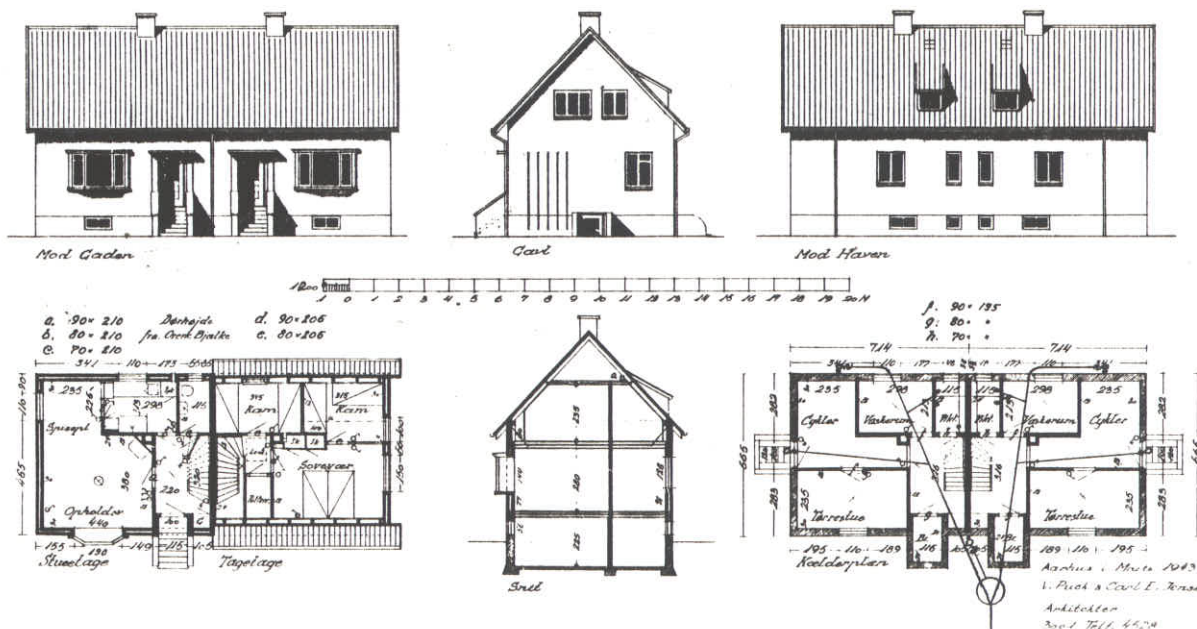
Arealer:

Bebygget areal 6.005 m². Etageareal 10.676 m². Grundareal 60.690 m².

Opførelsesår: 1944-1945.

Arbejdernes Andels Boligforening

*Dobbelt Parcel-Hus i Riisvangen.
Type D_I*

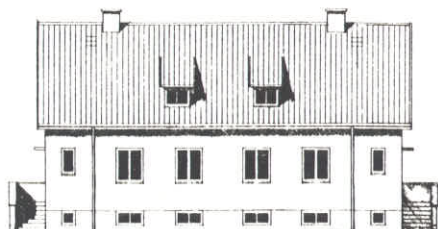

TYPE D_I

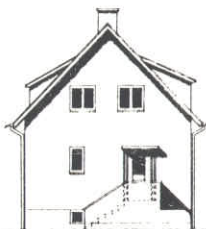
Risvang Allé 22-24, 28-30-32-34, 38-40

Tg. Nr. 6

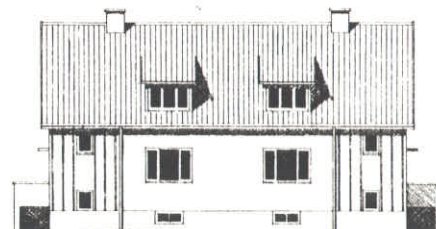
Arbejdernes Andels Boligforening.

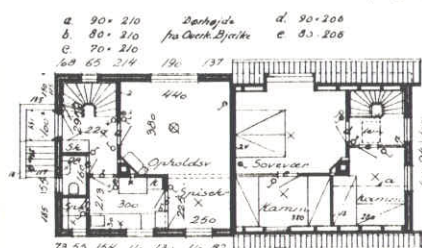
mod Gaden

Cave

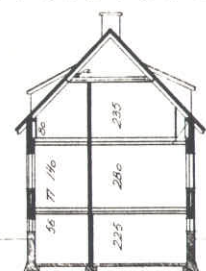

mod Haven

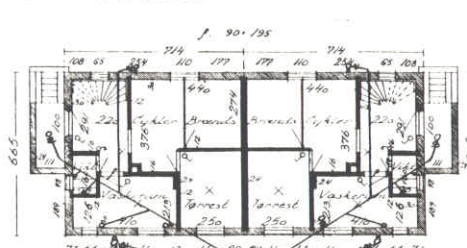

Sweeteners

Tagelager

Snit

Kælderplan

Arctostaphylos

Arvids i Oktober 1943
V. Puck & Carl E. Jensen
Arvid, Oklahoma

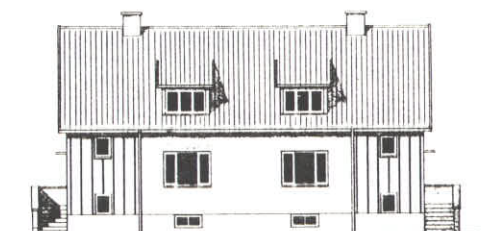
Dobbelt Parcel-Hus i Risvangen
Type C_{III}.

TYPE C III

Gustav Holms Vej 39-41, 27-29, 35-37, 43-45, 23-25, 31-33

Tg. Nr. 5

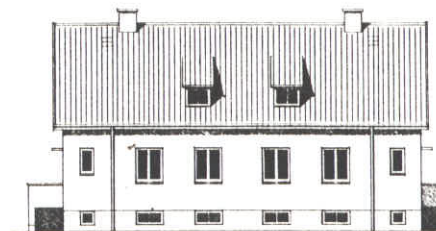
Arbejdernes Andels Boligforening

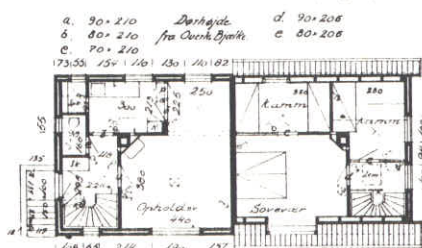
encl. Vejeru

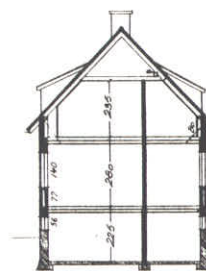
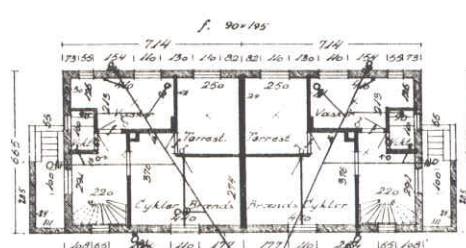
Gavl

mod Haven

Stuetagen

Tagelayer

Snit

Karl's

Aarhus & Marks 1943
V. Buck & Carl L. Jensen

Dobbelt Parcel-Hus i Rissvangen
Type C_{II}

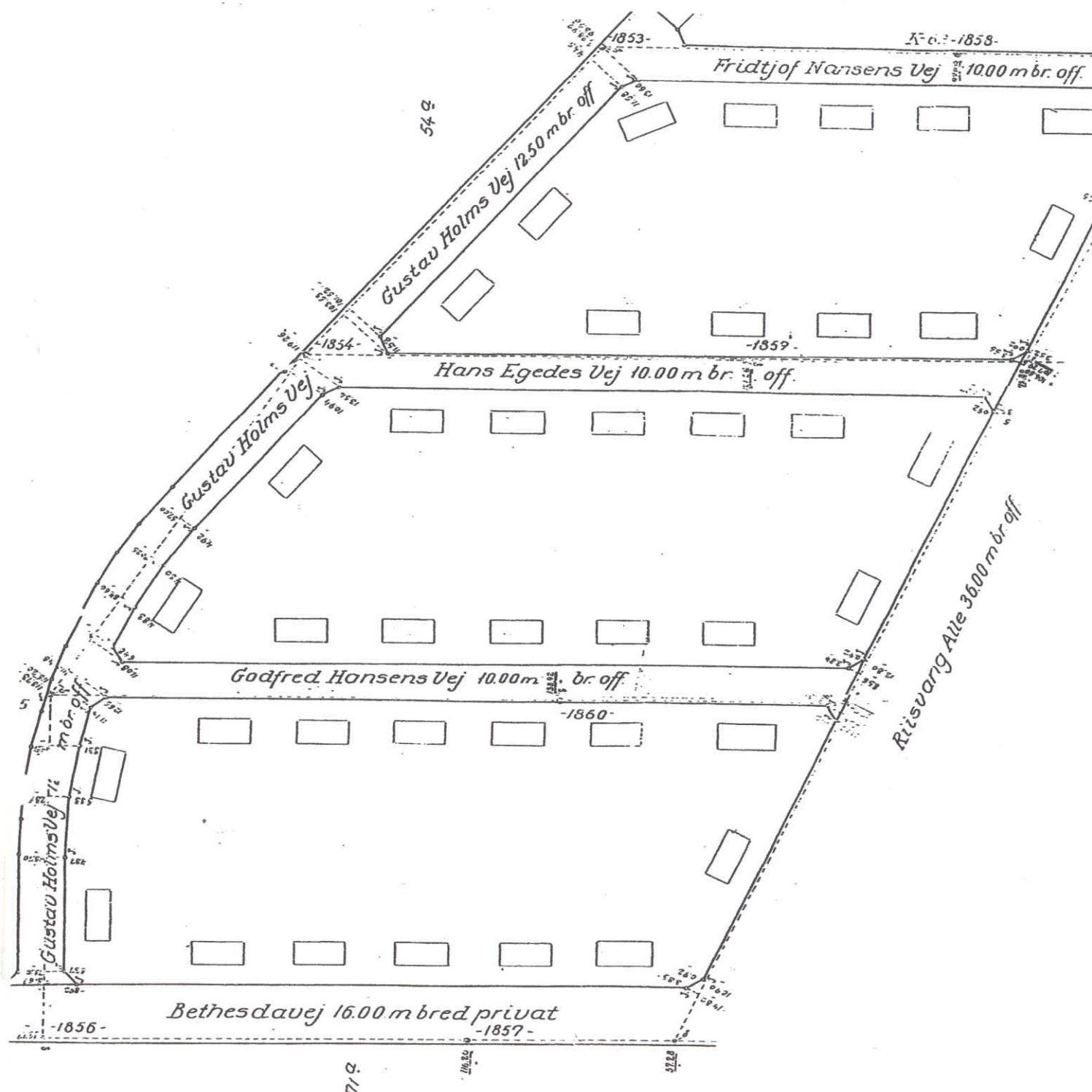
TYPE C II

Hans Egedes Vej 110-112, 118-120, 57-59, 55-57
Bethesdavej 64-66, 72-74

Godfred Hansens Vej 30-31-32-33-34-35, 34-36, 42-44, 35-37, 43-45, 51-53
Fridtjof Nansens Vej 83-85, 91-93

Architectural drawings of the 'Haus am Meer' in Ostseebad Binz, 1903. The drawings include a floor plan (Grundriss), a cross-section (Schnitt), and a detailed floor plan (Kochplan). The floor plan shows a large hall (Saal) with a stage (Bühne) and a balcony (Loggia). The cross-section shows the building's structure and roof. The detailed floor plan shows the kitchen (Küche) and dining area (Speisestube). The drawings are signed 'Arch. v. Hen 1903' and 'P. Henck & Carl Hencksen Architekten'.

Beliggenhedsplan af kvarteret ved Fridtjof Nansens Vej, Hans Egedes Vej, Godfred Hansens Vej, Gustav Holms Vej, Risvang Allé

Beliggenhedsplan af kvarteret ved Bethesdaevej, Gustav Holms Vej, Godfred Hansens Vej og Risvang Allé

Kilder

Venlige andelshavere og beboere

Århus Stiftstidende

Demokraten

Gamle Århus gade, Emanuel Sejr

Hus og hjem i Århus

Vi bygger selv AAB 1944

Blød by

Længeboligen Jørn Ørum Nielsen

Folkeboliger - Boligfolk. Olaf Lind. Jonas Møller

Århus Universitetsforlag 1985. Efterkrigsårene i Århus.

Fangen på Kalø. Carit Etlar

En by - En arkitekt

